

Legitimering av allmennkringkasting i Norge og Sverige

Håkon Larsen

Avhandling for Ph.D.-graden i sosiologi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Oslo
2010

© Håkon Larsen, 2011

*Doktoravhandlinger forsvart ved
Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
No. 255*

ISSN 1504-3991

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven eller med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Omslag: Inger Sandved Anfinsen.
Trykk og innbinding: AIT Oslo AS.

Produsert i samarbeid med Unipub, Oslo.
Avhandlingen blir kun produsert av Unipub i forbindelse med disputas.
Alle henvendelser vedrørende avhandlingen skal rettes til rettighetshaver eller enheten der doktorgrad er forsvart.

Forord

Selv om dette har vært et individuelt doktorgradsprosjekt er jeg mange takk skyldig for at arbeidet nå er festet mellom to permer. Først og fremst ønsker jeg å rette en stor takk til min hovedveileder Anne Krogstad. Hun har vært en viktig støttespiller i ulike faser av arbeidet, vist et stort engasjement i prosjektet og vært en meget dyktig og observant leser. Videre rettes en takk til min biveileder Per Mangset som har bidratt med kritisk og grundig lesning av tekstene etter hvert som de har foreligget. Atle Wehn Hegnes har bidratt med mange interessante perspektiver på avhandlingen etter hvert som den har tatt form, og fortjener en takk for sine gode tilbakemeldinger. Og Eli Skogerbø gjorde en formidabel innsats med å lese hele avhandlingen og gi meget konstruktive tilbakemeldinger på et sluttseminar.

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi fortjener en takk for at de ville finansiere arbeidet med min doktorgradsavhandling og at de har gitt meg gode arbeidsbetingelser under disse fire årene. Norges forskningsråd takkes for at de innvilget meg et stipend fra Leiv Eiriksson mobilitetsprogram i forbindelse med mitt forskningsopphold ved Northwestern University. Og takk til Trond Petersen for at jeg kunne sitte seks uker ved det norske senteret i Berkeley, i den siste skrivefasen. Ved Northwestern er det flere som fortjener en utmerkelse. Jeg ønsker å takke Wendy Griswold for at hun inviterte meg til Department of Sociology og inkluderte meg i fagmiljøet, og ikke minst for alt hun har lært meg om kultursosiologi. Robert Hariman og James Webster ved Northwesterns School of Communication rettes en takk for sin inkluderende væremåte. Berit Irene Vannebo fortjener en stor takk for sine meget presise tilbakemeldinger på mine tekster. Og jeg takker Georgi Derluguian for at han hjalp meg å finne igjen sosiologien.

Før jeg tok turen til Chicago hadde jeg et forskningsopphold ved Institutionen för journalistik, medier och kommunikation ved Stockholms universitet. Her var det Madeleine Kleberg som inviterte meg, og hun fortjener ros for sitt engasjement, sin åpenhet og interesse i prosjektet. Andreas Widholm utgjorde også en viktig ressurs for meg under dette oppholdet, både faglig og sosialt, og jeg retter en takk for interessante samtaler, og for hjelp med oversettelser mellom norsk og svensk. Til dette har også Sara Sletten vært til uvurderlig hjelp, og hun har lært meg mye om Sverige.

Jeg sender også en takk til mine medstipendiater Øyvind Wiborg og Geir Tore Brenne for diverse assistanse og uttallige interessante diskusjoner som har gitt meg nye perspektiver på avhandlingen og sosiologien. Takk til Willy Pedersen for kritisk lesning av et tidlig utkast på innledningen til avhandlingen. Og takk til alle andre som har lest og kommentert diverse utkast til artiklene. Sist, men ikke minst, er det på sin plass å takke alle informantene i NRK og SVT, andre ansatte i organisasjonen som har hjulpet meg med å fremskaffe informasjon, og politikerne som har svart på spørreundersøkelsen. Uten dere hadde dette prosjektet ikke vært mulig.

Oslo, september 2010

Håkon Larsen

Innhold

Kapittel 1: Introduksjon	7
Allmennkringkasting	9
Fagdisiplinær forankring	10
Utfordringer for den lisensfinansierte allmennkringkastingens legitimitet.....	11
En nærmere presentasjon av allmennkringkasterinstitusjonene.....	13
Artiklene i avhandlingen	18
Kapittel 2: Data, metodologi og vitenskapsteori	21
Data	22
Intervju	25
Rundspørring	27
Dokumentanalyse	28
Komparativ metode	29
Vitenskapsteori.....	31
Kapittel 3: Analytisk modell	35
Kritisk diskursanalyse	36
Repertoarteori.....	37
En mellomposisjon med et tredelt analytisk rammeverk	40
Kapittel 4: Teorier om allmennkringkasting, demokrati og offentlighet	43
Empirisk forskning på allmennkringkasting som medieinstitusjon	43
Normative teorier om demokrati, offentlighet og allmennkringkasting.....	44
Kapittel 5: Konklusjon	52
Sammendrag av artiklene	52
Legitimering av allmennkringkasting i digitaliseringens og globaliseringens tidsalder...	54
Bidrag til forskningslitteraturen	56
Litteratur	59

Artikkel 1 - ”I demokratiets tjeneste. Offentlig debatt om allmennkringkasting i Norge og Sverige”

Artikkel 2 - ”Legitimation Strategies of Public Service Broadcasters: The Divergent Rhetoric in Norway and Sweden”

Artikkel 3 - ”Public Service Broadcasting as an Object for Cultural Policy in Norway and Sweden: A Policy Tool and an End in Itself”

Appendikser:

Appendiks 1: Liste over analyserte dokumenter

Appendiks 2: Liste over informanter og respondenter

Appendiks 3: Intervjuguide ledere i kringkastingsinstitusjonene

Appendiks 4: Spørreskjema kulturpolitikere

Appendiks 5: Tabell – vurdering av lisensens legitimitet blant kulturpolitikere

Appendiks 6: Oppdateringer av artikkel 1

Appendiks 7: Godkjenning av prosjektet fra NSD

Abstract

Public service broadcasting (PSB) played an important role in creating and maintaining a national culture and identity, a unifying public sphere, and a well-functioning democracy in Norway and Sweden in the twentieth century. Due to the processes of economic and cultural globalization and digitalization of the broadcast media, broadcasters are facing serious challenges to their legitimacy as publicly funded media institutions. The arguments employed in legitimizing the continued importance of PSB in the face of these challenges are at the core of the dissertation. I have analyzed the discourses on PSB that dominate the public debate in Norway and Sweden, the legitimizing rhetoric of the Norwegian public service broadcaster *Norsk rikskringkasting* (NRK) and the Swedish public service broadcaster *Sveriges Television* (SVT), as well as cultural policy related to PSB in the two countries. Most of the analysis is restricted to the time period 2005-2007.

In the analysis I employed a cultural sociological approach, combining discourse and repertoire theory, through that launching an analytical framework for comparative studies of discussions on similar topics in different nations. Theoretically, the analysis draws on normative theories on the role of PSB in promoting democracy, culture and a well functioning public sphere, as well as theories on democracy and the public sphere per se. The data consist of newspaper articles, government reports on PSB and overall cultural policy, strategy documents and annual reports of the PSB institutions, interviews with high-ranking employees in these PSB institutions, and a questionnaire circulated among cultural politicians. In the analysis of all these data sources the comparative dimension is crucial. The analysis is contextualized with references to the national cultural repertoires of Norway and Sweden, each embedded in social, historical, economic, political and cultural practices.

In addition to a lengthy introduction, the thesis consists of three articles, of which two are published and one is accepted for publication in peer-reviewed journals.

In the first article, "Serving the Democracy. The Debate on Public Service Broadcasting in Norway and Sweden" ("I demokratiets tjeneste. Offentlig debatt om allmennkringkasting i Norge og Sverige"), published in *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 3-

2008, I analyze the public debate on PSB and ask to what extent PSB was debated, what characterized the debates, and which discourses on democracy were activated. PSB is more debated in Sweden than in Norway, and the Swedes are more eager to preserve the enlightenment mission. Three discourses, each influenced by a theory of democracy, were present in the debate: the fellow citizen discourse corresponding to a deliberative model of democracy, the pluralist discourse corresponding to a pluralist model, and a consumer discourse corresponding to a neo-liberal model. The debate in Sweden is influenced by the fellow citizen discourse to a higher degree than the debate in Norway.

The second article, “Legitimation Strategies of Public Service Broadcasters: The Divergent Rhetoric in Norway and Sweden” is published in *Media, Culture and Society*, 2-2010. Here I examine how NRK and SVT reflect on their mandate in an age of convergence, digitalization and globalization, and how they legitimate their role in relation to the classical PSB aspects of democracy and enlightenment. Empirically, the study is based on interviews with people holding important positions within the broadcasting institutions, together with a close reading of the broadcasters’ strategy documents and annual reports. The study shows that SVT leans on the traditional PSB rhetoric, focusing on its democratic role and its dedication to enlightening and serving the public in arguing for its continued importance, while NRK focuses more upon its role in sustaining the Norwegian language and NRK’s adaptation to the processes of digitalization and convergence, presenting itself as a digital media house.

The third article, “Public Service Broadcasting as an Object for Cultural Policy in Norway and Sweden: A Policy Tool and a Goal in Itself” is accepted for publication in *Nordicom Review*. Here I analyze the rhetoric that is employed in the white papers on PSB and overall cultural policy. In both countries one is emphasizing the need to secure an inclusive public sphere, a vibrant democracy and a national culture. The rhetoric differs in the sense that the Norwegians focus on PSB as a tool for achieving cultural policy goals, while the Swedes focus more on why the idea of PSB is important in itself.

Kapittel 1: Introduksjon

Allmennkringkasterinstitusjonen har vært en av de mest sentrale kulturinstitusjonene i Skandinavia i store deler av det forrige århundre. Her har sentrale verdier i samfunnet blitt skapt, forvaltet og formidlet. Allmennkringkasterne har underholdt, opplyst og dannet befolkningen, og de har vært sentrale med hensyn til å skape og bevare av en nasjonal kultur; borgerne har fått et sett med felles referanserammer, og nasjonen har kunnet samle seg om felles opplevelser formidlet i radio og tv. Institusjonen har spilt en nøkkelrolle i offentligheten.

Når vi nå er inne i det 21. århundre er det mange som stiller seg spørsmålet om vi fortsatt trenger disse institusjonene, og ikke minst om de er så viktige at de fremdeles med legitimitet kan kreve inn en lisensavgift fra den del av befolkningen som eier et fjernsynsapparat. Legitimiteten til den lisensfinansierte allmennkringkastingen utgjør temaet for avhandlingen, som omhandler hvordan det står til med ideen om allmennkringkasting i en mediesituasjon preget av digitalisering, fragmentering og globalisering. Siden allmennkringkasterinstitusjonene er finansiert av befolkningen gjennom lisensen og trenger politisk velvilje for å få lov til å ha en slik privilegert situasjon, er de avhengig av å ha legitimitet både hos folket og politikerne. Jeg har sett på den kommuniserte selvforståelsen til institusjonene, altså hvordan de argumenter for sin relevans og legitimitet. I tillegg har jeg sett på hvordan man argumenterer for relevansen til institusjonene fra kulturpolitisk hold, og videre hvilke krav som stilles til allmennkringkasterne i den offentlige debatten om temaet. Dette er en studie av diskurser om allmennkringkasting i Norge og Sverige. Siden institusjonene har spilt en sentral rolle for offentligheten, demokratiet og den nasjonale kulturen, er disse dimensjoner som gjør seg gjeldende i diskursene. Hovedproblemstilling for avhandlingen er: *Hva vektlegges i legitimeringen av lisensfinansierte allmennkringkasting i Norge og Sverige i perioden 2005-2007?*

At jeg har valgt å sammenlikne diskusjonene i to land, skyldes et ønske om å bidra med kunnskap om fenomenet legitimering av allmennkringkasting, samtidig som at sammenlikning også åpner for innsikter i likheter og forskjeller mellom landene, som går utover det spesifikke temaet for analysene. Som allerede Émile Durkheim (1965[1895]:

139) påpekte er komparativ sosiologi ”[...] not a particular branch of sociology; it is sociology itself [...]”. Den komparative tilnærmingen bygger på det som Adam Przeworski & Henry Teune (1970: 32-4) kaller et ”most similar systems design”, hvor man arbeider ut ifra et premiss om at systemer som er så like som mulig i forhold til så mange aspekter som mulig, utgjør det optimale utvalg for komparativ analyse.¹ De skandinaviske landene blir fremhevet som et godt utvalg for en slik analyse fordi de deler en rekke kulturelle, økonomiske og politiske kjennetegn (Przeworski & Teune 1970:32). At jeg har valgt å fokusere på Norge og Sverige skyldes at de har mye til felles, og at relasjonen dem i mellom kan sies å være tettere enn hva noen av dem har til Danmark (Sejersted 2005; Gundelach 2000).

Fokuset på tidsperioden 2005 til 2007 følger av et ønske om å gjøre en analyse så tett opp til samtiden som mulig, da de prosessene som studeres er i stadig fluktusjon. Det var likevel nødvendig å sette en stopp for datainnsamlingen ved 2007, da jeg aldri ville blitt ferdig om jeg stadig skulle oppdatere empirien til de siste endringene på feltet. Slik sett kan dette sies å være en samtidshistorisk studie. Analysene i artiklene trekker også veksler på dokumenter produsert før 2005 for å kontekstualisere det samtidshistoriske fokuset. I det skisserte tidsrommet stod NRK og SVT overfor likeartede oppgaver: De fikk begge fornyet sin tillit fra politikerne, NRK gjennom en generell Stortingsmelding om kringkasting (St.meld.nr. 30 (2006-2007)) og tre om NRK-plakaten (St.meld.nr. 6 (2007-2008); St.meld.nr. 6 (2008-2009); St.meld.nr. 18 (2008-2009)), hvor mer spesifikke retningslinjer for NRKs virksomhet ble nedfelt, og SVT gjennom en fornyet konsesjon (Prop. 2005/2006: 112). I tillegg presenterte begge institusjonene et strategidokument (NRK 2006; SVT 2006), ny kringkastingssjef ble tilsatt, og organisasjonene gjennomgikk en omstrukturering, hvilket for det meste dreide seg om at man gikk fra separate avdelinger for produksjon til tv, internett og (i NRKs tilfelle) radio til flermediale redaksjoner.

---

¹ Dette til forskjell fra et ”most different systems design” (Przeworski & Teune 1970: 34-9).

Allmennkringkasting

Allmennkringkasting er en norsk oversettelse av begrepet *public service broadcasting* (PSB). I følge Sigve Gramstad (1989: 10) ble det norske begrepet først brukt i lovproposisjonen om kabelfjernsyn fra 1988, hvor man omtaler allmennkringkasting som "[...] kringkasting som er under ei viss form for samfunnsmessig styring, mellom anna med krav om eit variert programtilbod som skal innehalda stoff av interesse for mange ulike grupper i samfunnet" (Ot.prop. nr. 53 (1987-1988): 10). At begrepet ikke ble brukt før henger nok sammen med at det ikke var behov for et begrep som skilte denne typen av kringkasting fra annen kringkasting før NRK møtte konkurranse fra kommersielle aktører. I Norge introduserte man begrepet kringkasting, som en oversettelse av det engelske "broadcasting", i Telegrafverket og departementale dokumenter fra 1924, etter forslag fra Telegrafdirektør Nieckelsen (Dahl 1999a: 33). I Sverige bruker man som oftest begrepet "public service" om PSB, selv om man har en svensk oversettelse - "radio och tv i allmänhetens tjänst". Begrepet public service brukes altså kun om PSB, i motsetning til på engelsk hvor det viser til en rekke tjenester, så som tilgang på vann, helsetjenester, utdanning osv.

Hva begrepet public service skal romme når det anvendes på kringkasting, har vært diskutert av forskere ved ulike epoker for endring i mediemarkedet (Gramstad 1989; Søndergaard 1999; Syvertsen 1990; 1999; Collins, Finn, McFayden & Hoskins 2001; Lowe & Hujanen 2003; Lowe & Jauert 2005; Lowe & Bardoel 2007; Lund, Nord & Roppen 2009; Rolland 2010). Når vi nå har en ny mediesituasjon hvor allmennkringkasterne også leverer innhold på internett og mobiltelefon, samt on-demand tjenester (at man kan se og høre innholdet når man selv måtte ønske), argumenterer forskere for at kringkasting (broadcasting) ikke lenger er et dekkende begrep for virksomheten. De snakker i stedet om allmennkommunikasjon (Born 2008), digitale allmenninger (Murdock 2005) eller allmenntjenester (Bardoel & Lowe 2007) (se også Moe (2008: 372-3)). Jeg har ikke viet forskernes begrepsdiskusjon mye plass i avhandlingen, da jeg først og fremst er opptatt av de perspektivene lederne i allmennkringkasterinstitusjonene, politikerne og, i ytterste konsekvens, borgerne har på allmennkringkasting. Disse problematiserer ikke begrepet i nevneverdig grad.

Fagdisiplinær forankring

Studier av allmennkringkasting har blitt et sentralt felt for de medievitenskapelige forskningsmiljøene, spesielt i Norge. Min studie bidrar dermed til den medievitenskapelige forskningslitteraturen. Jeg studerer debatten om og legitimeringen av allmennkringkasting i tre kontekster i to land, og jeg plasserer casestudiene i en historisk, kulturell og sosial kontekst. Slik er dette også en studie av likheter og forskjeller mellom de to landene av en mer generell art enn akkurat spørsmålene rundt allmennkringkasting; jeg bruker studiene som case som hver for seg og til sammen gir en innsikt i hvordan man tenker om disse spørsmålene. Studien sett under ett gir et innblikk i intellektuelle tradisjoner, nasjonale selvbilder og kulturelle repertoarer i de to landene. Avhandlingen kan i ytterste konsekvens sies å handle om det store temaet medier, kultur og samfunn. Slik sett kan det argumenteres for at avhandlingen er mediesosiologisk. Jeg anser imidlertid mediesosiologien for å være en underdisiplin under kultursosiologien og plasserer snarere avhandlingen innenfor en kultursosiologisk tradisjon. Det er ikke gjennomført mange studier av mediefeltet fra et kultursosiologisk perspektiv, siden det meste av medieforskningen er utført av forskere ved medie-, kommunikasjons- og journalistikk instituttene, og kultursosiologien som en bindestrekdisiplin har vært mer opptatt av andre kulturelle sfærer. Jefferson Pooley og Elihu Katz (2008: 777) skriver:

Call it the tyranny of the undergraduate professional major: resource-rich, but legitimacy-poor, scholars of communication toil away in well-heeled obscurity. Sociologists do not read communication research, and so have even less reason to invest themselves in media questions. All this may help explain the otherwise-baffling course that the sociology of culture subfield has taken over the past 30 years.² For the most part [...] this flourishing area of sociology has taken up every facet of expressive culture except the mass media. [...] Only rarely are media institutions the object of study, and even when they are [...] the work tends to be cut off from related scholarship coming out of communication programs. So sociologists and communication researchers seem to have divided up the labor of studying “culture”, and when their work overlaps they remain in silo-like ignorance of one

---

² Isaac Reed og Jeffrey Alexander (2009: 29) gir noen eksempler på dette: “Today, the culture section of the American Sociological Association has more members than any other; it massively outnumbers sections devoted to such classic sociological concerns as social movements, class, politics, stratification, and the like. In the United Kingdom, *Theory, Culture & Society* is, if not the nation’s leading journal, certainly the most influential on the global scene. It is also noteworthy that the first new journal the BSA has established in two decades has named itself *Cultural Sociology*”.

another. The single step with the greatest potential to help along the ascent resurgence, we suggest, would be to bring the sociology of culture subfield into conversation with communication scholars.

En slik kommunikasjon mellom kultursosiologien og kommunikasjonsforskningen som her etterlyses er en styrke ved mitt prosjekt, da jeg plasserer min analytiske tilnærming innenfor en kultursosiologisk tradisjon (det analytiske rammeverket presenteres i kapittel 3), og at jeg i analysene aktiviserer medievitenskapelig forskning. Denne avhandlingen er altså en kultursosiologisk studie av legitimeringen av allmennkringkasting i Norge og Sverige, med vekt på dimensjonene demokrati, offentlighet og kultur.

Utfordringer for den lisensfinansierte allmennkringkastingens legitimitet

Digitalisering er en sentral utfordring for allmennkringkasterinstitusjonene. Ikke bare fører det til at publikum får tilgang til langt flere tv-kanaler, bedre bildekvalitet og at forskjellen mellom mediene blir visket ut (de konvergerer³). Men selve kronargumentet for allmennkringkasterens særstilling mister sin slagkraft: Allmennkringkasterne ble i sin tid pålagt kulturpolitiske forpliktelser og krav om å nå ut til alle i landet mot å bli tildelt sendeplass i det analoge bakkenettet. Dette hadde et begrenset frekvensrom og kunne bare romme et visst antall kanaler. Et digitalt bakkenett har mye større kapasitet og det blir dermed vanskeligere å argumentere for at det skal stilles spesielle krav til noen av de kanalene som sender der. Men for at allmennkringkasterne fremdeles skal kunne ha en privilegert posisjon, må det digitale bakkenettet nå ut til alle i landet. Dette er et viktig politisk premiss for lisensfinansieringen. Utbyggingen av dette nettet og overgangen til ny teknologi har derfor vært viet mye oppmerksomhet. ”Övergången från analoga till digitala tv-sändningar i marknätet innebar den största offentliga informationskampanjen i Sverige sedan högertrafiken infördes 1967 [...]”, skriver Anker Brink Lund, Lars Nord og Johann Roppen (2009: 121).

---

³ ”Konvergens refererer til en prosess der alle former for innhold (lyd, tekst, stillbilder, video, data) kan formidles gjennom alle former for overføringsmedier, noe som gjør det mulig å overskride de tradisjonelle grensene mellom telekommunikasjon, kringkasting og informasjonsteknologi” (Syvertsen 2004: 30).

Digitaliseringen leder også til en større *fragmentering* av publikum, da teknologien tillater at man kan se programmene når man selv måtte ønske, og at de er tilgjengelige på flere plattformer. Det forenende ved kringkastingen – at store deler av befolkningen samler seg om et program og ser det samtidig – blir slik mindre viktig. Allmennkringkasterne som tilbydere av felles referanserammer og deres rolle for opprettholdelsen av et forestilt fellesskap (Anderson 1991) svekkes. Men kringkasterne har fremdeles stor oppslutning, og selv om man ikke nødvendigvis ser samme program til samme tid, samles folket fremdeles rundt allmennkringkasternes programmer, noe ”gullrekka’s”⁴ (en betegnelse som brukes på NRK1s programtilbud på fredagskvelder) stadige suksess bevitner.

Globalisering representerer en tredje utfordring, både den økonomiske, i form av et mediemarked som i økende grad kan sies å være transnasjonalt (se Harrie 2009), og den kulturelle i form av at den nasjonale kulturen i Vesten spiller en mindre sentral rolle til fordel for en global kultur. Siden allmennkringkasterne har vært sentrale nasjonale kulturinstitusjoner som har arbeidet for å skape og bevare en nasjonal kultur, utfordrer denne utviklingen legitimiteten. Da kan man enten forsvare institusjonene ved å hevde at de er enda viktigere i dag, hvor den nasjonale kulturen bygges ned, eller man kan kritisere dem for å være kontraproduktive og arbeide imot samfunnsutviklingen.

I tillegg har *EU* blitt framstilt som en trussel mot allmennkringkasting, selv om de faktiske vedtakene ikke har skapt store hindre for fortsatt virksomhet (Storsul og Syvertsen 2007; Ward 2003). ”Mange av *forslagene* som har kommet fra ulike EU-direktorater har

---

⁴ Siden 1999 har gullrekka bestått av programmene *Beat for beat* (hvilket i noen sesonger har vært byttet ut med andre konsepter), *Nytt på nytt* og *Først og Sist* (talkshow med Fredrik Skavlan). Sistnevnte ble erstattet av *Grosvold* mellom 2007 og 2009, men fra 2009 har Skavlan vært tilbake med sitt talkshow som et samarbeidsprosjekt mellom NRK og SVT, med talkshowvertens navn som programtittel. Skavlan sendes både på NRK1 og SVT1 på fredagskvelden. Med dette programmet har det oppstått et nytt sett med referanserammer på tvers av landegrensene. I et intervju den 19.9.2007 omtalte tidligere ”bitrådende programdirektør, bitrådende enhetschef for nyhetsdivisionen i Stockholm och övergripande chef/kringkastare för nyheter- och samhällsprogram” i SVT, Johan Lindén, gullrekka på følgende måte: “[...] NRK har varit mindre experimentella än vad SVT har varit. Man har legat kvar med Nytt på nytt och sänt ganska länge. Det lade vi ned för nästan 10 år sedan. Man har legat med den här, är det gullrekka det kallas? Ja, den har ju liksom sett sådan ut i 18 år. Ungefär samma program. Det händer ju inte i Sverige, för vi har mycket större omsättning på nya program och programledare och gör om saker mycket oftare.” Han relaterte dette til at konkurransen er sterkere i Sverige, og at den kom dit før den kom til Norge. Men dette vitner også om at man i Norge er mer pragmatisk i forhold til å basere seg på publikums oppslutning, enn man er i Sverige, et funn som blir behørig behandlet i avhandlingen.

pekt mot en marginalisering av kringkasterne, mens *vedtakene* har vært relativt forsiktede”, i følge Trine Syvertsen (2008: 219).

En nærmere presentasjon av allmennkringkasterinstitusjonene

I Norge har vi én lisensfinansiert allmennkringkaster, nemlig Norsk rikskringkasting (NRK), som kringkaster både for radio og tv, i tillegg til å levere innhold til internett og mobiltelefon. I Sverige er allmennkringkasterne på radio og tv forskjellige selskaper: Sveriges Radio (SR) og Sveriges Television (SVT). Fokuset i avhandlingen er på NRK Fjernsynet og Sveriges Television (SVT), hvilket blant annet skyldes at lisensen fremdeles inndrives på basis av hvorvidt man eier et fjernsynsapparat eller ikke. Videre kan det hevdes at tv er det siste mediet som har hatt eller har en nasjonal-integrerende funksjon, og slik har spilt/spiller en viktigere rolle for den nasjonale kulturen og offentligheten enn radio (og internett).⁵ Katz (1996: 33) skriver:

Throughout the Western world, the newspaper was the first medium of national integration. It was followed by radio. When television came, it displaced radio as the medium of national integration. Now, following radio again, television has become a medium of segmentation, pushed by both technology and society. Unlike the moment when television assumed radio's role as medium of national integration, there is nothing in sight to replace television, not even media events or the Internet.

For allmennkringkasterne har det blitt viktig å ha en nettside som fungerer som en troverdig kilde, og som folk kan oppsøke i en hverdag hvor man oversvømmes av informasjon.

Og på nett har vi et voldsomt arkiv, fra en svært omfattende innholdsproduksjon. Og det å klare å få det til å bli noe som også blir et førstevalg, at jeg går inn og sjekker nyheter på NRK, og da fristes av muligheten til å bevege meg videre og bruke NRKs mangslunne innhold. At det blir en sånn bevissthet hos folk, det tror jeg vi er litt avhengig av. Og det er jo en enorm vekst på det området, på multimediaområdet, nett er jo i ferd med å ta av helt, for vår del i hvert fall (intervju med tv-kringkaster i NRK, Arne Helsing, 10.3.2008).

---

⁵ For en oversikt over forskeres syn på TV-mediet se Elihu Katz (2009) og Laura Grindstaff og Joseph Turow (2006).

Her ligger en stor utfordring: å overbevise folk om at de skal finansiere en nettside med en avgift. Spesielt vanskelig skulle man tro at det er i Norge, hvor man har reklame på disse nettsidene.

I Norge så er det vel en debatt nu om NRK ska få ha annonser på nettet. Vi har inte den debatten, för vi har inga annonser, och jag tror publiken tycker at det är väldigt skönt att gå inn på en hemsida som handlar om nyheter eller underhållning eller sketcher eller hva det är som inte har en jävla masse annonser (intervju med tidligere ”övergripande chef/kringkastare för nyheter- och samhällsprogram” i SVT, Johan Lindén, 19.9.2007).

I Norge argumenteres det politisk for reklame på NRKs nettsider på følgende måte i St.meld.nr. 30 (2006-2007):

Departementet og NRK har mottatt få klager på utformingen av NRKs nettsider. Det skyldes trolig at brukerne oppfatter reklame og kommersielle uttrykk på internett annerledes enn reklame i radio og fjernsyn. På denne bakgrunn ser departementet ikke grunn til å pålegge NRK å rendyrke et ikke-kommersielt nettsted fritt for salg av kommersielle varer og tjenester og fritt for reklame (s. 110).

Det er interessant å merke seg forskjellen i retorikken i disse to uttalelsene. At det siste sitatet er fra en stortingsmelding, mens det første er fra en informant, skyldes at det ikke står noe om reklame på nettsidene i den svenske Regeringsproposisjonen (2005/2006:112) (da de ikke ønsker reklame, trenger de svenske politikerne heller ikke å argumentere for å velge ikke å ha reklame, da dette valget med stor sannsynlighet vil ha oppslutning hos folket). I begge sitatene argumenteres det for og imot reklame på nettsidene med utgangspunkt i publikums perspektiv. Forskjellen er at i det norske sitatet blir publikums reaksjoner brukt som et argument for at man gjorde et riktig valg, mens det i det svenske er hensynet til publikum som brukes som et argument for ikke å innføre reklame.⁶ Man baserer i større grad politikkenes legitimitet på publikums reaksjoner i Norge. Disse sitatene illustrerer et gjennomgående funn som går igjen i analysene, nemlig at der man er pragmatiske i Norge, er man mer prinsipielle i Sverige. Der man i Sverige argumenterer for viktigheten av

---

⁶ Her bør nevnes at NRK nå har annonsert at de vil fase ut ordinær bannerannonsering på nett i løpet av 2010. Kringkastingsjef Hans Tore Bjerkass sier til NRK.no at denne beslutningen delvis kommer som et resultat av at mange, spesielt kommersielle aktører på TV og nett, har vært kritiske til at NRK har hatt nettreklame. Han argumenterer for at dette gjøres for å sikre de kommersielle aktørene en framtid i en tid hvor tradisjonelle mediehus sliter økonomisk. Igjen er det altså omverdenens reaksjoner som påvirker beslutningene. Se http://www.nrk.no/kultur_og_underholdning/1.7053523 (lesedato 7/7 2010).

allmennkringkasting som et ”common good” med argumenter fra ”the civic world”, kombinerer man i Norge argumenter fra ”the civic world” med argumenter fra ”the market world” (Boltanski og Thévenot 2006 - en nærmere presentasjon av dette perspektivet kommer i kapittelet om min analytiske modell). Et fokus på ideen om allmennkringkasting i legitimeringsretorikken gjør det vanskeligere å legitimere reklame på allmennkringkasternes nettsider i Sverige, da uavhengighet fra markedet er et sentralt ideologisk premiss for denne ideen.⁷

NRK har siden 1933 produsert for radio og siden 1960 for både radio og tv. NRK Fjernsynet hadde sin første sending den 20. august 1960. I Norge er NRK den eneste lisensfinansierte allmennkringkasteren. I tillegg har vi på fjernsynssiden den kommersielle allmennkringkasteren TV2. Lisensen deres som allmennkringkaster gikk ut den 31.12.2009, men Kulturdepartementet har utlyst en konsesjon for en formidlingspliktig kommersiell allmennkringkaster i fjernsynsnett. Ved søknadsfristens utgang, den 7.12.2009, var TV2 eneste søker (noe som ikke er overraskende med tanke på at utlysningen kom den 20.10.2009 og inneholder forpliktelser som er vanskelig for andre enn TV2 å leve opp til).⁸ Å være en kommersiell allmennkringkaster innebærer at man har visse kulturpolitiske forpliktelser, samtidig som man er kommersielt finansiert (for en presentasjon av TV2s konsesjonsvilkår for perioden 2003-2009, se St.meld.nr. 30 (2006-2007): 155-58). At man har politiske forpliktelser følger av tilgangen til å sende i bakkenettet. Som en følge av digitaliseringen er ikke frekvensrommet i bakkenettet like begrenset som før, og TV2 vil derfor fra 2010 ikke lenger ha kulturpolitiske forpliktelser, med mindre de blir tildelt ny konsesjon fra Kulturdepartementet.

Fra 1996 har NRK vært et statlig aksjeselskap hvor staten eier alle aksjene. Fra 1988 til 1996 var NRK en stiftelse og før det en statlig forvaltningsbedrift. Retningslinjene som

---

⁷ Jeg har gjennomført en spørreundersøkelse blant kulturpolitikere som bekrefter denne forskjellen: De svenske politikere synes det er viktigere for legitimiteten til allmennkringkasterne at de forblir reklamefrie på alle plattformer enn hva som er tilfellet blant de norske politikere (se appendiks 5).

⁸ Kravene er spesifisert i ”Kunngjøring – Formidlingspliktig kommersiell allmennkringkasting i fjernsyn”, tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/tema/medier/kringkasting/kunngjoring--formidlingspliktig-kommersi.html?id=582238>

NRK må forholde seg til er nedfelt i Lov om kringkasting (LOV-1992-12-04-127),⁹ NRKs vedtekter og NRK-plakaten (begge gjengitt i St.meld.nr. 6 (2007-2008)). Siden NRK er et aksjeselskap, er de i tillegg regulert av aksjeloven (LOV-1997-06-13-44), og da særlig paragrafene 20-4 til 20-7, som omhandler statsaksjeselskaper.

Den første offisielle fjernsynssendingen i Sverige var den 4. september 1956, under navnet AB Radiotjänst, et selskap som hadde kringkastet radiosendinger siden 1924. Eva Harrie (2009: 188) skriver:

For nearly forty years, all Swedish public service broadcasting was organized in a single company. In 1993, however, the group company was dissolved, and radio and television were split into separate companies, SVT for television, and SR for radio. Together with a third company, UR, which produces educational programming carried in windows in SVT and SR channels [...].

Tv-lisensen går til forvaltningsstiftelsen, en stiftelse som eier de tre aksjeselskapene SVT, SR og Utbildningsradion (UR). Stiftelsen eier og forvalter alle aksjene i de tre selskapene (Prop. 2005/06:112: 20). I Sverige har man også hatt en kommersiell allmennkringkaster på fjernsynssiden, TV4, men etter digitaliseringen i 2007 har ikke kanalen lenger noen kulturpolitiske forpliktelser, da de ikke er den eneste kommersielle kringkasteren i bakkenettet. Retningslinjene for allmennkringkasterne er nedfelt i den svenske Ytrandefrihetsgrundlagen (SFS 1991: 1469), Radio- och TV-lagen (SFS 1996:844), og (i den aktuelle tidsperioden for denne undersøkelsen) Regeringens proposition 2005/06: 112.

Andre dimensjoner ved organisasjonene er listet opp i tabell 1.

---

⁹ "Norsk rikskringkasting har rett til å drive kringkasting. Andre enn Norsk rikskringkasting må ha konsesjon for å drive kringkasting eller lokalkringkasting som formidles via senderanlegg som er konsesjonspliktige etter § 2-2. Konsesjon skal være tidsavgrenset" (LOV-1992-12-04-127: § 2-1).

TABELL 1 Organisasjoniske fakta

	NRK	SVT
Lisensinntekter ¹	3 739 mill. NOK (2007)	3 748 mill. SEK (2007) ³
Antall ansatte ²	3 500	2 300
Daglig seeroppslutning ¹	NRK1 56 %, NRK2 20 % (gj.snitt 2005-2007)	SVT1 42 %, SVT2 32 % (gj.snitt 2005-2007)
Unike besøk på nettsidene ¹	NRK.no 1 288 816 (uke 22, 2008) 3. største i Norge	SVT.se 849 856 (uke 22, 2008) 5. største i Sverige

¹ Tallene er basert på Harrie (2009)

² Tallene er hentet fra NRKs og SVTs hjemmeside: <http://www.nrk.no/informasjon/organisasjonen/1.6511619> (lesedato 2/2-10), http://svt.se/2.60175/1.707592/hur_manga_arbetar_pa_svt?lid=puff_698187&lpos=extra_2 (lesedato 2/2-10)

³ Lisensinntekten tildelt SR var på 2 151 millioner SEK (Harrie 2009: 77), mens UR ble tildelt 291 millioner (UR 2008: 39)

Som det går fram av tabellen, er det flere ansatte i NRK enn i SVT. Dette kan tilskrives at NRK både kringkaster på radio og tv, mens SVT og SR er to selskaper (SR har rundt 1630 ansatte,¹⁰ så SVT og SR har til sammen flere ansatte enn NRK).

Det er en utbredt oppfatning blant medieforskere som forsker på allmennkringkasting, og blant personer som jobber med allmennkringkasting på et nasjonalt eller internasjonalt nivå, at NRK har meget stor oppslutning, sett i et internasjonalt perspektiv. Dette baseres i stor grad på seeroppslutningen til hovedkanalen. Som vi ser av tabellen, har NRK1 mye større oppslutning enn SVT1. Om vi derimot ser på den samlede gjennomsnittlige seeroppslutningen for de to største kanalene er oppslutningen bare litt større for NRK. Både NRK2 og SVT2 er kanaler med fokus på kultur-, dokumentar- og faktastoff. At denne kanalen har større oppslutning i Sverige enn i Norge, mens det er omvendt for den brede hovedkanalen, gjenspeiler hvordan lederne i allmennkringkasterinstitusjonene argumenterer for allmennkringkasternes legitimitet: I Sverige argumenteres det i større grad for at allmennkringkasterne skal tilby et produkt som kvalitativt skiller seg fra de kommersielle kringkasterne, mens de i Norge er mer opptatt av å nå mange med sitt tilbud (se artikkel 2).

I september 2007 lanserte NRK, i samarbeid med Meteorologisk institutt, nettsiden YR.no, som tilbyr værmeldingstjenester. YR har blitt en veldig populær side, så at NRK har

¹⁰ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3113&artikel=1971522> (lesedato 26/5 2010).

større oppslutning om sine nettsider enn SVT, henger nok sammen med populariteten til denne tjenesten.

Det faktum at allmennkringkasting er organisert ulikt i de to landene, kan komplisere en sammenliknende studie. Som et ledd i å redusere en slik kompleksitet, og gjøre studieobjektene mest mulig sammenliknbare, har jeg valgt å fokusere på fjernsynsbiten hos NRK og kun én av de svenske allmennkringkasterinstitusjonene. Selv om et slikt fokus strider mot institusjonenes utvikling og selvbilde, da de i økende grad ser på seg selv som innholdsprodusenter og legger mindre vekt på plattformene hvor innholdet leveres (se Mary Debrett (2009) for en diskusjon av hvordan ulike europeiske allmennkringkasterer forholder seg til sin status som innholdsleverandører, som en konsekvens av digitaliseringen og utviklingen av internettjenester),¹¹ har en slik avgrensning vært nødvendig av metodiske hensyn.

Artiklene i avhandlingen

Følgende artikler inngår i avhandlingen:

- "I demokratiets tjeneste. Offentlig debatt om allmennkringkasting i Norge og Sverige". Publisert i *Tidsskrift for Samfunnsforskning* 2008 (3): 313-342.
- "Legitimation Strategies of Public Service Broadcasters: the Divergent Rhetoric in Norway and Sweden". Publisert i *Media, Culture & Society* 2010 (2): 267-283.

---

¹¹ Tidligere kultursjef i NRK, Nita Kapoor, uttrykte seg på følgende måte da jeg intervjuet henne 13.3.2008: "Og så synes jeg noe av det som vi er best på, som ikke svenskene er, det er at vi er flermediale i samme hus. Og svenskene har veldig store problemer. Og jeg mener de kaster bort veldig mye penger ved å ha atskilt radio og tv." I Sverige har man også diskutert å slå sammen SVT, SR og UR. En interessant observasjon i så måte er at når man diskuterer tv i Sverige, virker man å være mer interessert i å slå sammen SVT og SR enn hva tilfellet er når man diskuterer radio. På seminaret 'Public service akademien' i Malmö den 21.11.2007, ble panelet, som bestod av journalister fra SVT, medieforskere og en blogger, spurt følgende spørsmål: "Når blir SVT och SR ett sällskap?" Alle svarte: "Innan kort tid". På en politisk debatt om public service og SR i Kulturhuset i Stockholm den 23.11 2007, kringkastet på SR P4, ble deltakerne, bestående av kulturpolitikere fra forskjellige politiske partier, spurt følgende spørsmål: "Vill SR och SVT slå sig saman i närmaste framtid?" Alle ga et negativt svar. En slik forskjell ble også fremhevet av Johan Lindén (19.9.2007), da jeg intervjuet han: "(...) SR vill definitivt inte slås i hop med SVT, där för at dom anser att tv er et så mycke dyrare och stärkare medium, så att då skulle all rationalisering skje på radion. Och om man pratar med NRK Radio-folk, säger dom att alla pengerna går till tv. Tv är liksom sexigare".

- “Public Service Broadcasting as an Object for Cultural Policy in Norway and Sweden: A Policy Tool and an End in Itself”. Akseptert for publisering i *Nordicom Review*.¹²

Artiklene tar for seg ulike kontekster hvor legitimering foregår; de forholder seg til ulike underspørsmål under hovedproblemstillingen - Hva vektlegges i legitimeringen av lisensfinansiert allmennkringkasting i Norge og Sverige i perioden 2005-2007? - og baserer seg på ulike datakilder. Tabell 2 lister opp disse dimensjonene ved artiklene.

TABELL 2 *Oversikt over avhandlingens artikler*

	Art. 1 Den offentlige debatten	Art. 2 Den institusjonelle selvforståelsen	Art. 3 Kulturpolitikken
Problemstilling	Hva kjennetegner den offentlige debatten om allmennkringkasting i Norge og Sverige?	Hvordan legitimerer NRK og SVT sin rolle som lisensfinansiert allmennkringkaster?	Hvilken rolle tillegges allmennkringkasting fra et kulturpolitisk ståsted?
Data	Avisartikler, intervjuer med ledere i NRK og SVT, strategidokumenter	Intervjuer med ledere i NRK og SVT, strategidokumenter, årsrapporter, seminarer, tv-programmer	Stortingsmeldinger, Riksdagsproposisjoner, rundspørring blant kulturpolitikere, intervju med ledere i NRK og SVT

Det er noe ulike formuleringer i disse spørsmålene, men alle forholder seg til legitimeringen av lisensfinansiert allmennkringkasting, siden denne virksomheten er avhengig av å ha oppslutning fra både folket og politikerne. En analyse av hva som kjennetegner den offentlige debatten vil gi innblikk i folkets oppslutning, noe som selvfølgelig også kan måles ved seertall og tillitsmålinger (hvilket aktivt brukes av kringkasterne som et mål på suksess). En bredere analyse av hvordan temaet diskuteres i offentligheten vil allikevel gi en

¹² Begge de internasjonale tidsskriftene er rangert som nivå 2 (og det norske som nivå 1) i det delte norske rangeringssystemet for vitenskapelige publikasjoner. Her er ordinære vitenskapelige publiseringskanaler rangert som nivå 1, og kanaler med høyest internasjonal prestisje som nivå 2. For en liste over registrerte publiseringskanaler, se <http://dbh.nsd.uib.no/kanaler/> (lesedato 13.9.2010), og for en presentasjon av systemet for dokumentasjon av vitenskapelig publisering, se Innstilling fra faglig og teknisk utvalg til Universitets- og høyskolerådet, tilgjengelig på http://www.uhr.no/documents/Vekt_p_forskning_sluttrapport.pdf (lesedato 13.9.2010).

annen innsikt i oppslutningen enn det seer- og tillitstill kan - den vil blant annet kunne si noe om hvorvidt dette er et tema som vekker interesse og kontrovers. Den kulturpolitiske rollen til allmennkringkastingen forholder seg også til legitimeringen av virksomheten da politikerne må argumentere for nødvendigheten av å gi institusjonene rett til å fortsette med sin virksomhet.

I analysene har jeg sett på hvordan man i de to landene tilpasser ideen om allmennkringkasting til et medielandskap i endring.¹³ Et legitimeringsarbeid relatert til denne ideen er noe som foregår i mange europeisk land:

The new context of PSB has serious consequences for every aspect of its operations: for its mission, programming, organization and funding. The attention focused on the mission of public service broadcasters is greater than ever before, both at the level of European and national regulators, and at the level of public broadcasting institutions themselves. It shows that an explicit legitimization in terms of PSB's role in society has become imperative, and serves as a battleground for different interests and insights (Bardoel and d'Haenens 2008: 343).

En sammenliknende studie av hvordan legitimeringsarbeidet foregår i Norge og Sverige gir et bidrag til den europeiske forskningen om allmennkringkasteres legitimeringsarbeid. I tillegg vil studien bidra med nyttige innsikter til de som arbeider med politikkutforming på feltet, de som arbeider med oppfølging av allmennkringkasterens virksomhet, og ikke minst de som selv arbeider med legitimeringsstrategier i allmennkringkasterinstitusjonene.

---

¹³ Som Norbert Elias (1996: 131) sier: "There are many ways of shedding better light than has been possible so far on the apparent mysteries of differences in the conduct of different nations [...] [T]he sociological analysis of concepts is one of them".

Kapittel 2: Data, metodologi og vitenskapsteori

I denne delen vil jeg først presentere datamaterialet som analysene bygger på, for deretter å diskutere de metodene som er anvendt. Til slutt vil metoddelen munne ut i en vitenskapsteoretisk diskusjon. Tabell 3 inneholder en oversikt over datamaterialet.

TABELL 3 *Datamaterialet som avhandlingen bygger på*

Antall	Type datamateriale	Nærmere spesifikasjon
283	Avisartikler	Artikler som inneholder frasen allmennkringkast*/"public service" ¹ i perioden 1.9.06-31.1.07 i Aftenposten, Dagbladet, Dagens Nyheter og Svenska Dagbladet
11	Politiske dokumenter	Stortingsmeldinger, Statens offentlige utredninger og Riksdagsproposisjoner om allmennkringkasting og generell kulturpolitikk
7	Institusjonelle dokumenter	Strategidokumenter og årsregnskap for NRK og SVT
9	Semi-strukturerte	Intervjuer med ansatte i sentrale posisjoner i NRK og SVT
16	Spørreskjema	Rundspørring blant kulturpolitiske talsmenn i de 8 største partiene i Norge og Sverige

¹ I det svenske arkivet har jeg søkt på artikler som inneholder frasen "public service". I Sverige bruker man dette engelske ordet om allmennkringkasting, selv om man har en svensk oversettelse - "radio och TV i allmänhetens tjänst". Der denne siste frasen forekommer i avisartiklene, er også frasen "public service" brukt. Søk på "public service" gir klart flest treff, og jeg har derfor basert analysen på søk på dette. Jeg har også foretatt søk på frasen "public service" i det norske arkivet, men dette ga få treff, og i de artiklene hvor den forekom, var også ordet allmennkringkaster brukt.

Data

I studien har jeg altså analysert to typer *dokumenter*: politiske og institusjonelle. En liste over disse finnes i appendiks 1.¹⁴ I artikkel 2 er hovedfokuset på de institusjonelle, det vil si NRKs og SVTs årsrapporter og strategidokumenter. Disse dokumentene blir det også trukket veksler på i de andre artiklene. I artikkel 3 er fokuset på de politiske dokumentene, i form av stortingsmeldinger (St.meld.) og Riksdagsproposisjoner (Prop.). En St.meld. er en orientering som Regjeringen legger fram for Stortinget om et spesifikt politikkområde (i mitt tilfelle har det dreiet seg om politikk relatert til allmennkringkasting og generell kulturpolitikk). Meldingene inneholder ikke lovforslag; disse legges frem i Stortingsproposisjoner (St.prop.). Sverige har ikke noen dokumenter som tilsvarer en St.meld. En Prop. kan enten kun inneholde et konkret lovforslag, tilsvarende en norsk stortingsproposisjon, eller være en orientering om et politikfelt, i tillegg til å inneholde et lovforslag (som presenteres først i proposisjonen). De proposisjonene jeg har sett på, tilhører alle siste kategori. Disse ligner da på en St.meld. ved at de presenterer forslag fra regjeringen som skal drøftes i nasjonalforsamlingen. En proposisjon inneholder gjerne en presentasjon av aspekter som har vært tatt opp i en foregående SOU (statens offentlige utredninger) om temaet, og hvilken respons denne har fått fra høringsinstanser (i form av remissvar). En stortingsmelding trenger ikke inneholde høringsuttalelser eller presentasjon av en foregående NOU (Norges offentlige utredninger) om temaet. Dette er fordi en stortingsmelding både kan presentere et forslag som skal ut på høring, som forslaget om en NRK-plakat i St.meld.nr. 30 (2006-2007), og presentere responsen fra en høringsrunde, som St.meld.nr. 6 (2007-2008) om NRK-plakaten.

Jeg har også sett på tilstøtende dokumenter, så som foregående årsrapporter fra kringkasterne, NOUer og SOUer relatert til temaet, avisartikler fra andre aviser og andre tidsrom, nyere strategidokumenter, profilrapporter for NRK og SVT, rapporter fra medietilsynet, granskningsnämnden og andre organisasjoner og tilsyn som følger om kringkasternes virksomhet, lovverket for kringkasting og så videre. Men disse er ikke

---

¹⁴ Grunnet omfanget av avisartikler har jeg ikke laget noen liste over disse; om man ønsker å undersøke hvilke artikler det er snakk om, er de søkbare på retriever.no og retriever.se.

underlagt en like systematisk analyse som det materialet som er kvantifisert i tabell 3 og listet opp i appendiks 1.

Utvalget av *respondenter* til rundspørringen blant kulturpolitikere består for det meste av politikere som satt i Familie- og kulturkomiteen på Stortinget i perioden 2005-2009 og i Kulturutskottet i Riksdagen i perioden 2006-2010. Dette er personer som jobber med å få gjennomslag for partienes kulturpolitiske målsetninger på en daglig basis. Noen partier har flere politikere i komiteen, men jeg har begrenset utvalget til å bestå av én representant fra hvert parti. Dette er fordi jeg i utgangspunktet var opptatt av å få en oversikt over de ulike partienes offisielle standpunkt. Det kunne også vært interessant å undersøke hvorvidt representanter fra samme parti svarer likt, men det ville blitt en annen analyse enn den jeg var ute etter med min undersøkelse. Videre gjør det at informantene sitter i de nevnte komiteene dem til talsmenn for partiets offisielle kulturpolitiske ståsted, og jeg så meg derfor fornøyd med én representant fra hvert parti. Følgende partier er representert i utvalget (sortert etter søsterpartier fra venstre til høyre på den politiske aksene (hvor venstresiden er øverst i tabellen), med de to partiene som ikke har søsterpartier nederst i hver kolonne):

Tabell 4 Partier som er med i utvalget

Norge	Sverige
Sosialistisk venstreparti (SV)	Vänsterpartiet (V)
Det norske arbeiderparti (DnA)	Socialdemokraterna (S)
Senterpartiet (Sp)	Centerpartiet (C)
Venstre (V)	Folkpartiet Liberalerna (Fp)
Kristelig folkeparti (KrF)	Kristdemokraterna (Kd)
Høyre (H)	Moderata Samlingspartiet (M)
Fremskrittspartiet (FrP)	Sverigedemokraterna (Sd)
Rødt (R)	Miljöpartiet de Gröna (Mp)

I Norge er respondenten fra SV en politisk rådgiver (selv om undersøkelsen ble sendt til SVs representant i Familie- og kulturkomiteen) og respondenten fra V har ikke oppgitt tittel (det var selvfølgelig frivillig om man ville oppgi dette, men med en sterk oppfordring

om å gjøre så). For de minste partiene i utvalget - R i Norge og Sd i Sverige - har respondentene vært henholdsvis partisekretær og Partiordförande (partileder), da R og Sd ikke er representert på Stortinget eller Riksdagen i den aktuelle perioden. Jeg har allikevel tatt med partiene, da de på meningsmålinger ofte ligger nær grensen for å komme inn i parlamentet, og de blir viet en del oppmerksomhet i offentligheten.¹⁵ Det er videre interessant å se på hva fløypartiene mener (R tilhører venstre fløy og Sd tilhører høyre fløy i det politiske landskapet). Det dreier seg totalt om 16 respondenter som har svart på en rundspørring, i form av et spørreskjema distribuert per e-post. En liste over respondentene blant kulturpolitikere finnes i appendiks 2. Dette appendikset inneholder også en liste over informantene i NRK og SVT.

Utvalget av *informanter* består av personer som ved tidspunktet for intervjuet, eller i en periode relativt nært intervjuet i tid, var sjef for kulturavdelingen, nyhetsavdelingen, dokumentaravdelingen, faktaavdelingen eller samfunnsavdelingen i en av organisasjonene. Valget av disse avdelingene kan tilskrives fokuset på dimensjonene kultur, demokrati og offentlighet (underholdningsavdelingen, barneavdelingen og så videre kunne man også argumentert for at er relevante for en analyse av disse dimensjonene, men pragmatiske grunner har også gjort det nødvendig å gjøre avgrensninger i omfanget av datamateriale). I tillegg har jeg intervjuet tv-kringkaster (redaktør for innholdet på tv) og styreleder i NRK, og strategichef i SVT.

Som det går fram av appendiks 2, er utvalget av informanter noe ulikt i de to landene. Dette kan tilskrives flere forhold. For det første er organisasjonsstrukturene ulike, slik at tilsvarende titler ikke nødvendigvis finnes i begge organisasjonene. For det andre så har jeg ikke alltid lyktes med å få til et intervju med personer med tilsvarende posisjoner i de to landene. Avdelingslederne er gjerne personer med mye på programmet som ikke har tid til å svare på alle henvendelser som kommer. I tillegg gjennomgikk organisasjonene omorganiseringer i perioden da intervjuene ble gjennomført, slik at dette var en tid da potensielle informanter var spesielt opptatte. Når det er sagt, var det mange av informantene

---

¹⁵ R har hatt én representant på Stortinget tidligere (93-97). Dette var da partiet het Rød Valgallianse, før det slo seg sammen med Arbeidernes Kommunistparti (AKP) 11. mars 2007. Etter at alle valgdagsstemmene er talt opp etter Riksdagsvalet 19. september 2010 (dette skrives den 20.) er Sd for første gang representert på Riksdagen, med 20 mandater (Riksdagen har 349 plasser, mens Stortinget har 169).

som velvillig stilte opp, og som så på dette som et interessant møte. Noen av informantene meldte seg til og med på eget initiativ, etter at den jeg forespurte ikke hadde tid eller følte seg kvalifisert til å delta (generelt var det mer å hente på mine forespørsler i SVT enn i NRK): I SVT spurte jeg først Eva Landahl, sjef for samfunnsavdelingen, om et intervju. Da fikk jeg et svar om at hun hadde mye å gjøre og at jeg heller burde snakke med Eva Ginsburg, visesjef for samfunnsavdelingen og en som hadde lenger fartstid i avdelingen enn Landahl. Etter at jeg pr e-post hadde spurt Ginsburg om et intervju, ble jeg ringt opp av henne og hun kunne fortelle at hun hadde kontaktet sjef for dokumentaravdelingen, Ingmar Persson, og at han også kunne stille til intervju, da hun mente at jeg ville få bedre utbytte av å snakke med *både* sjefen for samfunns- og dokumentaravdelingen. Det ene av intervjuene i SVT er altså et gruppeintervju med to informanter, og jeg har derfor fem intervjuer i SVT og fire i NRK. I NRK endte derimot flere forespørsler med ingen respons eller avslag fra en sekretær. Og det var en tendens til at jo høyere opp i systemet vedkommende var, jo vanskeligere var det å få respons (forespørsler til kringkastingssjef, kringkaster og nyhetssjef ble alle møtt med taushet). Jeg er ikke alene om å ha hatt vanskeligheter med å få tilgang til NRK som forsker (Ytreberg 1999: 62-6; Erdal 2008: 35-7; Thorbjørnsrud 2008: 71-2).

Intervju

Mine intervjuer med ansatte i NRK og SVT har vært semi-strukturerte, i form av at jeg har forberedt en intervjuguide til hvert intervju, men at jeg har vært åpen for å følge opp det som informanten forteller i løpet av intervjuet. Rekkefølgen spørsmålene er blitt stilt i har variert fra intervju til intervju; de er blitt til i løpet av intervjuets gang for å gi det mest mulig flyt (se Kvale og Brinkmann 2009 og Esterberg 2002: kap. 5 for en diskusjon av semi-strukturerte intervjuer). En grei definisjon av intervju er: "a meeting of two persons to exchange information and ideas through questions and responses, resulting in communication and joint construction of meaning about a particular topic" (Janesick 1998: 3, sitert etter Esterberg 2002: 83). Et eksempel på en intervjuguide er vedlagt i appendiks 3. Dette er et eksempel fordi jeg gjorde endringer i intervjuguiden til hvert intervju, basert på erfaring med hvilke spørsmål som fungerte og hvilke som ikke gjorde det i tidligere

intervjuer, og videre for å tilpasse intervjuguiden til den posisjonen som informanten hadde i organisasjonen. Dette ble gjort ut ifra et ønske om å intervju personen om deres kompetanse- og ansvarsområde. Selv om intervjuguiden har blitt tilpasset hvert intervju, har alle intervjuene forholdt seg til spørsmål om demokrati, kultur, offentlighet, medieutvikling, folkeopplysning og forholdet til søsterinstitusjonen over grensen. En utfordring har vært å tilpasse spørsmålene til informantenes akademiske bakgrunn. Informantene har vært alt ifra personer som arbeider med en doktoravhandling i medievitenskap, til personer som har lite høyere utdanning.

Intervjuene ble gjennomført på informantenes arbeidsplass (med unntak av intervjuet med Nita Kapoor, som ble gjennomført på en kafé, da hun på tidspunktet for intervjuet ikke lenger var ansatt i NRK). Eva Ginsburg og Ingmar Persson ble som nevnt intervjuet samtidig, mens de andre informantene ble intervjuet separat. Bortsett fra at det til tider var vanskelig å høre begge informantene på opptaket, gikk gruppeintervjuet fint. Det ble gjort opptak av alle intervjuene. I intervjuet med Jan Petersson stoppet innspillingsenheten kort tid inn i intervjuet, uten at jeg oppdaget det. Så analysen av dette intervjuet er basert på notater jeg gjorde i etterkant av intervjuet. Jeg har derfor ikke gjort direkte sitater fra dette intervjuet. Intervjuene varte fra 30 til 160 minutter, avhengig av hvor mye tid informantene hadde å avse, og hvor fruktbart jeg opplevde at intervjuet var. De fleste varte rundt 60 minutter. Jeg har selv transkribert intervjuene. Transkripsjonene er på totalt 107 sider med enkel linjeavstand.

Som det går fram av artiklene, har jeg sitert informantene med fullt navn og tittel, hvilket er en utbredt forskningspraksis i studier av personer som innehar toppstillinger, som ledere i organisasjoner og politikere. Dette er gjort for å styrke relevansen av datamaterialet, i form av at den posisjonen informantene innehar, gir dem en autoritet på vegne av feltet og organisasjonen. Som det går fram av appendiks 7, er det i overensstemmelse med Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) at navn og tittel kan publiseres ved samtykke fra informantene. Alle informantene har godtatt dette. Titlene som er oppgitt i artiklene, er de titlene de hadde da intervjuene ble gjennomført; mange av informantene har andre titler i dag.

Før publisering av artiklene og denne innledningen til avhandlingen har jeg sendt sitatene til informantene for godkjenning. En utfordring har da vært at noen ville rette opp i

formuleringer. Som regel har dette gått på å gjøre formuleringene mer presise (og slik mindre muntlige), noe som ikke i nevneverdig grad har rammet innholdet i mine analyser. Jeg valgte å bruke sitatsjekk for å veie opp for at informantene eventuelt kunne oppleve det som en belastning å lese om seg selv og føle seg objektivert i analysene (noe man arbeider for å unngå av konfidensialitetshensyn i intervjuundersøkelser med mer sårbare grupper, gjennom anonymisering). Videre er mange av informantene journalister som er vant med intervjusituasjoner og som forventer å få sitatsjekk før innholdet fra intervjuet kan publiseres. Disse personene er heller ikke fremmede for å figurere i offentligheten, og er slik mindre sårbare for både det å lese om seg selv og det å få offentlig oppmerksomhet (som kan komme som en konsekvens av publisering og formidling av forskningsarbeidet) enn det andre grupper i samfunnet er.

En annen utfordring ved eliteintervjuer er at det kan være vanskelig å bevare styringen på intervjuet og få informantene til å holde seg til den tematikken man er interessert i, da informantene er drevne i intervjusituasjonen og snakker mye og godt for seg (Ostrander 1995; Andersen 2006). Jeg opplevde imidlertid ikke dette som noe problem, kanskje fordi jeg ikke diskuterte kontroversielle temaer med disse personene, men heller viktigheten av deres arbeid. I tillegg hadde jeg forberedt meg godt på de områder som Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2009: 147) fremhever som sentrale for eliteintervjuer; jeg hadde mye kunnskap om temaene vi snakket om, informantenes arbeidsplass og deres ekspertise. Dessuten hadde jeg en ganske åpen tilnærming til intervjuet; jeg var åpen for at det kunne bevege seg i ulike retninger. Hvert intervju hadde slik sin egen dynamikk.

Rundspørring

Undersøkelsen blant kulturpolitikere ble gjennomført i form av et spørreskjema med hovedsakelig lukkede svarkategorier som ble distribuert per elektronisk post. Spørreskjemaet er vedlagt i appendiks 4. Et vanskelig aspekt ved denne undersøkelsen, i tillegg til problemet med å få svar fra alle (etter tre påringler hadde alle svart), var å få dette datamaterialet til å kommunisere med det andre materialet. Vanskelighetene skyldes vitenskapsteoretiske problemer. Med et hermeneutisk/kritisk teoretisk/delvis konstruktivistisk utgangspunkt (noe som diskuteres i slutten av dette kapitlet) er det ikke

lett å forholde seg til dette materialet som en nøytral beskrivelse av informantenes standpunkt. Jeg ble veldig var på mine egne spørsmålsformuleringer, og på hvordan de kan ha innvirket på de svarene jeg fikk. Videre er det slik at noen respondenter svarer ganske så inkonsekvent gjennom undersøkelsen; de er ikke i tråd med seg selv og sitt partis standpunkter. Ved å lese partiprogrammene parallelt med at jeg analyserte svarene fra undersøkelsen, ble jeg klar over at det var visse aspekter ved enkelte respondents svar som brøt med partiets politikk, slik det var nedfelt i partiprogrammet. Da jeg spurte en av disse om hvorfor vedkommende hadde svart som den hadde gjort, fikk jeg som svar at ”dette måtte være en glipp” og at ”det var godt vi fikk rettet opp i det”. Dette fikk meg til å tvile på aspekter ved undersøkelsen, da det kunne være en del unøyaktigheter fra respondentene i de svarene som ble gitt, noe som igjen kan henge sammen med uklare spørsmålsformuleringer fra min side. Forsøket på å skrive en artikkel basert på denne undersøkelsen strandet, da funnene ikke framsto som særlig troverdige. Jeg ble derfor nødt til å fokusere på de resultater som fremstår som reliable, og luke ut de spørsmålene som i størst grad bærer preg av unøyaktigheter, basert på en kontroll mot partiprogrammene og graden av konsekvens gjennom en respondents besvarelse. De mer troverdige delene av denne undersøkelsen er det trukket på i artikkel nummer 3 og noe er gjengitt i appendiks 5. Jeg har slik kommet til en innsikt som mange kvalitative forskere nok vil dele med meg.¹⁶

Dokumentanalyse

En siste og viktig del av datamaterialet i avhandlingen består av tekster, definert som ”[...] data consisting of words and/or images which have become recorded without the intervention of a researcher (e.g. through an interview)” (Silverman 2001: 119). I analysene av de institusjonelle dokumentene, politiske dokumentene og avisartiklene har jeg arbeidet

---

¹⁶ Se Esterberg (2002: kap. 5) for en diskusjon av utfordringer ved bruk av strukturerte intervjuer i kvalitativ forskning. Min undersøkelse var riktignok ikke en intervjuundersøkelse, da spørreskjemat ble distribuert via e-post (alternativt kunne undersøkelsen blitt gjennomført med telefonintervju), men mange av de samme utfordringene gjelder for min undersøkelse. Validiteten til surveyintervjuer og problemer relatert til spørsmålsformuleringene er også problematisert innenfor den kvantitative tradisjonen (se for eksempel Schuman & Scott 1987; Fowler 1992; Elstad 2010).

på to måter. Jeg har for det første gjort en enkel kvantitativ innholdsanalyse,¹⁷ hvor jeg har undersøkt forekomsten av enkeltord i store tekstarkiv (mediarkivene retriever.no og retriever.se.) og i utvalgte dokumenter (institusjonelle og politiske). Hvordan dette utvalget er foretatt, og hvilke ord det er gjort søk på, går fram av analysene i artiklene. Denne metoden har vært brukt som en ramme rundt en kvalitativ innholdsanalyse av et utvalg av avisartikler, institusjonelle og politiske dokumenter (hvordan dette utvalget er foretatt går også fram av artiklene). I følge Paul Atkinson og Amanda Coffey (2004) er det viktig å analysere konteksten rundt dokumentene, altså hvilken rolle de spiller, hvem som er avsender og så videre. En slik kontekstuell ramme er beskrevet både i artiklene og i den foregående presentasjonen av datamaterialet for avhandlingen. Dette er gjort for å unngå at analysen av tekstene blir løsrevet fra deres produksjonskontekst. Hvordan den faktiske analysen har foregått blir klarere etter at man har lest kapittelet om mitt analytiske rammeverk.

Komparativ metode

Som jeg nevnte i innledningen, har jeg i avhandlingen anvendt et ”most similar systems design” (Przeworski & Teune 1970) i valget av case for sammenlikning. Jeg foretar slik case-studier fra et komparativt perspektiv. I følge Steen Mangen (1999: 115) er ”The case study [...] essentially an analytical focus rather than a method per se, since it commonly incorporates several approaches, a combination of interviews and documentary research being the most typical in cross-national research”. Som tidligere nevnt skyldes det at jeg valgte å utelate Danmark fra analysen, at Norge og Sverige kan sies å dele mer med hverandre enn de gjør med Danmark. Videre vil en ”[...] two-nation study [...] enable the researcher to investigate a much larger number of contextual or micro variables than is feasible in large-scale multinational studies”, i følge Linda Hantrais (1999: 99). Jeg har altså foretatt komparative analyser av tre tilsvarende case i hvert av landene: 1) debatten om allmennkringkasting i ledende debattaviser, 2) allmennkringkasterinstitusjonenes

---

¹⁷ Se Østbye, Helland, Knapskog & Hillesund (1997: kap. 8) for en diskusjon av kvantitativ innholdsanalyse som metode i medieforskning.

selvforståelse, kommunisert gjennom egenproduserte dokumenter og sentrale representanters uttalelser, og 3) de kulturpolitiske idealer som gjør seg gjeldende i politikken relatert til allmennkringkasting. Videre kan sammenlikningen spesifiseres til å være *synkron*, fordi sammenlikningene blir gjort innenfor en avgrenset tidsperiode, og videre at variasjoner innenfor denne perioden ikke blir tillagt spesiell vekt; det er snarere helhetsinntrykket fra perioden som står i fokus.¹⁸ Samtidig må det påpekes at jeg ikke forholder meg strengt til den valgte tidsperioden (2005-2007); noen av analysene går lenger tilbake i tid, enten fordi det er hensiktsmessig ut ifra sammenliknbarheten mellom casene, eller fordi det gir en kontekstualisering som styrker den komparative analysen innenfor den gitte tidsperioden.

Valget av Sverige og SVT som sparringspartner for Norge og NRK skyldes også at jeg, som de fleste andre i min generasjon i sentrale strøk av østlandet, er vokst opp med SVT, ved siden av NRK, før man i Norge fikk et kommersielt tilbud på fjernsyn. I tillegg til at dette gir en grunnleggende kjennskap til programtilbudet til begge kringkasterne, har det også gjort at det svenske språket er relativt lett å forstå. Under arbeidet med avhandlingen har jeg også bodd i Sverige i perioder. Høsten 2007 oppholdt jeg meg fire måneder i Stockholm, med status som ”gästdoktorand” ved Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet. I tillegg til å samle inn datamateriale og bli bedre kjent med svensk forskning, lærte jeg også det svenske samfunnet og den svenske kulturen bedre å kjenne. Slik ligger jeg tett opp til Hantrais (1999: 101) ideal for komparative samfunnsforskere:

It is desirable for researchers undertaking comparative studies to have an intimate knowledge of more than one society, their languages and cultures, and this would seem to be almost a prerequisite for embarking on scientifically grounded cross-national research projects adopting the societal approach.

Hallvard Moe og Trine Syvertsen (2007: 160) etterspør både komparative og sosiologiske studier av allmennkringkasting, med utgangspunkt i en litteraturstudie av den norske forskningen på feltet: ”[...] [T]he need for media researchers to incorporate perspectives and combine approaches from different social sciences is still apparent [...] Broadcasting

---

¹⁸ Som Fredrik Barth (1972: 20) sier: ”Synkron komparasjon er [...] ikke sammenlikninger av samtidige fenomener, men sammenlikninger uten hensyn til tid”.

institutions' transformation into cross-media operators calls for synchronic comparisons". Komparativ forskning innen kommunikasjonsfeltet er fremdeles mangelfull, i følge Daniel Hallin og Paolo Mancini (2004: 1): "Though there have been attempts, particularly since the 1970s, to push the field in the direction of comparative analysis, such a research tradition remains essentially in its infancy". De fremhever også viktigheten av komparativ forskning på feltet med et kvalitativt fokus: "To a large extent what we need in communications is more qualitative case studies based, for example, in discourse analysis [...]" (Hallin & Mancini 2004: 16).

Hvorfor skal vi så drive med nasjonale komparative studier i det 21. århundre, når fokuset på nasjonalstater som "[...] the power container of social processes and the national being the key-order for studying major social, economic and political processes" (Beck 2002: 21) er blitt karakterisert som utdatert? Vel, Ulrich Becks kritikk fremstår som lite treffende på et generelt grunnlag. Hvorvidt nasjonal-komparativ forskning er interessant, må avgjøres av spørsmålene i forskningsprosjektet, og ikke på et pre-empirisk teoretisk-refleksivt nivå. Og en studie av legitimeringen av allmennkringkastingens framtid tjener på at man tar hensyn til nasjonale likheter og forskjeller da disse institusjonene har vært viktige nettopp for å bevare og skape en nasjonal kultur, et nasjonalt felleskap og en felles nasjonal offentlighet.

Vitenskapsteori

Mitt prosjekt har vært spørsmålsdrevet, med en kombinasjon av konstaterende og vurderende spørsmål (Kalleberg, Malnes & Engelstad 2009: 46-52). Jeg har vært opptatt av å beskrive hvordan man argumenterer for allmennkringkastingens relevans i Norge og Sverige, og hvordan endringer i medielandskapet påvirker legitimeringsretorikken i de to landene. Det vurderende har i hovedsak gått på hvilke normative demokratiidealene som aktørenes argumentasjon har basert seg på. Jeg har forsøkt å unngå selv å argumentere normativt på vegne av de perspektivene som presenteres, selv om det alltid vil ligge noen normative føringer mellom linjene. Spørsmålene har påvirket hvilke data som har vært relevante å samle inn og analysere, og hvilke metoder som har vært mest hensiktsmessig å anvende. Analysene av data har tatt utgangspunkt i informantenes og dokumentenes egne

begrepsmessige rammer. Etter at funn er etablert på dette stadiet, har jeg koblet dem opp imot teori på ulike abstraksjonsnivåer (selv om teoriene også implisitt kan ha gitt føringer i datainnsamlingsfasen, i form av valg av datamateriale og utforming av intervjuguider). De teoriene jeg har jobbet med, er for det første tidligere forskning om allmennkringkasting (både empirisk og normativ), og for det andre demokrati- og offentlighetsteori (for å koble aktørenes normative argumentasjon opp mot verditradisjoner).

Vitenskapsteoretisk har jeg anlagt et abduktivt perspektiv. Norman Blaikie (1993: 176-177) skriver at:

Abduction is the process used to produce social scientific accounts of social life by drawing on the concepts and meanings used by social actors [...] Once these descriptions are produced, the Interpretivist may then wish to understand them in terms of some existing social theory or perspective.

Abduksjon er nært knyttet til både hermeneutikken og kritisk teori, og begge retningene har inspirert denne studien. Både Norman Fairclough og Jürgen Habermas (som på hver sin måte er sentrale for mine analyser) er inspirert av kritisk teori, slik det ble utviklet ved *Institut für Sozialforschung* i Frankfurt (se Max Horkheimer (1970) og David Rasmussen (1996) for en diskusjon av kritisk teori). Kritisk teori og hermeneutikk deler innsikten om at man som samfunnsforsker ikke kan drive nøytrale studier av samfunnet. Man snakker gjerne om nødvendigheten av å foreta en trippelhermeneutikk: Enkelhermeneutikken omfatter individenes tolkning av seg selv og sin intersubjektive virkelighet, dobbelhermeneutikken omfatter forskerens fortolkning av denne virkeligheten og trippelhermeneutikken innebærer en kritisk tolkning av de samfunnsforholdene som påvirker informantene og forskeren (Alvesson & Sköldberg 1994: 221-2). Man bør med andre ord foreta en selvobjektivering i form av å reflektere over hvordan ens egne holdninger, så vel som ens samtid, påvirker ens blikk som forsker. Dette er en innsikt hentet fra den hermeneutiske tradisjonen, hvor Martin Heidegger (1927) og Hans-Georg Gadamer (1975) har levert sentrale bidrag (se også Paul Ricoeur (1981)). Denne trippelhermeneutikken er noe som bør være med en i løpet av forskningsprosessen, i form av at man forsøker å bevisstgjøre seg sine egne og samfunnets føringer på den forskningen man utfører. Men det er selvfølgelig umulig å bli bevisst alle disse føringene, så å skulle begynne å gi en bred beskrivelse av disse er lite hensiktsmessig. Det viktigste er å ha et bevisst forhold til disse mekanismene under forskningsprosessen.

Pierre Bourdieu (1990) har også vært opptatt av forskerens refleksivitet i fortolkningsfasen og hans ”to brudd” ligger tett opp til trippelhermeneutikken: Det første bruddet dreier seg om å bryte med aktørenes selvforståelse for å avdekke objektive sosiale regelmessigheter. I brudd nummer to skal man så objektivere objektiveringene fra det første bruddet. Dette innebærer to ting: For det første må man bryte med tendensen til å tro at objektive sosiale strukturer determinerer aktørenes handlinger. For det andre innebærer brudd nummer to at man som forsker må foreta en selvobjektivering. Gjennom å foreta et brudd nummer to, vil aktørenes praktiske handlingsferdigheter bli brakt inn igjen i analysen (etter å ha blitt tilsidesatt ved brudd nummer én). Disse bruddene er nødvendige, sier Bourdieu, som en strategi for å unngå de subjektivistiske (fortolkende) og objektivistiske (beskrivende) forskningstradisjonenes fallgruber. Bourdieu (1990) lanserer så en tredje posisjon som han kaller for en teori om praksis, hvor han ser på handlende aktører som ”vesener i verden” (inspirert av Heideggers (1927) ”væren i verden”). Teorien om praksis bygger altså på en dialektikk mellom struktur og aktør, tilsvarende den dialektikk vi finner mellom det språklige og det ikke-språklige, mellom det diskursive og det utenom-diskursive hos Faircloughs (1995) kritiske diskursanalyse (som blir presentert i neste kapittel). For en diskusjon av et epistemologisk grunnlag for en kultursosiologi basert på et dialektisk forhold mellom teori og empiri, se Reed og Alexander (2009).

I og med at jeg i min analyse setter det diskursive i sammenheng med utenom-diskursive aspekter, hviler mitt epistemologiske fundament på en mild versjon av sosialkonstruktivisme (da jeg ikke anser ”alt” for å være diskursivt konstruert). Ved å velge diskursanalyse som metodisk tilnærming deler jeg likevel noen av sosialkonstruktivismens forutsetninger. Det sentrale blir å anvende det sosialkonstruktivistiske perspektivet med en viss nøkternhet. Dette er en holdning inspirert av Ian Hacking (2000), som nettopp fremmer viktigheten av å kombinere et sosialkonstruktivistisk perspektiv (som diskursanalyse) med en analyse av ikke-diskursive elementer. Det sentrale blir å forholde seg til sosial konstruksjon uten å la dette lede til relativisme, i form av at alt kan reduseres til sosiale konstruksjoner. Hacking trekker blant annet fram at det ikke hersker noen tvil om at historiske forskjeller mellom land ikke er et resultat av sosial konstruksjon. Samtidig er vår tilgang til historiske, kulturelle og sosiale forskjeller mellom land avhengig av språket. Utfordringen blir da å kunne beskrive disse uten at man gjennom beskrivelsen konstruerer visse av de aktuelle elementenes egenskaper. Den mest konstruktive måten å tilnærme seg

dette problemet på, blir gjennom å praktisere en trippelhermeneutikk og en selvobjektivering.

I denne studien har jeg anlagt et slags utenfra-blikk, i form av at jeg har entret et felt fra sidelinjen, da jeg verken har en medievitenskapelig bakgrunn eller forankring og forskning på allmennkringkasting er et tungt felt innen medievitenskapen. Jeg har derfor ikke vært veldig preget av feltspesifikke konvensjoner i mine analyser, men heller entret feltet med et sosiologisk blikk. Dette kan ha gitt meg andre resultater enn det medievitere ville kommet fram til. Samtidig kan det også ha ført til at jeg har kommet fram til resultater som tilsvarer tidligere forskning på feltet, noe som vil styrke den forskning som allerede er gjort. Arbeidet med avhandlingen har vist at de tre diskursene som har blitt empirisk kartlagt i artikkel 1, har blitt presentert også av andre forskere på feltet, basert på studier av en europeisk allmennkringkasterdebatt (se for eksempel Karol Jakubowicz 2003; 2008). Diskursene om allmennkringkasting som presenteres i artiklene er kartlagt empirisk og interessen ligger først og fremst i å analysere hvem som opererer innenfor de ulike diskursene, hvordan de strategisk manøvrerer mellom og innen diskursene og de dertil tilgjengelige posisjonene, og hvordan diskursene gjør seg gjeldende i de to landene. Jeg har derfor bevisst forsøkt ikke å la de normative perspektivene på allmennkringkasting (både som idé og praksis) fra den akademiske litteraturen styre analysene, men heller trekke dem inn på et senere stadium. Jeg har slik anlagt en pragmatisk holdning til teori (Mjøset 2007: kap. 4), ved at jeg har vært opptatt av å utvikle teori med utgangspunkt i empiriske undersøkelser. En slik holdning er inspirert av *Grounded Theory* (Glaser & Strauss 1967), hvor man tenker at man vil oppnå kunnskap på et stadig høyere generaliseringsnivå etter hvert som nye casestudier blir gjennomført med dette som utgangspunkt. Jeg vil nå gå over til å presentere det analytiske rammeverket som jeg har anvendt i analysene.

Kapittel 3: Analytisk modell

Det perspektivet jeg anlegger i avhandlingen, kan plasseres innenfor ”(...) that form of sociology that concerns itself with the shaping or constitutive impact of cultural formations and discursive practices upon other aspects of social life” (Silber 2003: 442). I mitt prosjekt rettes søkelyset mot *dannelsen* av kulturelle formasjoner og diskursive praksiser framfor deres konstituerende innflytelse på andre aspekter ved det sosiale liv. Dette skjer i form av at jeg har sett på diskurser og forståelser av allmennkringkasting blant ulike aktører i Norge og Sverige og forsøkt å kontekstualisere likheter og forskjeller ved å plassere dem i en bredere sosial, kulturell, politisk og historisk kontekst. En slik kultursosiologisk tilnærming settes gjerne opp mot en tilnærming kalt ’the Sociology of Culture’, som kan sies å være en betegnelse på studier av symbolske uttrykk eller kultur i snever forstand (se Cordero, Carballo & Ossandón 2008).¹⁹ Min kultursosiologiske tilnærming kan videre sies å ligne det Lyn Spillman (2002) omtaler som ”meaning making in the text”, hvor

cultural repertoires, objects and texts are analytically distinguished from their social contexts and treated as independent objects of inquiry. Sociologists adopting these tools tend to make close connections between textual properties and the ways in which they are influenced by and influential for individual and institutional meaning-making practices (Spillman 2002: 8).

I denne delen vil jeg altså presentere min analytiske tilnærming, hvor jeg har operert med en syntetisering av diskursanalyse og repertoarteori i analysen av legitimeringen av allmennkringkasting. Siden det er *debatten* om dagens og fremtidens rolle for allmennkringkasting som har vært under lupen, falt det seg naturlig å anvende disse perspektivene, da legitimeringen i denne konteksten foregår diskursivt, altså at argumentene fremsatt i debatten lar seg forene i ulike diskurser med særegne normative fundament. Hvordan man fremfører diskursene, er igjen relatert til det nasjonale kulturelle repertoaret. Jeg vil starte med å presentere det diskursanalytiske perspektivet jeg anvender, for så å

---

¹⁹ Jeffrey Alexander og Philip Smith (2003: 12) gir følgende skille mellom de to: “When described in the folk idiom of positivism, one could say that the more traditional ‘sociology of culture’ approach treats culture as a dependent variable, whereas in ‘cultural sociology’ it is an ‘independent variable’ that possesses a relative autonomy in shaping actions and institutions, providing inputs every bit as vital as more material or instrumental forces”.

presentere repertoarteori og hvordan disse lar seg kombinere. Deretter vil jeg presentere begrepet retorikk og lansere et analytisk rammeverk, med de tre nivåene nasjonalt kulturelt repertoar, diskurs og retorikk.

Kritisk diskursanalyse

I min diskursanalytiske tilnærming plasserer jeg meg innenfor en kritisk diskursanalytisk tradisjon hvor Norman Fairclough (1995; 2003) er et sentralt navn (i tillegg til Ruth Wodak og Teun van Dijk). Tradisjonen har en mild konstruktivistisk karakter, og er inspirert av både lingvistikk, frankfurterskole og foucaultiansk diskurstradisjon. En av den kritiske diskursanalysens styrker er dens anvendelighet i empiriske analyser.

Jeg finner Faircloughs tilnærming fruktbar fordi den ser på diskursen som konstituert og konstituerende, i form av at den diskursive praksis anses som både å være påvirket av og ha innvirkning på andre sosiale praksiser. Dette i motsetning til Michel Foucault (1969; 1999), som ser på diskurser som konstituerende for all sosial praksis. Fairclough fanger på denne måten inn ikke-diskursive strukturer i sin kritiske diskursanalyse. Han ser videre på det diskursive felt som bestående av flere diskursordener, definert som summen av de diskurser eller sjangre som brukes innenfor en sosial institusjon eller et sosialt domene (Fairclough 2003: 24). Fairclough har hentet begrepet om diskursorden fra Foucault (1999), men der sistnevnte hevder at det i en gitt historisk periode kun vil være én diskursorden eller epistème - et "uttrykk for en tidsalders generelle tankerammer eller koder, som definerer mulighetsbetingelsene for alle typer erkjennelse [...]" (Foucault 2002: 452) -, relaterer altså Fairclough begrepet til ulike sosiale felt.²⁰ Fairclough har slik klart å utvikle et diskursanalytisk begrepsapparat som anerkjenner sosiale strukturers innflytelse på det diskursive, samtidig som "kjernen" i den diskursanalytiske tradisjonen (at den sosiale virkeligheten er diskursivt konstituert) ikke må vike.

---

²⁰ En slik definisjon av en diskursiv orden ligger tett opp til Bourdieus (1996) begrep om sosiale felt. Dette har Chouliaraki og Fairclough (1999: 203) selv påpekt: "Sociological analysis of fields provides a frame for specifying [...] the necessary structure-oriented side of CDA. We might say that a field is a social order which can be characterised from the particular perspective of language as an order of discourse". For en videre diskusjon av forholdet mellom et sosialt felt og en diskursiv orden, og hvordan en slik kombinasjon kan anvendes i empiriske analyser, se Håkon Larsen (2008).

Fairclough deler sin modell for diskursanalyse inn i tre nivåer: tekst, diskursiv praksis og sosial praksis. Enhver form for kommunikatív begivenhet inneholder alle elementene. Der det første nivået har et lingvistisk fokus, har det andre et fokus på hvordan teksten produseres og konsumeres, og det tredje på forholdet mellom den diskursive praksis og den diskursorden den er en del av, i form av at man ønsker å kartlegge de delvis ikke-diskursive sosiale og kulturelle relasjoner og strukturer som skaper rammen for den diskursive praksisen. Med sosial praksis tenker Lilie Chouliaraki og Fairclough (1999) på historiske, sosiale og kulturelle aspekter, så vel som sosialteori, som alle står i et dialektisk forhold til den diskursive praksisen, i form av at de er med på å skape diskursene, samtidig som de skapes av dem. Denne bruken av begrepet sosial praksis skiller seg både fra andre teoretikers bruk og fra den mer dagligdagse bruken. Man tenker gjerne på sosial praksis som handling, i motsetning til diskurs som dreier seg om det språklige. Men her refererer altså sosial praksis til diverse makrostrukturer som vil variere avhengig av den studien man gjennomfører. I mitt tilfelle vil kulturelle, sosiale og historiske likheter og forskjeller mellom Norge og Sverige, så vel som organisatoriske forskjeller relatert til allmennkringkasting, være en del av den sosiale praksisen. De overordnede teoriene jeg vil presentere i neste kapittel, vil også utgjøre en del av den sosiale praksisen i en slik tilnærming, i form av at både ansatte i allmennkringkasterinstitusjonene og kulturpolitikere vil være influert av allmennkringkasterteoretikerne (les: forskere), som igjen er influert av politiske filosofer og normativ offentlighetsteori (og forskerne vil igjen være influert av hvordan politikere og strateger i allmennkringkasterinstitusjonene gjør og kommuniserer allmennkringkasting). I mine analyser har jeg ikke basert meg på Faircloughs tredeling, men jeg har vært inspirert av den kritiske diskursanalysen ved at jeg har undersøkt forholdet mellom språkbruk og sosial praksis.

Repertoarteori

Repertoarteori kan beskrives som en form for pragmatisk sosiologi, gjerne ansett som en fransk tradisjon, hvor Luc Boltanski og Laurent Thévenot (2006) er sentrale figurer (Silber 2003: 429). Anders Vassenden (2008) beskriver Boltanski og Thévenots tilnærming (gjernen omtalt som ny-pragmatisme) som et alternativ til en mer poststrukturalistisk diskursanalyse:

”Tilnærmingen studerer hvordan (hovedsakelig offentlige) aktører kommer til enighet om stridsspørsmål, gjennom å henvise til og argumentere ut fra noe som er større enn den situasjonen de står i, til et *common good*” (Vassenden 2008: 68). Boltanski og Thévenot (2006) opererer med seks ”common goods” (Inspired, Domestic, Fame, Civic, Market, Industrial) som ”legitimeringsregistre” eller verdiordener (orders of worth), hver med sine egne grammatikker og strukturer, egne verktøyer og ekvivalenskjeder, som aktører anvender når de skal legitimere en handling og/eller en definisjon av en situasjon (eller et fenomen). Jeg sympatiserer med deres overordnede prosjekt, i form av et fokus på hvordan aktører argumenterer seg fram til enighet ved å referere til et ”common good”, men jeg deler ikke deres inndeling i de seks verdiordener som skal fungere som et utgangspunkt for en analyse. Selv om de har kommet fram til disse verdenene gjennom empiriske studier og nærlesning av politisk filosofi, og er åpne for at nye verdener kan oppstå (Skarpenes & Hestholm 2007: 84), blir det likevel et deduktivt preg over tilnærmingen, da intensjonen er at disse verdenene skal representere en beskrivelse av aktørers legitimeringsregistre i diskusjon av et hvilket som helst tema i en hvilken som helst kontekst; intensjonen er at de er makrostørrelser som transcenderer det lokale. Jeg synes det er mer fruktbart å tilnærme seg et empirisk materiale på en mer induktiv måte og ”konstruere” verdiordenene (eller diskursene i mitt tilfelle) med utgangspunkt i konkret lokal empiri.

Ilana Silber (2003: 430) skriver:

French pragmatic sociology converges with recent efforts in the context of what is now sometimes identified as a distinctively American cultural sociology, to give weight to the wider cultural repertoire which social actors draw upon while engaged in meaning-making ‘on the ground’ [...]

Et sentralt bidrag til den amerikanske repertoarinspirerte kultursosiologien kommer fra Ann Swidler (1986: 273) og hennes begrep om kulturen som en ”tool-kit”:²¹

First, [the alternative analysis of culture] offers an image of culture as a ‘tool kit’ of symbols, stories, rituals, and world-views, which people may use in varying configurations to solve different kinds of problems. Second, to analyze culture’s causal effects, it focuses on ‘strategies of action,’ persistent ways of ordering action through time. Third, it sees culture’s causal significance not in defining ends of

---

²¹ For en samling av sentrale bidrag til den amerikanske kultursosiologiske tradisjonen, se Smith (1998).

action, but in providing cultural components that are used to construct strategies of action.

Et bidrag som står i gjeld til både den franske og amerikanske tradisjonen, kommer fra Michèle Lamont og Laurent Thévenot (2000). De anlegger et komparativt perspektiv og har utviklet et begrep om ”national cultural repertoire of evaluation” - ”[...] defined as relatively stable schemas of evaluation that are used in varying proportion across national contexts. Each nation makes more readily available to its members specific sets of tools through historical and institutional channels [...]” (Lamont & Thévenot 2000: 8). I det videre velger jeg å kalle det for et nasjonalt kulturelt repertoar (uten ”of evaluation”) for å markere en forskjell til Lamont og Thévenot, da jeg ikke er så opptatt av verdiene i seg selv, men heller av hvordan man omtaler dem.²² De har lansert begrepet som et alternativ til tradisjoner innen komparativ samfunnsforskning som fokuserer på politiske og institusjonelle forskjeller mellom land på den ene siden, og forenklete essensialistiske begreper om nasjonal karakter på den andre. Siden jeg ikke er så opptatt av de organisatoriske forskjellene mellom allmennkringkasterne eller de realpolitiske forskjellene mellom Norge og Sverige når det gjelder allmennkringkasting, men heller fokuserer på hvordan sjefer i allmennkringkasterinstitusjonene, kulturpolitikere, kulturbyråkrater og offentlighetens debattanter forholder seg til allmennkringkasting på et diskursivt plan, egner dette perspektivet seg godt.

Repertoarer og diskurser forholder seg til hverandre ved at det nasjonale repertoaret inneholder de retoriske mulighetsbetingelsene som de til enhver tid eksisterende allmennkringkasterdiskursene snevrer inn. Allmennkringkasterdiskursene kan da fylles med et noe ulikt (retorisk) innhold i ulike land, da de mer eller mindre strategisk kan tilpasses den nasjonale konteksten og det dertil tilgjengelige kulturelle repertoaret (dette forholdet mellom nasjonale repertoarer og diskurser kan også overføres til andre temaområder).²³ I

---

²² Se også Lamont (1992: 136-9) for en diskusjon av nasjonale kulturelle eller historiske repertoarer.

²³ Dette betyr ikke at vi skal overse det materielle. Orvar Löfgren (1987) beskriver forholdet mellom det materielle og idé-planet på en forbillidlig måte, som ligger tett opp til den måten jeg angriper det på, i det han introduserer begrepet ”culture building” (“[which] focuses on the constant reworking of culture, on processes of learning and unlearning, on the ways contradictions and inconsistencies are handled” (88-9)). Löfgren (1987: 89) sier at ”[o]ur perspective is materialist in the sense that we maintain that ideologies and cultural notions must be consistent with material experiences in order to be taken in and to survive. The material basis of culture building is the simple fact that different groups of people live under different conditions which produce different experiences. On the other hand, it is important to see that new ideas about society, dreams,

mine analyser framføres diskursene noe ulikt i de to landene, men de er i stor grad basert på det samme verdigrunnlaget; diskursene er tilpasset det nasjonale repertoaret.

Om vi anser at aktørene aktiviserer det nasjonale kulturelle repertoaret på et ubevisst plan, gir det mening å si at repertoaret er en del av aktørenes mentale skjema ("mental schemata"), aktivisert i automatisk kognisjon ("automatic cognition") (DiMaggio 1997). Om vi på den andre siden ser på aktørene som strategiske i deres relasjon til repertoaret, kan vi se på det som en kulturell "tool-kit" (Swidler 1986). Jeg behandler repertoaret som at det for det meste opererer på et ubevisst nivå, men at det er mulig å forholde seg til det strategisk: Repertoaret preger hvordan aktørene møter verden på et pre-refleksivt nivå, men de er også i stand til delvis å bevisstgjøre seg kjennetegn ved det nasjonale repertoaret i sin strategisk-retoriske praksis.

En mellomposisjon med et tredelt analytisk rammeverk

I artikkel nummer 3 bruker jeg begrepet retorikk sammen med repertoarbegrepet. Det retorikkbegrepet som er brukt kan sies å representere en *snever persuasio* - "[...] kommunikasjon i situasjoner hvor det hersker divergens med hensyn til opplevelse, mening og forståelse" (Kjeldsen 2006: 18).²⁴ Jeg baserer meg på et klassisk retorikkbegrep med aner tilbake til Aristoteles (1925: 25), som definerte retorikk som "[...] the faculty of discovering the possible means of persuasion in reference to any subject whatsoever".

Relatert til Faircloughs tredeling kan vi si at det nasjonale repertoaret er på sosial praksis-nivå, diskurs på diskursiv praksis-nivå og retorikk på tekst-nivå. Jeg bruker begrepet retorikk i stedet for tekst for å bevege meg bort ifra Faircloughs tunge lingvistiske fokus og utvikle et begrepsapparat mer egnet for sosiologiske analyser, og som forhåpentligvis vil kunne anvendes i andre studier hvor man sammenlikner hvordan man diskuterer det samme temaet innenfor ulike nasjonale kulturer.

---

and utopias contain a potential for change, a cultural force which may transcend existing material conditions and social frameworks: the new emerges out of the given".

²⁴ Dette i motsetning til *bred persuasio*, som refererer til "[...] enhver kommunikasjon som fremstiller et emne for tilhørerne slik at de aksepterer det, forstår det eller medopplever det" (Kjeldsen 2006: 18).

Retorikk forholder seg til diskurser slik at diskursene representerer det tilgjengelige retoriske repertoaret innenfor et bestemt perspektiv på (i dette tilfellet) allmenningkasting. For det meste vil retorikken følge av de diskursene som dominerer på et felt eller i en diskursiv orden, men det er fremdeles mulig strategisk å aktivisere en spesifikk retorikk, i det den er tilpasset en lokal kontekst. Et eksempel på dette fra mitt materiale er administrerende direktør (adm.dir.) i SVT, Eva Hamilton, sitt strategiske skifte av subjektposisjon fra hun var sjef for SVT/Fiction, og før det SVT Nyheter och Samhälle, under den forrige adm.dir. Christina Jutterström, til hun selv entret posisjonen som adm.dir.: Jutterström hadde vært opptatt av at SVT skulle nå målgruppen mellom 20 og 44. Dette fikk hun mye kritikk for: I Dagens Nyheter den 11.09.06 stod en debattartikkel signert 45 tv-journalister ansatt i SVT, hvor man kritiserte et slikt fokus. I tillegg ble det satt i gang en underskriftkampanje for å stoppe dette fokuset. Denne fikk 17000 underskrifter, hovedsakelig fra folk innenfor den spesifiserte aldersgruppen (Expressen 16.10.2006). Selv om Hamilton mest sannsynlig hadde en finger med i spillet i utformingen av dette fokuset (da hun hadde en ledende stilling i SVT da det ble lansert), sa hun på sin første dag som adm.dir. at SVT skulle nå alle aldersgrupper og ikke favorisere noe spesifikt segment av befolkningen. Dette kan anses som en strategisk manøvrering av Hamilton på basis av den kritikken som hadde kommet.

Retorikk aktiviseres av konkrete aktører og er en størrelse på mikronivå. Nasjonale kulturelle repertoarer er en størrelse på makronivå som influerer mulighetene for hvordan man kan snakke om et hvert tema innenfor en nasjonal kultur. Diskurs blir da en størrelse på mesonivå som begrenser det retoriske repertoaret innenfor et normativt synspunkt. Aktører har rom for å være strategiske i sin diskursive praksis, men vil på et ubevisst plan se verden ut i fra sin *nasjonale habitus* - et begrep fra Norbert Elias (1996; 2000), som Eric Dunning and Stephen Mennell (1996: ix) beskriver det på følgende måte:

By 'habitus' – a word he used long before its popularization by Pierre Bourdieu – Elias basically means 'second nature' or 'embodied social learning'. [...] [I]t is used in large part to overcome the problems of the old notion of 'national character' as something fixed and static. Thus Elias contends that 'the fortunes of a nation over the centuries become sedimented into the habitus of its individual members', and it follows from this that habitus changes over time precisely because the fortunes and experiences of a nation (or of its constituent groupings) continue to change and accumulate. A balance between continuity and change is involved [...]

Nasjoner som ligger nært hverandre kulturelt vil ”utruste” sine borgere med likere nasjonale habituser enn nasjoner som ligger langt fra hverandre kulturelt. De landene som jeg analyserer har mye til felles historisk, politisk og sosialt (Esping-Andersen 1990; Sejersted 2005; Stråth 2005), og man skulle gå ut ifra at en norsk nasjonal habitus skulle ligge tett opp til en svensk nasjonal habitus. Mine analyser peker imidlertid i retning av at dette ikke nødvendigvis er tilfelle, da man konsekvent ordlegger seg mer prinsipielt i Sverige enn i Norge, når man diskuterer allmennkringkasting. Man kan tenke seg at det oppleves naturlig å artikulere seg på ulike måter i de to landene, noe som preger aktørene på et pre-refleksivt nivå; det nasjonale repertoaret har manifestert seg i en nasjonal habitus.

Diskursene artikuleres av aktører som er influert av det nasjonale repertoaret, konstituert av historiske, kulturelle, sosiale og politiske tradisjoner. Dette vil for det meste skje på et ubevisst plan, gjennom den nasjonale habitus og ved at man møter verden med et spesifikt mentalt skjema (DiMaggio 1997). Men det er fremdeles mulig for aktører å være strategiske, hvilket gir seg uttrykk i diskursiv praksis og retorisk posisjonering innenfor diskurser. Diskursene kan igjen påvirke tradisjoner og det nasjonale repertoaret, som igjen vil kunne endre den nasjonale habitusen. Men disse endringsprosessene tar lang tid.

Ved å basere meg på en syntese av kritisk diskursanalyse og repertoarteori havner jeg i en mellomposisjon mellom en maktavslørende ideologitradisjon innen kultursosiologien med kjemper som Karl Marx og Friedrich Engels (1976[1845]), Antonio Gramsci (2001), Louis Althusser (1999) og Max Horkheimer og Theodor Adorno (2002) i den kanoniske litteraturen og en fri aktør/repertoartradisjon, representert ved Swidler (1986), Boltanski og Thevenot (2006).²⁵ Fra å ha presentert det analytiske rammeverket som har blitt anvendt i analysene vil jeg nå bevege meg over til å presentere ulike teoretiske perspektiver på allmennkringkasting, demokrati og offentlighet. Jeg vil diskutere hvordan disse henger sammen og vise hvordan de er tilstede i analysene i artiklene.

---

²⁵ En annen teoretiker som har beskrevet en mellomposisjon som ligger tett opp til den jeg lanserer, og hvis syn jeg deler, er Michael Schudson (1989: 159), som sier at “[t]he study of culture is the study of what meanings are available for use in a given society from the wider range of possible meanings; the study of culture is equally the study of what meanings people choose and use from available meanings”.

Kapittel 4: Teorier om allmennkringkasting, demokrati og offentlighet

Allmennkringkasterforskning kan hovedsakelig deles inn i to tradisjoner. For det første er det en institusjonell tradisjon, hvor man studerer allmennkringkastere som (medie)institusjoner, gjerne koblet til historie og/eller politikk. For det andre er det en normativ tradisjon, hvor forskere tilnærmer seg allmennkringkasting på et mer teoretisk nivå og relaterer diskusjonen av allmennkringkasting til demokrati- og offentlighetsteori. Dette er den tradisjonen som er mest relevant for min studie, da jeg er opptatt av *legitimeringen* av allmennkringkasting, noe som i stor grad er en normativ aktivitet. Men før jeg vier meg fullt og helt til det normative, vil jeg først gi en kort presentasjon av den institusjonelle tradisjonen i Norge og Sverige, siden denne har generert en del substansiell forskning på de aktuelle allmennkringkasterinstitusjonene.

Empirisk forskning på allmennkringkasting som medieinstitusjon

Et meget sentralt bidrag til denne forskningstradisjonen i Norge er historiker Hans Fredrik Dahls (1999a; 1999b; 1999c) trebindsverk om NRK's historie (første bind kom ut første gang i 1975, andre i 1978 og tredje som en del av lanseringen av trebindsverket i 1999). Et annet tidlig bidrag er sosiologen Helge Østbye's (1977) rapport om NRK, som del av den første maktutredningens rapport om massemedier. En annen sosiolog, Mie Berg (1975), skrev også et kapittel om NRK i antologien *Massemedier i Norge*. Senere er det flere som har kombinert det historiske og sosiologiske i sine analyser, hvor medievitener Trine Syvertsens (1992) doktoravhandling er sentral. I avhandlingen analyserer hun hvordan allmennkringkasting har forholdt seg til endringer i samfunnet i Norge og Storbritannia, fra institusjonene NRK og BBC ble opprettet i mellomkrigstiden og fram til begynnelsen av 1990-tallet. Analysen er basert på en dokumentstudie av den politiske debatten om allmennkringkasting i de to landene. Det er også gjort etnografiske studier av NRK, hvor antropologen Roel Puijks (1990) studie av opplysningsavdelingen var det tidligste bidraget (nyere bidrag er: Helland (1995), Thorbjørnsrud (2008), Erdal (2008)). I tillegg er det levert

avhandlinger som i hovedsak anlegger et tekstanalytisk perspektiv på programproduksjon i NRK (for eksempel Ytreberg (1999), Bakøy (1999)).

Denne institusjonelle forskningstradisjonen har stått sterkere i Norge enn den har gjort i Sverige, og de svenske bidragene er derfor av nyere dato.²⁶ Et sentralt svensk bidrag kommer fra Anna Edin (2000) og hennes tekstanalyse av hvordan SVT har forholdt seg til publikum i ulike historiske perioder. Pernilla Severson (2004) er også opptatt av publikumsrelasjonen i public service tv, og analyserer hvordan denne påvirkes av digitaliseringen av det svenske bakkenettet. I tillegg har man også i Sverige produsert et trebindsverk om etermedienes historie. Det første bindet, forfattet av Stig Hadenius (1998), tar for seg radio og tv i Sverige på 1900-tallet, ut ifra en større samfunnsmessig kontekst. I det andre bindet har Dag Nordmark (1999) fokus på kultur- og underholdningsprogram, og i det tredje skriver Monika Djerf-Pierre og Lennart Weibull (2001) om aktualitetsjournalistikken.²⁷ Da jeg i min studie har fokusert på hvordan man legitimerer allmennkringkasting på et overordnet og multikontekstuellt nivå, har de normative perspektivene på allmennkringkasting vært mer sentrale enn de institusjonelle.²⁸ Jeg vil nå gå over til å presentere de normative perspektivene, og de demokrati- og offentlighetsteoriene som disse bygger på.

Normative teorier om demokrati, offentlighet og allmennkringkasting

Koblingen av normativ demokrati- og offentlighetsteori til empiriske analyser av ulike aktørers legitimeringsarbeid for allmennkringkastingen skjer delvis via forskernes debatter om allmennkringkasterens rolle. Både journalistene i allmennkringkasterinstitusjonene,

---

²⁶ Lucas Pettersson (2002: 35) skriver at "så sent som 1986 beskrevs forskningsläget som ett 'magert fält' (Wirén 1986: 17)".

²⁷ Dette trebindsverket springer ut av *Stiftelsen Etermedierna i Sveriges forskning*, som til sammen har gitt ut et tyvetalls bøker, hvor disse tre fungerer som en sammenfatning av den forskningen som er gjort. Av de andre bøkene vil jeg fremheve Torsten Thuréns (1997) historiske analyse av allmennkringkasterens bidrag til det svenske demokratiet som en inspirasjon for min studie.

²⁸ For en videre diskusjon av den nordiske forskningen på public service medier opp til midten av 1990-tallet, se Søndergaard (1996).

kulturpolitikene og toppbyråkratene innen den statlige kulturforvaltningen er influert av denne akademiske debatten om allmennkringkasting, hvilket blir tydelig om man leser politiske dokumenter om allmennkringkasting eller strategidokumentene til allmennkringkasterne, hvor begreper som har sin opprinnelse i vitenskapelige publikasjoner blir anvendt, noe som kan henge sammen med at forskere ”som deltakere i offentlige kommisjoner, som konsulenter og oppdragsforskere og som aktører i den offentlige debatten har [...] levert konkrete innspill til utforming av mediepolitikken” (Syvertsen 2004: 24).²⁹

En kobling av abstrakt teori til konkret empirisk analyse kan av noen oppleves som vanskelig å kjøpe, men jeg er av den oppfatning at en analyse av det feltet jeg studerer krever en sammenstilling av disse nivåene³⁰ (i følge Anthony Giddens (1984: 284) er et karakteristisk trekk ved samfunnsforskningen at forskernes fortolkninger av sosiale aktørers forståelse av sin verden kan virke tilbake på de studerte aktørenes fortolkning). Her kan det også være på sin plass å påpeke at jeg ikke er alene om å fremheve fruktbarheten av denne koblingen på mitt felt: ”Thus, in the last analysis the difference between press systems is one of philosophy [...]” (Siebert, Peterson & Schramm 1963: 2). Hvor dette sitatet forholder seg til studier av mediesystemer, handler de påfølgende om studier av allmennkringkasting:

Fra et policy-perspektiv må vi ta politiske filosofer på alvor – for å forstå at de tilbyr et konkret fundament som institusjonelle ordninger kan bygges på; men også for å erkjenne at våre eksisterende institusjoner også bygger på politiske filosofier som i seg selv fortjener oppmerksomhet og oppdatering (Born 2008: 221).

Lad os ikke tage fejl af, hvad diskussionen om PSB egentlig handler om. Det er ikke en debat om en bestemt form for radiofoni, men om værdier og principper, der er styrende for samfundet og det sociale liv. I virkeligheden er det først og fremmest en ideologisk og moralsk diskussion om hvilken slags samfund, vi ønsker at leve i (Jakubowicz 2008: 252).

De viktigste teoriene om demokrati- og offentlighet som har influert den aktuelle debatten om allmennkringkasting, er en deliberativ demokratiteori, en pluralistisk demokratiteori og en neoliberal demokratiteori. I hver av de to førstnevnte tradisjonene er det en demokratiteoretiker som er spesielt sentral, og som har hatt innvirkning på den akademiske

---

²⁹ Se også Syvertsen (2004: 211-13).

³⁰ Et tilsvarende eksempel fra et annet felt er Per Mangsets (2009) analyse av hvordan forskere, gjennom sin begrepsutvikling, har hatt en innvirkning på kulturpolitikkutforming relatert til kulturelt entreprenørskap.

debatten om allmennkringkasting (som igjen har innvirkning på de empiriske kontekstene som er analysert i avhandlingen): Jürgen Habermas og Chantal Mouffe. Jeg vil nøye meg med å gi disse en kort presentasjon her da perspektivene er presentert i både artikkel 1 og 2.

Som nevnt i artikkel 1 springer alle demokratiperspektivene ut ifra en liberal filosofitradisjon med røtter i sosial kontrakt-teori (Hobbes 1968[1651]; Locke 1963[1689]; Rousseau 1968[1762]). John Rawls (1971) har senere utviklet disse perspektivene med teorien om originaltilstanden, hvor han tenker seg at grunnlaget for et rettferdig samfunn bør funderes på de fordelingsprinsipper som ville blitt lagt til grunn om ingen visste hvilken posisjon de ville innta i samfunnet, altså at man ikke vet hvilke evner eller livssyn man vil ha, eller hvilken plass man vil innta i samfunnshierarkiet. På et slikt grunnlag vil man kunne enes om grunnleggende rettigheter som sikrer rettferdighet med hensyn til muligheter i samfunnet, i tillegg til å kreve at økonomisk ulikhet bare skal eksistere om det kommer de med minst fordeler til gode. En styresmakt som baserer seg på disse rettighetene, vil sikre borgernes autonomi, i følge Rawls.

Analysene har vist at det er tre diskurser som influerer debattene i de to landene (diskursene er grundig presentert i artikkel 1). Det er for det første en *medborgerdiskurs*, hvor man i legitimeringsretorikken fremhever allmennkringkasternes sentralitet når det kommer til å sikre borgerne autonomi gjennom å bringe viktig informasjon ut til dem slik at de kan handle på et selvstendig og kritisk grunnlag. Et slikt perspektiv er inspirert av et habermasiansk ideal. Det er spesielt to av hans arbeider som har hatt stor innflytelse på dette feltet, nemlig *Strukturwandel der Öffentlichkeit* (Habermas 1962) og *Faktizität und Geltung* (Habermas 1992a). I førstnevnte beskriver Habermas hvordan den liberale borgerlige offentlighet - "[...] den sfære der privatfolk samles til publikum" (Habermas 2002: 25) - som erstattet hoffets representative offentlighet i England, Frankrike og Tyskland på 1600- og 1700-tallet, representerer en ideell demokratisk offentlighetsstruktur. Habermas beskriver så hvordan offentligheten oppløses og samfunnet reføydaliseres når den private sfære for varesamkvem oppnår kompetanse som offentlig myndighet og staten fører en intervensjonistisk politikk, og skillet mellom stat og samfunn, som er den borgerlige offentlighets eksistensgrunnlag, forvitrer (Habermas 2002: 131-2) (disse mekanismene har Habermas (1981) senere omtalt som systemets kolonisering av livsverdenen).

I *Faktizität und Geltung* presenterer Habermas en omfattende demokratimodell for liberale representative demokratier, hvor en offentlighet som streber etter å leve opp til det borgerlige ideal spiller en nøkkelrolle. Han er ikke lenger like pessimistisk på offentlighetens vegne som i *Strukturwandel*, hvor han beskrev hvordan de elektroniske massemediene fratar publikum den distanse som kreves for å kunne føre offentlige resonnementer, hvordan kommunikasjonen tar form som en enveiskommunikasjon, og hvordan konsumeringen blir et privat anliggende, uten diskusjon medborgere imellom.³¹ Nå anser han derimot massemediene til å inneha en sentral posisjon i offentlighetens kommunikasjonsstruktur, hvor ulike grupperinger fra det sivile samfunn kan kommunisere sine interesser til en bredere offentlighet. Avhengig av den oppslutningen man oppnår, kan interessene så bringes videre til det politiske system og forhåpentligvis ende med politiske beslutninger.

Nicholas Garnham (1986; 1992; 2003) er en sentral figur innenfor et habermasiansk perspektiv på allmennkringkasting. Han argumenterer for at allmennkringkasterne har en nøkkelrolle for å sikre en velfungerende, inkluderende og felles offentlighet i de liberale demokratier. De representerer en medieinstitusjon som har et potensial til å kunne sikre en offentlighet som ligger tett opp til det habermasianske ideal. Paddy Scannel (1989: 164) har også argumentert for at allmennkringkasting er viktig for et velfungerende liberalt demokrati, også han inspirert av Habermas:

In my view equal access for all to a wide and varied range of common informational, entertainment and cultural services, carried on channels that can be received throughout the country, could be thought of as an important citizenship right in mass democratic societies. It is a crucial means – perhaps the only means at present – whereby common knowledges and pleasures in a shared public life are maintained as a social good for the whole population. As such it should be defended against its enemies.

En slik romantisk (kan onde tunger hevde) habermasiansk forestilling om allmennkringkastingens rolle i demokratiet og offentligheten kan også anlegges på kulturpolitikken som sådan, her ført i pennen av dansken Peter Duelund (2002: 11):

---

³¹ Se Habermas (1992b) for en nyansering av pessimismen i *Strukturwandel*.

Cultural institutions are not *per se* any guarantee for the free expression and multitude of culture. It must roll in the blood of people as an internalised normative reality. And that is only developed if today's society contains non-colonised spheres for the free communicative actions of individuals parallel to the coffee houses, salons, etc. of the earlier bourgeois society. The securing of these free spheres constitutes the cultural dimension of cultural policy in which culture is defined sociologically as the values that render the social relations meaningful.

Et slikt habermasiansk eller modernistisk perspektiv har blitt kritisert av personer som forfekter et postmoderne syn på medier, demokrati og tv (Hartley 1999; Jacka 2003).³² Garnham blir av Elizabeth Jacka blant annet kritisert for å vektlegge 'high modern journalism' (Carey 1993) til fordel for underholdningspreget medietilbud (atter andre avviser at tv-mediet i det hele tatt kan representere noe annet enn underholdning (Postman 1985), pasifisering og svekking av sosialt engasjement (Putnam 2000)). John Keane (1995) er en annen teoretiker som har kritisert både Habermas' offentlighetsperspektiv og Garnhams' kobling av denne til allmennkringkasting. For Keane representerer både Habermas' og Garnhams' perspektiv en beskrivelse som passer best på en tidlig fase i det moderne samfunn. Siden vi nå lever i en tid hvor det nasjonale spiller en stadig mindre rolle, sier Keane, representerer et slikt offentlighetsperspektiv bare ett aspekt ved samtidens mange offentligheter. Og han mener videre at det ikke lenger går an å skille mellom det private og det offentlige (Peter Dahlgren (2006) har også argumentert for at et relevant kontemporært offentlighetsperspektiv i større grad må inkludere det private). Keane lanserer så en offentlighetsteori bestående av tre nivåer: Mikro-offentligheter, i form av små grupper som innvirker på samfunnet gjennom kreativ virksomhet og motstand mot dominerende meninger. Meso-offentligheter, som ikke er så langt unna det som Habermas og Garnham beskriver - altså en nasjonal offentlighet. Og endelig makro-offentligheter, en globalisert eller transnasjonal offentlighet karakterisert ved "media events" (Dayan & Katz 1992) og internett som dominerende kommunikasjonsstruktur.

Både John Hartley (1999) og Jacka (2003) baserer sitt alternativ på Mouffes demokratiteori. Mouffe (1993; Laclau & Mouffe 1985) er i eksplisitt opposisjon til

---

³² Habermas har også blitt kritisert for å underbelyse eksklusjonsmekanismer og maktforhold i den borgerlige offentlighet, blant annet fra feministisk hold (se Dean 1997; Fraser 1992). Habermas (1992b) har på sin side forsvart seg mot en slik kritikk ved å hevde at den borgerlige offentlighet er prinsipielt åpen og totalt inkluderende. For en videre diskusjon av styrker og svakheter ved Habermas' offentlighetsperspektiv, se Calhoun (1992), Dahlgren (1995) og Grbeša (2003).

Habermas i sin demokratiteori. Det viktigste skillet mellom Habermas og Mouffe er at Mouffe ikke anser konsensus som et mål; hun ser på konflikt og emosjonelt engasjement som en verdi i seg selv, og mener at dette tjener demokratiet bedre enn et uopnåelig ideal om konsensus og kommunikativ rasjonalitet. Følgelig trenger heller ikke offentligheten være så bred at alle i prinsippet kan delta i en felles samtale. En nisjifisering av offentligheten vurderes innenfor dette perspektivet som positivt (et slikt pluralistisk perspektiv på demokrati og offentlighet ligger nært det som Keane lanserer). Dette demokratiperspektivet gir et normativt fundament til den andre diskursen som har influert allmennkringkasterdebatten, nemlig *pluralismediskursen*.

Forskjellen mellom de normative demokratiteoretikerne som forskerne som forsvarer og kritiserer allmennkringkastingens relevans baserer seg på, kan i bunn og grunn reduseres til et moderne eller postmoderne utgangspunkt: Der forsvarerne baserer seg på en filosofitradisjon hvor man ser på moderniteten som et ufullendt prosjekt, baserer motstanderne seg på en tradisjon hvor man avviser opplysningsprosjektet som både relevant og oppnåelig. Den første tradisjonen er i stor grad tysk, basert på tysk opplysningsfilosofi (Kant 1975[1784]; Mendelssohn 1997[1784]) hvor Habermas er dens fremste forkjemper i dag, mens den andre lener seg mot en fransk tradisjon, hvor Foucault (1969; 2002) og Jean-François Lyotard (1984) kan trekkes fram som sentrale inspiratorer. Både det habermasianske og det mouffianske perspektivet kan videre sies å stå i en marxistisk inspirert forskningstradisjon: Habermas har sine røtter i den kritiske teorien (Horkheimer 1970), og Ernesto Laclau og Mouffe (1985) plasserer sitt bidrag som post-marxistisk, som marxisme tilpasset sentrale post-strukturalistiske innsikter.

Et viktig bidrag som denne avhandlingen gir til forskningslitteraturen om allmennkringkasting som idé, er analysen av hvordan idealet om at allmennkringkasterinstitusjonene skal arbeide for å opplyse borgerne og sikre en felles offentlighet lar seg (retorisk) tilpasse en digitalisert tidsalder, i følge ledere i allmennkringkasterinstitusjonene: Allmennkringkasterne representerer en sikker tilbyder av viktig informasjon og borgerne går til disse når de ønsker å bli opplyst (framfor underholdt), hevder de (se artikkel 2). Opplysningsprosjektet blir dermed

ikke utdatert med digitalisering og on-demand mediekonsumpsjon, slik enkelte kritikere hevder (Tracey 1998).³³ Allmennkringkasterne kan heller anses som en sentral digital allmenning i dagens medielandskap, slik Graham Murdock (2005) har argumentert for.³⁴ Økt interaktivitet gir også borgerne et større handlingsrom til å gi tilbakemelding på innholdet som allmennkringkasterne tilbyr. Slik tilveiebringer allmennkringkasterne fremdeles legitimitet til en deliberativ demokratisk offentlighet.³⁵

Det tredje demokratiperspektivet som har influert den empirisk observerte allmennkringkasterdebatten, er det neolibérale, hvor Robert Nozick (1974) og Friedrich Hayek (1960; 1994) er sentrale. Dette gir seg uttrykk i en *konsumentdiskurs*. Hovedtanken i dette demokratiperspektivet er at staten skal ha så liten innflytelse som mulig, altså at markedet per definisjon er en mer demokratisk institusjon enn staten, og at markedet er best egnet til å sikre borgernes autonomi. Politiske motstandere av lisensfinansiert allmennkringkasting kan basere seg på en slik type standpunkt. I Norge gjelder dette for FrP. I Sverige er det ingen som har gått inn for å privatisere allmennkringkasterne (motstanderne av dagens ordening ønsker bare alternative finansieringsformer). Blant annet for å imøtekomme en kritikk fra slikt hold har allmennkringkasterne blitt stadig mer opptatt av å kommunisere målbare resultater av sin virksomhet til offentligheten. Dette dreier seg om seer- og lyttertall, tall for unike besøk på nettsidene, tall fra tillitsundersøkelser og tall på hvor mange priser man har vunnet for sine produksjoner. Slik inngår de i en paradoksal situasjon: De lisensfinansierte allmennkringkasterne bruker dette som et argument for at folket får valuta for lisenspengene, samtidig som at dette blir et bevis på at de ville overlevd som en kommersiell finansiert medieinstitusjon. Etter at jeg nå har gitt en bred introduksjon

---

³³ Atter andre har hevdet at digitalisering gjør tv-mediet som sådan utdatert (Negroponte 1995).

³⁴ “[...] Digital commons [is] a linked space defined by its shared refusal of commercial enclosure and its commitment to free and universal access, reciprocity, and collaborative activity” (Murdock 2005: 227).

³⁵ “Mediated political communication in the public sphere can facilitate deliberative legitimation processes in complex societies only if a self-regulating media system gains independence from its social environments, and if anonymous audiences grant feedback between an informed elite discourse and a responsive civil society” (Habermas 2006: 411–12).

til temaet for avhandlingen og diskutert metodologiske og teoretiske aspekter ved studien, er det på tide å presentere hovedfunnene fra analysen.

Kapittel 5: Konklusjon

Hovedspørsmålet i avhandlingen er: Hva vektlegges i legitimeringen av lisensfinansiert allmennkringkasting i Norge og Sverige i perioden 2005-2007? I konklusjonen presenterer jeg de viktigste funnene fra analysene i artiklene, relatert til dette spørsmålet. Jeg starter med et kort sammendrag av artiklene, for deretter å ta for meg de samlede empiriske funnene fra analysene. Til slutt vil jeg si noe om studiens bidrag til eksisterende forskning.

Sammendrag av artiklene

Artikkel 1 handler om den offentlige debatten om allmennkringkasting i Norge og Sverige. I den analyserer jeg alle artikler som omhandlet temaet i de norske avisene Aftenposten og Dagbladet og de svenske Dagens Nyheter og Svenska Dagbladet i perioden fra 1. september 2006 til 31. januar 2007, i tillegg til å se på omfanget av debatten, i form av antall artikler om temaet i en rekke aviser, helt tilbake til begynnelsen av år 2000. Generelt fant jeg at temaet både er mer omtalt og at debatten er mer prinsipiell i Sverige enn i Norge.³⁶ Videre er svenskene mer opptatt av å bevare klassiske aspekter ved allmennkringkasterideen, så som allmennkringkasterens opplysningsprofil. Den svenske debatten er mer influert av medborgerdiskursen enn den norske. I begge land opererer lederne i allmennkringkasterinstitusjonene innen en hybriddiskurs mellom medborgerdiskursen og en neoliberal diskurs, men i Norge består en større del av hybridene av det neoliberale enn hva som er tilfelle i Sverige. (Appendiks 6 inneholder en oppdatering relatert til omfanget av debatten etter at analysen ble gjort, i tillegg til enkelte nyanseringer av formuleringer i artikkelen).

I *artikkel 2* er fokuset på hvordan NRK og SVT forholder seg til sitt allmennkringkasteroppdrag i en tid preget av endring. Den tar for seg den kommuniserte

---

³⁶ Den norske kringkastingdebatten har også i tidligere perioder blitt karakterisert som lite prinsipiell: "Den kringkastingspolitiske debatten i Norge har i liten grad vore prega av prinsipielle spørsmål" (Gramstad 1989: 8).

institusjonelle selvforståelsen, basert på en analyse av intervjuer med ansatte i ledende posisjoner i NRK og SVT, i tillegg til strategidokumenter og årsrapporter. Også i denne artikkelen fant jeg at man i Sverige i større grad fokuserer på de tradisjonelle aspektene ved allmennkringkasting. Retorisk snakker man i SVT mer om ”folkbildning” og viktigheten av å henvende seg til seerne som ”medborgare”. Også i denne artikkelen viser det seg at medborgerdiskursen er sterkere tilstede i Sverige. I NRK fokuserer man i større grad på tilpasningene til medieutviklingen, og man presenterer seg selv som et digitalt mediehus, noe som nok henger sammen med at man har radio og tv i samme hus i Norge, og at man slik har flere plattformer for å levere det digitale tilbudet, enn hva som er tilfellet i SVT. I tillegg ble kringkastingsmediene digitalisert tidligere i Sverige enn i Norge, og det kan tenkes at man er ekstra opptatt av dette i NRK, da man stod midt oppe i digitaliseringen under tiden for denne undersøkelsen. Her bør dog nevnes at et fokus på det tekniske, på bekostning av det prinsipielle, også preget innføringen av offentlig kringkasting i Norge (Gramstad 1989: 36-8).

Når allmennkringkasterne offentlig kommuniserer sin legitimitet, legger de vekt på det de er best på, i en form tilpasset det nasjonale repertoaret. I Norge leder dette til at man baserer legitimiteten på seertall (og lyttertall) og statistikk på hvor fornøyd publikum er med NRKs tilbud kontra det kommersielle tilbudet. I Sverige legger man mer vekt på hvor mange priser man har vunnet for sine produksjoner, og hvordan ens programtilbud skiller seg fra de kommersielle kringkasterne hva angår kvalitet.

Artikkel 3 tar for seg de kulturpolitiske aspektene ved allmennkringkastingen. Fokuset er på den politiske retorikken som kommer til uttrykk i stortingsmeldinger og Riksdagspropositioner (i tillegg er spørreundersøkelsen med kulturpolitikere og intervjuene med lederne i NRK og SVT trukket inn). Man er i begge land opptatt av at allmennkringkasterne skal bidra til å bevare en nasjonal kultur, en inkluderende offentlighet og et levende demokrati. De skiller seg fra hverandre ved at svenskene også her har en mer prinsipiell retorikk som går på viktigheten av å bevare ideen om allmennkringkasting, og man anser videre allmennkringkasterne som institusjoner som er med og skaper viktige verdier i samfunnet; allmennkringkasting blir ansett som et mål i seg selv. I Norge anses

allmennkringkasting i større grad som et kulturpolitisk verktøy som kan brukes på en mer eller mindre pragmatisk måte ut ifra samfunnets behov.³⁷ Slik kommuniserer mine funn med andre studier av norsk kulturpolitikk, hvor man karakteriserer perioden fra 1980-tallet og framover til å være preget av en instrumentell kulturpolitikk (Arnestad 1989; Vestheim 1995: 207-19; Røyseng 2008).

Legitimering av allmennkringkasting i digitaliseringens og globaliseringens tidsalder

Det aspektet ved det endrede medielandskapetets innvirkning på allmennkringkastingens rolle som får mest oppmerksomhet i Norge, er det tekniske, relatert til digitaliseringen. I Sverige fokuserer man i større grad på den økonomiske globaliseringen, spesielt eierkonsentrasjonen i mediebransjen og den forflatende effekt dette har på medieinnholdet: Man er opptatt av å posisjonere seg imot kommersielle krefter og globaliseringens kulturelle nivellering.³⁸ Jeg konkluderer med at nyliberalistisk inspirert tankegods har hatt innvirkning på debatten i begge land, men at det rettes mer kritikk mot en slik utvikling i den svenske offentligheten. At NRK slipper lettere unna med et fokus på seertall enn det SVT gjør, henger sammen med at NRK har en større legitimitet i befolkningen, noe som nettopp måles i seer- og lyttertall. De norske kulturpolitikere legger også i større grad enn de svenske vekt på seertall som sentralt for allmennkringkasternes legitimitet (se appendiks 5). Et fokus på seertall er også noe som preger det redaksjonelle arbeidet i NRK (Thorbjørnsrud 2008), og er noe som fjernsynsreportere fremhever som viktig for legitimiteten til NRK (Båshus 2002). SVT må argumentere mer prinsipielt for sin virksomhet enn det NRK må, da SVT ikke har like stor oppslutning som NRK.³⁹ Videre legger SVT selv opp til at det skal stilles store krav til dem,

---

³⁷ I forlengelsen av dette er det interessant å merke seg at man i Sverige gjerne bruker betegnelsene idé- og/eller principprogram, mens man i Norge opererer med begrepet handlingsprogram, om det dokument som skal styre de politiske partienes politikk i en stortingsperiode.

³⁸ Her er man i Sverige på lik linje med BBC sin retorikk i England: I følge Des Freedman (Goldsmiths University) så har BBC i stadig større grad posisjonert seg i opposisjon til kommersielle aktører. På sesjonen 'What's Left of 'Public Service?' Rethorizing a Key Concept in Media Studies' på International Communication Association sin konferanse i Chicago i 2009, mente han at BBC måtte være mer offensive i sin retorikk som en konsekvens av interne reformer og eksternt trykk.

³⁹ Et ytterligere aspekt som kan tenkes å innvirke på at det er bred konsensus rundt allmennkringkasterspørsmålene i Norge, er at NRK er flinke til å drive lobbyvirksomhet overfor Stortinget

da de har formulert et overordnet strategisk mål om å være blant verdens ledende allmennkringkastere. I følge Edin (2006: 63) er dette et "[...] uttrykk för något som börjar likna ideologisk hegemoni, dvs att det råder i det närmaste total enighet bland dominerade politiska och kulturella aktörer (inklusive SVT själva) om att de svenska public service-medierna inte bara är bäst i Sverige utan kanske i hela världen [...]". I tillegg tilrettelegger det svenske kulturelle repertoaret i større grad for at en prinsipiell og abstrakt legitimeringsretorikk er mulig, enn hva det norske, mer jordnære, repertoaret gjør.⁴⁰ De nasjonale repertoarene ser også ut til å ha manifestert seg i ulike tekstkonvensjoner for hvordan man forfatter politiske dokumenter, hvor de svenske har en mer prinsipiell karakter.

I begge land fremstiller allmennkringkasterne seg selv som små aktører på den globale mediearenaen. De bruker slik den samme retorikken som de nasjonale kommersielle allmennkringkasterne TV2 (Norge) og TV4 (Sverige) brukte da de tok opp konkurransen med NRK og SVT på begynnelsen av 1990-tallet. TV2 og TV4 argumenterte for at man trengte et kommersielt tilbud som en motvekt til de lisensfinansierte allmennkringkasterne, samtidig som denne konkurransen var vanskelig å ta opp siden allmennkringkasterne var så store og hadde slik en privilegert posisjon. Nå er det allmennkringkasterne som er utfordrerne til de store multinasjonale medieselskapene, og som tilbyr et viktig innholdsmessig korrektiv til det globale kommersielle tilbudet. I Sverige argumenterer man for at korrektivet kommer i form av at SVT leverer et tilbud som kvalitativt er bedre enn det kommersielle tilbudet. I Norge er man derimot mer opptatt av at NRK er den eneste medieaktøren som jobber aktivt for å bevare norsk språk og kultur, hvilket nok henger sammen med at norsk er et relativt lite språk (praktisert av halvparten så mange som brukerne av det svenske språket) og at man i Norge har to offisielle former for norsk

---

(Syvertsen 2004; Kjekstad 1974). Det er imidlertid vanskelig å konkludere med noe ut ifra dette, da jeg ikke har kommet over tilsvarende studier fra Sverige.

⁴⁰ Det påfølgende sitatet (som også er gjengitt i artikkel 2) fra kringkastingssjef i NRK Hans Tore Bjerkaas sitt innlegg på seminaret "NRK og demokratiet" ved Universitet i Oslo 21. februar 2008, som en del av seminarrekken "Frokost med Bert" (initiert av professor i statsvitenskap Bernt Hagtvedt), er en god illustrasjon av det norske nasjonale repertoaret: "[D]et som [...] jeg måtte tenke gjennom før jeg kom hit var tittelen. Altså i en del av Stortingsmelding nr. 30 så står det at allmennkringkastingen og NRK skal sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. Jeg har en sånn inngang til disse store ordene, at jeg er litt skeptisk til at de blir veldig store. Jeg har behov for å nærme meg dem nedenufra, og prøve å linke dem til en konkret praksis før jeg er helt trygg på at jeg kan bruke dem riktig. Jeg har vært på en del europeiske møter med andre kringkastingssjefer som bruker disse ordene veldig lett, og som jeg synes virker pompøst og selvhøytidelig. Og de som bruker disse ordene lettest er de som har et programtilbud som betyr minst for sin nasjons tilbud. Så jeg er litt tilbakeholden".

skriftspråk (bokmål og nynorsk). En relativt opphetet debatt i Aftenposten høsten 2009 om tillatelse av dialektbruk i NRKs nyhetssendinger viser at dette er et tema som engasjerer. Jeg vil nå avslutte med å si noe om hvordan avhandlingen bidrar både til eksisterende forskning og kan inspirere fremtidig forskning.

Bidrag til forskningslitteraturen

Allmennkringkasting som forskningsfelt er i all hovedsak dominert av medievitere, i hvert fall i en norsk kontekst. Min avhandling i sosiologi leverer slik et bidrag til den medievitenskapelige forskningslitteraturen på feltet (all den tid medievitenskapen er en ung disiplin med en relativt svak fagidentitet (Rønning 2008; Ytreberg 2008; Nyre 2009; Grønstad og Vågnes 2009)).⁴¹ Bidraget skiller seg fra annen forskning på feltet i den forstand at jeg tilnærmer meg feltet med et kultursosiologisk analyseverktøy. At feltet er dominert av medievitere (i hvert fall de seneste årene - sosiologene Mie Berg (1975) og Helge Østbye (1977) leverte som tidligere nevnt en av de første studiene av NRK i Norge), gjør også at studien blir et originalt bidrag til den sosiologiske forskningslitteraturen, hvor denne meget sentrale kulturinstitusjonen og hjørnesteinen i offentligheten har blitt viet forsvinnende liten oppmerksomhet. At studien er situert i en tid hvor denne institusjonen, som preget de skandinaviske landene i store deler av 1900-tallet, står overfor sin kanskje største utfordring noensinne, gjør den ekstra viktig.

Et annet bidrag som avhandlingen gir til sosiologien, kommer i form av det tredelte analytiske rammeverket som jeg lanserer, med den tilhørende mellomposisjonen mellom kritisk diskursanalyse og repertoarteori. Dette blir et bidrag både til kultursosiologien og den komparative metodelitteraturen: Med rammeverket leverer jeg et epistemologisk fundament som andre kultursosiologiske analyser kan ta utgangspunkt i, samtidig som det er et rammeverk som forhåpentligvis kan anvendes i andre nasjonale komparative analyser av hvordan man diskuterer spesifikke temaer.

---

⁴¹ Helge Rønning (2008: 357) skriver at "Om vi som medieforskere glemmer betydningen av å ha et metodisk og teoretisk grunnlag i samfunnsvitenskap og humaniora og tror at medieforskningen er en ny egen disiplin snarere enn et felt, kommer vi galt av sted".

En slik systematisk sammenliknende studie av legitimering av allmennkringkasting i offentligheten, i allmennkringkasterinstitusjonene og kulturpolitisk i Norge og Sverige er ikke gjort tidligere. Metodetrianguleringen og datamangfoldet gjør studien til en kompleks analyse av legitimeringen av en sentral kulturinstitusjon som spiller en viktig rolle for både demokratiet og offentligheten. Studien peker også mot likheter og forskjeller mellom landene som kan tenkes å gå ut over det konkrete feltet som er studert. Hvorvidt disse trekkene er spesifikke for feltet eller uttrykk for mer generelle trekk ved hvordan man gjør offentlige diskusjoner og institusjonell og politisk legitimering i de to landene fordrer mer forskning. En bredere studie av hvordan man diskuterer og legitimerer andre sentrale institusjoner i de to landene vil kunne bidra til dette.

Litteratur

Alexander, Jeffrey and Philip Smith (2003): "The Strong Program in Cultural Sociology:

Elements of a Structural Hermeneutics" I: Alexander, Jeffrey (red) *The Meanings of Social Life. A Cultural Sociology*. Oxford: Oxford University Press.

Althusser, Louis (1999): "Ideology and ideological state apparatuses (notes towards an

investigation)" I: Evans, Jessica and Stuart Hall (red) *Visual Culture: the Reader*.

London: Sage Publications: 317-23.

Alvesson, Mats & Kaj Sköldbberg (1994): *Tolkning och reflektion. Vetenskaps-filosofi och*

kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur.

Andersen, Svein S. (2006): "Aktiv informantintervjuing" *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*

22(3): 278-298.

Anderson, Benedict (1991): *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread*

of Nationalism. London: Verso.

Aristoteles (1926): *The 'Art' of Rhetoric*. Great Britain: The Loeb Classical Library.

Arnestad, Georg (1989): *Kultur for regional utvikling. Kultursatsing i eit utkantfylke mot*

slutten av 1980-åra. Vestlandsforskning 8/89.

Atkinson, Paul & Amanda Coffey (2004): "Analysing Documentary Realities" I: Silverman,

David (red) *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. London: Sage

Publications: 56-75.

Bakøy, Eva (1999): *Med fjernsynet i barnets tjeneste. NRK-fjernsynets programvirksomhet*

for barn på 60- og 70-tallet. Dr. Philos. avhandling. NTNU: Institutt for kunst- og medievitenskap.

- Bardoel, Jo & d'Haenens, Leen (2008): "Reinventing Public Service Broadcasting in Europe: Prospects, Promises and Problems" *Media, Culture and Society* 30(3): 337-355.
- Barth, Fredrik (1972): "Synkron komparasjon" I: *Syntese. Analyse. Komparasjon. Studier i historisk metode VI*. Bergen: Universitetsforlaget: 19-35.
- Beck, Ulrich (2002): "The Cosmopolitan Society and Its Enemies" *Theory, Culture and Society* 19(1-2): 17-44.
- Berg, Mie (1975): "Organisering av radio og fjernsyn" I: Berg, Mie (red) *Massemedier i Norge. En artikkelsamling om norske massemediers historie, organisasjon og publikum*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag: 161-206.
- Blaikie, Norman (1993): *Approaches to Social Enquiry*. Cambridge: Polity Press.
- Boltanski, Luc & Laurent Thévenot (2006): *On Justification. Economies of Worth*. Princeton: Princeton University Press.
- Born, Georgina (2008): "Å digitalisere demokratiet" I: Puijk, Roel (red) *Fjernsyn i digitale omgivelser*. Kristiansand: Ij-forlaget: 197-225.
- Bourdieu, Pierre (1990): *The Logic of Practice*. Stanford: Stanford University Press.
- Bourdieu, Pierre (1996): *The Rules of Art*. Oxford: Polity Press.
- Båshus, Trond (2002): *Journalisters forståelse av makt*. Universitetet i Oslo: Hovedoppgave i sosiologi.

- Calhoun, Craig (red) (1992): *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: The MIT Press.
- Carey, James W. (1993): "The Mass Media and Democracy: Between the Modern and the Postmodern" *Journal of International Affairs* 47(1): 1-21.
- Chouliaraki, Lilie & Norman Fairclough (1999): *Discourse in late modernity: rethinking critical discourse analysis*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Collins, Richard, Adam, Finn, McFadyen, Stuart & Colin Hoskins (2001): "Public Service Broadcasting Beyond 2000: Is There a Future for Public Service Broadcasting?" *Canadian Journal of Communication* 26(1): 3-15.
- Cordero, Rodrigo, Carballo, Francisco & José Ossandón (2008): "Performing Cultural Sociology. A Conversation with Jeffrey Alexander" *European Journal of Social Theory* 11(4): 523–542.
- Dahl, Hans Fredrik (1999a): *Hallo-hallo! Kringkasting i Norge 1920-1940*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag.
- Dahl, Hans Fredrik (1999b): *Dette er London. NRK i krig 1940-1945*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag.
- Dahl, Hans Fredrik (1999c): *Over til Oslo. NRK som monopol 1945-1981*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag.
- Dahlgren, Peter (1995): *Television and the Public Sphere. Citizenship, Democracy and the Media*. London: Sage Publications.
- Dahlgren, Peter (2006): "Doing Citizenship: The Cultural Origins of Civic Agency in the Public Sphere" *European Journal of Cultural Studies* 9(3): 267-286.

- Dayan, Daniel & Katz, Elihu (1992): *Media Events. The Live Broadcasting of History*.
Cambridge: Harvard University Press.
- Dean, Jodi (red) (1997): *Feminism and the new democracy: -re-siting the political*. London:
Sage Publications.
- Debrett, Mary (2009): "Riding the Wave: Public Service Television in the multi-platform
era" *Media, Culture and Society* 31(5): 807-827.
- DiMaggio, Paul (1997): "Culture and Cognition" *Annual Review of Sociology* 23: 263-87.
- Djerf-Pierre, Monica & Lennart Weibull (2001): *Spegla, granska, tolka*.
Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet. Stockholm: Prisma.
- Duelund, Peter (2002): "On the public Sphere as a Cultural Political Idea, The Nordic
Cultural Model as an Example" Paper presenterat på *the Second International
Conference on Cultural Policy Research*, Wellington, 23-26 januar.
- Dunning, Eric & Stephen Mennell (1996): "Preface" I: Norbert Elias *The Germans. Power
Struggles and the Development of Habitus in the Nineteenth and Twentieth
Centuries*. New York: Columbia University Press.
- Durkheim, Émile (1965[1895]): *The Rules of Sociological Methods*. New York: The Free
Press.
- Edin, Anna (2000): *Den föreställda publiken. Programpolitik, publikbilder och
tilltalsformer i svensk public service-television*. Stockholm: Brutus Östlings
Bokförlag Symposium.
- Edin, Anna (2006): "Nya förhållanden. Om den svenska public service-televisionens

- relation till publik och allmänhet” *Nordicom Information* 28(2): 61-71.
- Elias, Norbert (1996): *The Germans. Power Struggles and the Development of Habitus in The Nineteenth and Twentieth Centuries*. New York: Columbia University Press.
- Elias, Norbert (2000): *The Civilizing Process. Sociogenetic and Psychogenetic Investigations*. Oxford: Blackwell
- Elstad, Jon Ivar (2010): ”Spørreskjemaundersøkelsens fallgruber” I: Album, Dag, Hansen, Marianne Nordli og Karin Widerberg (red) *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Oslo: Universitetsforlaget: 155-69.
- Erdal, Ivar John (2008): *Cross-Media News Journalism. Institutional, Professional and Textual Strategies and Practices in Multi-Platform News Production*. Universitetet i Oslo: PhD-avhandling.
- Esping-Andersen, Gøsta (1990): *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton, N.J. : Princeton University Press.
- Esterberg, Kristin G. (2002): *Qualitative Methods in Social Research*. Boston: McGraw-Hill.
- Fairclough, Norman (1995): *Critical Discourse Analysis*. London: Longman.
- Fairclough, Norman (2003): *Analysing Discourse. Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Foucault, Michel (1969): *L'archéologie du savoir*. Paris: Gallimard.
- Foucault, Michel (1999): *Diskursens orden*. Oslo: Spartacus Forlag.
- Foucault, Michel (2002): *Ordene og tingene*. Danmark: Gyldendals Bogklubber.

- Fowler, Floyd Jackson Jr. (1992): "How Unclear Terms Affect Survey Data" *Public Opinion Quarterly* 56: 218-231.
- Fraser, Nancy (1992): "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy" I: Calhoun, Craig (red) *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: MIT Press: 109-142.
- Gadamer, Hans-Georg (1975): *Truth and Method*. London: Sheed & Ward.
- Garnham, Nicholas (1986): "The Media and the Public Sphere" I: Golding, Peter, Murdock, Graham and Philip Schlesinger (red) *Communicating Politics – Mass Communication and the Political Process*. Leicester: Leicester University Press: 37-53.
- Garnham, Nicholas (1992): "The Media and the Public Sphere" I: Calhoun, Craig (red) *Habermas and the public sphere*. Cambridge: The MIT Press: 359-76.
- Garnham, Nicholas (2003): "A Response to Elizabeth Jacka's 'Democracy as Defeat'" *Television and New Media* 4(2): 193-200.
- Giddens, Anthony (1984): *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Glaser, Barney G. & Anselm L. Strauss (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New Brunswick: Aldine Transaction.
- Gramsci, Antonio (2001): *Selections from the prison notebooks of Antonio Gramsci*. Hoare, Quintin & Geoffrey Nowell-Smith (red). London: Electric Book Co.
- Gramstad, Sigve (1989): *Kringkasting i folkets tjeneste*. Publikasjon nr. 17. Volda: Møre og Romsdal Distriktshøgskole.

- Grbeša, Mirijana (2003): "Why if at all is the Public Sphere a Useful Concept?" *Croatian Political Science Review (Politička Misao)* 5: 110-121.
- Grindstaff, Laura & Joseph Turow (2006): "Video Cultures: Television Sociology in the 'New TV' Age" *Annual Review of Sociology* 32: 103-25.
- Grønstad, Asbjørn & Øyvind Vågnes (2009): "Litt om med(ie)vitskap" *Norsk Medietidsskrift* 16(4): 390-92.
- Gundelach, Peter (2000): "Joking Relationships and National Identity in Scandinavia" *Acta Sociologica* 43(2): 113-122.
- Habermas, Jürgen (1962): *Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*. Neuwied: Luchterhand Verlag.
- Habermas, Jürgen (1981): *Theorie des kommunikativen Handelns, Band 2: Zur Kritik der funktionalistischen Vernunft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Habermas, Jürgen (1992a): *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Habermas, Jürgen (1992b): "Further Reflections on the Public Sphere" I: Calhoun, Craig (red) *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: The MIT Press: 421-461.
- Habermas, Jürgen (2002): *Borgerlig offentlighet – dens fremvekst og forfall. Henimot en teori om det borgerlige samfunn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Habermas, Jürgen (2006): "Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research" *Communication Theory* 16: 411-26.

- Hadenius, Stig (1998): *Kampen om monopolet. Sveriges radio och TV under 1900-talet*.
Stockholm: Prisma.
- Hallin, Danial C. & Paolo Mancini (2004): *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hantrais, Linda (1999): "Contextualization in cross-national comparative research"
International Journal of Social Research Methodology 2(2): 93-108.
- Harrie, Eva (2009): *The Nordic Media Market 2009*. Göteborg: Nordicom.
- Hartley, John (1999): *Uses of Television*. London: Routledge.
- Hayek, Friedrich A. (1960): *The Constitution of Liberty*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Hayek, Friedrich A. (1994): *The Road to Serfdom*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Heidegger, Martin (1927): *Sein und Zeit*. Tübingen: Max Niemayer.
- Helland, Knut (1995) : *Public Service and Commercial News. Contexts of Production, Genre Conventions and Textual Claims in Television*. Universitetet i Bergen: Institutt for medievitenskap.
- Hobbes, Thomas (1968[1651]): *Leviathan*. Harmondsworth: Penguin.
- Horkheimer, Max (1970): "Tradisjonell og kritisk teori" I: Kalleberg, Ragnvald (red) *Kritisk teori. En antologi over Frankfurter-skolen i filosofi og sosiologi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag: 1-51.
- Horkheimer, Max & Theodor W. Adorno (2002): *Dialectic of Enlightenment. Philosophical*

Fragments. Stanford: Stanford University Press.

Jacka, Elizabeth (2003): "‘Democracy as Defeat’. The Importance of Arguments for Public Service Broadcasting" *Television & New Media* 4(2): 177-91.

Jakubowicz, Karol (2003): "Endgame? Contracts, Audits, and the Future of Public Service Broadcasting" *Javnost. The Public* 3: 45-62.

Jakubowicz, Karol (2008): "Hold fast i kerne, og lav så om på (næsten) alt det andet! Redefinering av public service broadcasting for det 21. århundrede" I: Mortensen, Frands (red) *Public service i netværkssamfundet*. Fredriksberg: Forlaget samfundslitteratur: 251-282.

Janesick, Valerie (1998): "*Stretching*" *Exercises for Qualitative Researchers*. Thousand Oaks, Ca: Sage Publications.

Kalleberg, Ragnvald, Malnes, Raino & Fredrik Engelstad (2009): *Samfunnsvitenskapenes oppgaver, arbeidsmåter og grunnlagsproblemer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kant, Immanuel (1784[1784]): "Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?" I: Zehbe, Jürgen (red): *Was ist Aufklärung? Aufsätze zur Geschichte und Philosophie*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Katz, Elihu (1996): "And Deliver Us from Segmentation" *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 546(1): 22-33.

Katz, Elihu (2009): "The End of Television?" *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 625(1): 6-18.

Keane, John (1995): "Structural Transformations of the Public Sphere" *The Communication*

Review 1(1): 1-22.

Kjekstad, Erling A. (1974): *Da fjernsynet kom til Norge. NRK, Stortinget og fjernsynssaken 1950-57.* Universitetet i Oslo: Hovedoppgave i historie.

Kjeldsen, Jens E. (2006): *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori.* Oslo: Spartacus.

Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009): *Interviews. Learning the Craft of Qualitative Interviewing.* Los Angeles: Sage Publications.

Laclau, Ernesto & Chantal Mouffe (1985): *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics.* London: Verso.

Lamont, Michèle (1992): *Money, Morals and Manners.* Chicago: The University of Chicago Press.

Lamont, Michèle & Laurent Thévenot (2000): "Introduction: Toward a Renewed Comparative Cultural Sociology" I: Lamont, Michèle & Laurent Thévenot (red) *Rethinking Comparative Cultural Sociology: Repertoires of Evaluation in France and the United States.* Cambridge: Cambridge University Press: 1-22.

Larsen, Håkon (2008): "Det diskursive dialektikk. En analyse av offentlige samtaler om kunst og kultur" *Sosiologisk Årbok 3-4:* 63-83.

Locke, John (1963[1689]): *Two Treatises of Government.* Cambridge: Cambridge University Press.

Lowe, Gregory Ferrell & Taisto Hujanen (red) (2003): *Broadcasting and Convergence: New Articulations of the Public Service Remit.* Göteborg: Nordicom.

- Lowe, Gregory Ferrell & Per Jauert (red) (2005): *Cultural Dilemmas in Public Service Broadcasting*. Göteborg: Nordicom.
- Lowe, Gregory Ferrell & Jo Bardoel (red) (2007): *From Public Service Broadcasting to Public Service Media*. Göteborg: Nordicom.
- Lund, Anker Brink, Nord, Lars & Johann Roppen (2009): *Nye utfordringer for gamle medier. Skandinavisk public service i det 21. århundrede*. Göteborg: Nordicom.
- Liotard, Jean-François (1984): *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Manchester: Manchester University Press.
- Löfgren, Orvar (1987): "Deconstructing Swedishness: Culture and Class in Modern Sweden" I: Jackson, Anthony (red) *Anthropology at Home*. London: Tavistock Publications: 74-93.
- Mangen, Steen (1999): "Qualitative Research Methods in Cross-National Settings" *International Journal of Social Research Methodology* 2: 109-124.
- Mangset, Per (2009): "Fortellinger om kulturelt entreprenørskap" I: Mangset, Per & Sigrid Røyseng (red) *Kulturelt entreprenørskap*. Bergen: Fagbokforlaget: 11-46.
- Mann, Michael (2005): *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marx, Karl & Friedrich Engels (1976[1845]): *The German Ideology* (3rd rev. ed.). Moscow: Progress Publishers.
- Mendelssohn, Moses (1997 [1784]): "On the Question: What Does 'to Enlighten' Mean?" I: Dahlstrom, Daniel O. (red) *Moses Mendelssohn. Philosophical Writings*. Cambridge:

- Cambridge University Press: 311-317.
- Mjøset, Lars (2007): *Six Notions of Theory in the Social Sciences*. Universitetet i Oslo:
Upublisert notat, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.
- Moe, Hallvard & Trine Syvertsen (2007): "Media Institutions as a Research Field. Three
Phases of Norwegian Broadcasting Research" *Nordicom Review* Jubilee Issue: 149-
167.
- Moe, Hallvard (2008): "Morgendagens NRK: allmenntvirkning" *Norsk
medietidsskrift* 4: 360-379.
- Murdock, Graham (2005): "Building the Digital Commons. Public Broadcasting in the Age
of the Internet" I: Lowe, Gregory Ferrell & Per Jauert (red) *Cultural Dilemmas in
Public Service Broadcasting*. Göteborg: Nordicom: 213-230.
- Mouffe, Chantal (1993): *The Return of the Political*. London: Verso.
- Negroponte, Nicholas (1995): *Being Digital*. London: Hodder & Stoughton.
- Nordmark, Dag (1999): *Finrummet och lekstugan. Kultur- och underhållningsprogram i
svensk radio och TV*. Stockholm: Prisma.
- Nozick, Robert (1974): *Anarchy, State and Utopia*. Oxford: Blackwell.
- Nyre, Lars (2009): "Det norske i norsk medievitenskap" *Norsk medietidsskrift* 16 (2): 98-99.
- Ostrander, Susan A. (1995): "Surely You're Not in This Just to be Helpful. Access,
Rapport, and Interviews in Three Studies of Elites" I: Hertz, Rosanna & Jonathan
Imber (red) *Studying Elites Using Qualitative Methods*. London: Sage: 133-150.
- Pettersson, Lucas (2002): *Information och identitet. Synen på televisionens politiska roll i*

Sverige och EU. Doktorsavhandling. Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen.

Pooley, Jefferson & Elihu Katz (2008): "Further Notes on Why American Sociology Abandoned Mass Communication Research" *Journal of Communication* 58: 767-786.

Postman, Neil (1985): *Amusing Ourselves to Death. Public Discourse in the Age of Show Business*. New York: Penguin Books.

Przeworski, Adam and Teune, Henry (1970): *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: John Wiley & Sons.

Puijk, Roel (1990): *Virkeligheter i NRK. Programproduksjon i fjernsynets Opplysningsavdeling*. Lillehammer: R. Puijk.

Putnam, Robert D. (2000): *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Rasmussen, David M. (1996): *The Handbook of Critical Theory*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Rawls, John (1971): *A Theory of Justice*. Cambridge: Harvard University Press.

Reed, Isaac & Jeffrey Alexander (2009): "Social Science as Reading and Performance. A Cultural-Sociological Understanding of Epistemology" *European Journal of Social Theory* 12(1): 21-41.

Ricoeur, Paul (1981): *Hermeneutics and the Human Sciences*. Thompson, John B.T. (red). Cambridge: Cambridge University Press.

- Rolland, Asle (2010): "Allmennkringkasting til allmenn forvirring. Begrepsanalyse ved inngangen til det digitale bakkenettet" *Nordicom Information* 32(1): 75-91.
- Rousseau, Jean-Jacques (1968[1762]): *The Social Contract*. London: Penguin.
- Rønning, Helge (2008): "Medieforskningens utfordringer og Espen Ytrebergs stråmenn" *Norsk medietidsskrift* 15(4): 351-359.
- Røyseng, Sigrid (2008): "The Ritual Logic of Cultural Policy" Paper presentert på *the Fifth International Conference on Cultural Policy Research*, Istanbul, 20-24 august.
- Scannell, Paddy (1989): "Public Service Broadcasting and Modern Public Life" *Media, Culture & Society* 11(2): 135-66.
- Schudson, Michael (1989): "How Culture Works. Perspectives From Media Studies on the Efficacy of Symbols" *Theory and Society* 18: 153-180.
- Schuman, Howard & Jaqueline Scott (1987): "Problems in the Use of Survey Questions to Measure Public Opinion" *Science* Vol. 236, No. 4804 (May 22): 957-959.
- Sejersted, Francis (2005): *Sosialdemokratiets tidsalder. Norge og Sverige i det 20. Århundre*. Oslo: Pax forlag.
- Severson, Pernilla (2004): *En gökunge i public service-boet? Publikens roll i digitaliseringen av marksänd television*. Doktorsavhandling. Uppsala Universitet.
- Siebert, Fred S., Peterson, Theodore & Wilbur Schramm (1963): *Four Theories of the Press*. Urbana: University of Illinois Press.
- Silber, Ilana Friedrich (2003): "Pragmatic Sociology as Cultural Sociology: Beyond Repertoire Theory?" *European Journal of Social Theory* 6(4): 427-449.

- Silverman, David (2001): *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage Publications.
- Skarpenes, Ove & Roger Hestholm (2007): "Den 'nye' franske pragmatikken" *Sosiologisk Årbok* (1-2): 63-94.
- Smith, Philip (red) (1998): *The New American Cultural Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spillman, Lyn (2002): "Introduction: Culture and Cultural Sociology" I: Lyn Spillman (red) *Cultural Sociology*. Oxford: Blackwell Publishers: 1-15.
- Storsul, Tanja & Trine Syvertsen (2007): "The Impact of Convergence on European Television Policy: Pressure for Change - Forces of Stability" *Convergence* 13(3): 275-291.
- Stråth, Bo (2005): *Union og demokrati. Dei sameinte rika Noreg-Sverige 1814–1905*. Oslo: Pax.
- Swidler, Ann (1986): "Culture in Action: Symbols and Strategies" *American Sociological Review*. Vol. 51 April: 273-86.
- Syvertsen, Trine (1990): "Kringkasting i 1990-åra: Hvem er mest 'public service'?" I: Carlsson, Ulla (red) *Medier Människor Samhälle*. Göteborg: Nordicom: 183-195.
- Syvertsen, Trine (1992): *Public Service Television in Transition. A Comparative and Historical Analysis of the BBC and the NRK*. Oslo: Norges allmennvitenskapelige forskningsråd.
- Syvertsen, Trine (1999): "Hva kan 'public service' brukes til?" I: Carlsson, Ulla (red)

Public Service-TV. Göteborg: Nordicom: 7-14.

Syvvertsen, Trine (2004): *Mediemangfold. Styring av mediene i et globalisert marked*.

Kristiansand: IJ-forlaget.

Syvvertsen, Trine (2008): "Allmennkringkasting i krise – not!" *Norsk medietidsskrift* 15(3):
211-236.

Søndergaard, Henrik (1996): "Nordisk forskning i public service" I: Hultén, Olof,

Søndergaard, Henrik & Ulla Carlsson (red) *Nordisk forskning om public service*.

Radio och TV i allmänhetens tjänst. Göteborg: Nordicom: 19- 29.

Søndergaard, Henrik (1999): "Some Reflections on Public Service Broadcasting" *Nordicom
Review* 1: 21-28.

Thorbjørnsrud, Kjersti (2008): *Journalistenes valg. Produksjon – interaksjon –*

iscenesettelse. Møtet mellom journalistikk og politikk i en valgkamp med fokus på

NRK Fjernsynets valgformater. PhD-avhandling. Universitetet i Oslo: Institutt for
medier og kommunikasjon.

Thurén, Torsten (1997): *Medier i blåsväder. Den svenska radion och televisionen som*

Samhällsbevarare och samhällskritiker. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i

Sverige.

Tracey, Michael (1998): *The Decline and Fall of Public Service Broadcasting*. Oxford:

Oxford University Press.

Vassenden, Anders (2008): *Flerkulturelle forståelsesformer. En studie av*

majoritetsnordmenn i multietniske boligområder. Universitetet i Oslo: Dr.Polit-

avhandling.

Vestheim, Geir (1995): *Kulturpolitikk i det moderne Noreg*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Ward, David (2003): "State Aid or Band Aid? An Evaluation of the European Commission's Approach to Public Service Broadcasting" *Media, Culture & Society* 25(2): 233-250.

Wirén, Karl-Hugo (1986): *Kampen om TV. Svensk TV-politik 1946-66*. Stockholm: Gidlunds.

Ytreberg, Espen (1999): *Allmennkringkastingens autoritet. Endringer i NRK Fjernsynets tekstproduksjon 1987-1994*. Universitetet i Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon.

Ytreberg, Espen (2008): "Metodeutfordringer etter polariseringens tid" *Norsk Medietidsskrift* 15(1): 62-67.

Østbye, Helge (1977): *Norsk rikskringkasting. Oppbygging – programvirksomhet – publikumsreaksjoner*. Rapport nr. 2. Universitetet i Bergen: Institutt for sosiologi og statsvitenskapelige fag.

Østbye, Helge, Helland, Knut, Knapkog, Karl & Terje Hillesund (1997): *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

Andre kilder

Dagens Nyheter 11.09.2006: "SVT-ledningen underminerar grunden för vår existens" av
45 tv-journalister fra SVT.

Expressen 16.10.2006: "Protestlistor mot SVT gav resultat" av TT.

LOV-1992-12-04-127: *Lov om kringkasting*. Kultur- og kirke departementet.

LOV-1997-06-13-44: *Lov om aksjeselskaper*. Justis- og politidepartementet.

NRK (2006): *Noe for alle. Alltid. Overordnet strategi for NRK 2007–2012*. Oslo: NRK.

Ot.prop. nr. 53 (1987-1988): *Lov om kabelsendinger*.

Regeringens proposition 2005/06:112 *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens
tjänst 2007–2012*.

SFS (1991: 1469): *Yransdefrihetsgrundlagen*.

SFS (1996: 844): *Radio- och TV-lag*. Kulturdepartementet.

St.meld. nr. 30 (2006-2007): *Kringkastingen i en digital fremtid*. Det Kongelige Kultur- og
Kyrkjedepartement.

St.meld.nr.6 (2007-2008): *NRK-plakaten 'Noe for alle. Alltid'*. Det kongelige kultur- og
kyrkjedepartement.

St.meld.nr. 6 (2008-2009) *NRK-plakaten – NRKs samfunnsoppdrag*. Det kongelige kultur-
og kirke departement.

St.meld.nr. 18 (2008-2009) *NRK-plakaten – dekning av valg*. Det kongelige kultur- og
kirke departement.

SVT (2006): *SVT. Fri television i världsklass. Strategi mot 2009*. Stockholm: SVT.

UR (2008): *Verksamhetsberättelsen 2008. UR 30 år*. Stockholm: UR.

Public Service Broadcasting as an Object for Cultural Policy in Norway and Sweden: A Policy Tool and an End in Itself¹

Introduction

Public service broadcasters have traditionally been strong media institutions in Scandinavia. Today the institutions are struggling to maintain their centrality and importance, as a result of the ongoing technological and economical development within the media landscape. The future of public service broadcasting (PSB) is a debated issue amongst scholars, politicians, journalists and the general public – “The new context of PSB has serious consequences for every aspect of its operations: for its mission, programming, organization and funding” (Bardoel and l’Haenens 2008: 342). Being publicly funded institutions, public service broadcasters have to fulfill cultural policy obligations (in both Norway and Sweden it is the Ministry of Culture that is responsible for policies related to PSB). It is these policy obligations, and how they are portrayed rhetorically, that are the focus of this article. I will conduct an analysis of cultural policy discourses on PSB in Norway and Sweden, focusing on the white papers on PSB produced between 2005 and 2008, and the white papers on overall cultural policy, preceding the papers on PSB. I do this because “the media policy is an important part of the cultural policy” (St.meld.nr. 30 (2006-2007): 8). There is a tradition for studying media from a cultural policy perspective within media studies (usually focusing on the public sphere) (Syvertsen 2004: 17-22),² but few of these do incorporate other areas of cultural policy in their analysis (an exception being Hesmondhalgh 2005). I study both policy related to PSB and overall cultural policy – policy guiding the more specific sectors for which the Ministry of Culture is responsible. Since this overall cultural policy covers all the areas of culture and media that are the Ministry’s responsibility, it is of a principled nature, focusing more on values than on practical politics. The document study will be supported and contextualized with references to results from a questionnaire that I have distributed amongst the cultural spokesmen for political parties in the two countries, and in-

---

¹ This article has been accepted for publication in a forthcoming issue of *Nordicom Review*.

² One also approaches media from the perspective of industry policy, consumer policy and competition policy (Syvertsen 2004: 17-22).

depth interviews that I have conducted with leaders of the PSB organizations *Norsk rikskringkasting* (NRK) and *Sveriges Television* (SVT).

The main research questions can be formulated as follows: How is PSB related to democracy and culture, and how is the changing media landscape handled rhetorically by cultural politicians in Norway and Sweden? I will start by giving a short introduction to the tradition of PSB in general and in Scandinavia in particular. The data analyzed and the main analytical concepts of the study will then be presented, before I turn to the analysis, and dwell with the rhetoric related to cultural policy and PSB in the two countries.

PSB in Scandinavia

PSB, in its classical form, refers to broadcasting with a mission to "inform, educate and entertain", an idea that was given its institutional form, as an institution independent of both political and economic interests, by the first CEO of the BBC, John Reith (1924). In Norway and Sweden, the public service broadcasters receive most of their funding through a license fee, paid by citizens who own a TV set.³ Promoting national culture and serving the democracy are key features of the PSB mission. And it is this mission – as it is approached from a cultural policy perspective – which I will analyze.

In Scandinavia, the PSB institutions played an important role in the social democratic project of the 20th century. They were delegated responsibility for enlightening the people, motivated by the egalitarian and social democratic ideals of providing information to the public and enabling the citizens to act as critical and independent subjects (in a Habermasian ideal of the public sphere (Habermas 1989)). Although this might seem as an elitist and paternalistic idea (from afar) it is motivated by an ideal of equal access for everyone, thus in line with social democratic values. "The central idea of popular education (enlightenment [of the people]) is to promote equality and to reduce the knowledge gap. It is about redistributing the cultural capital" (Bengtsson 2002: 86) [translation by author].

---

³ The license fee accounts for approximately 90 percent of NRK's and SVT's incomes (Lund et al. 2009).

Scandinavia stands out as a region of Europe (and the world) that has a lot of common features, regarding the social democratic welfare state (Esping-Andersen 1990; Sejersted 2005), as well as the structure of the media system (Hallin and Mancini 2004). On this ground it is interesting to make a comparison between countries in the region, based on a “most similar systems design”, where one considers “[...] systems as similar as possible with respect to as many features as possible [to] constitute the optimal samples for comparative inquiry” (Przeworski & Teune 1970: 32). The choice to compare Norway and Sweden (and leave Denmark out) is motivated by the fact that these two countries share even more with each other than they do with Denmark (Sejersted 2005: 16; Gundelach 2000).⁴

In Norway, NRK is the only public service broadcaster, broadcasting on television, radio and new media, whereas in Sweden there are three such broadcasters: SVT, Sveriges Radio (SR) and Utbildningsradion [Swedish Educational Broadcasting Company] (UR). NRK is a limited company where the state owns all the shares and appoints the chairman of the company, which again appoints the CEO. In Sweden, on the other hand, the PSB companies are owned by a foundation. It can then be argued that the Norwegian broadcaster has a closer relationship to the government than do the Swedish broadcasters, but then again the members of the board of the foundation are appointed by the Swedish government. However, all the organizations have editorial freedom, which can be related to the principle of the institutions having an arm’s length distance to the government being fundamental for the idea of PSB.

Policy documents

The white papers analyzed in this study are called *Stortingsmelding* (short: St.meld.) in Norway and *Regeringsproposition* (short: Prop.) in Sweden (all the citations from these papers have been translated into English by the author). The main papers under analysis are: St.meld.nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital fremtid* [PSB in a Digital Future] and Prop. 2005/06:112 *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007-2012* [More Important Than Ever Before! Radio and TV in the Public’s Service 2007-2012].

---

⁴ For a discussion of Nordic identity, see Allardt (1992).

A Stortingsmelding is used when the government wants to present issues for the *Storting* [national parliament] without it being tied to the proposition of laws or plenary decisions. Stortingsmelding is usually a report to the Storting about the work that is done on a particular field, or consideration of future policy. The Stortingsmelding, and its processing in the Storting, often make up the basis for a future bill.⁵

In Sweden, one does not have a publication that corresponds directly to a St.meld. The Swedish Prop. serves the purpose of presenting a bill to the *Riksdag* [national parliament], but the bill is often accompanied by a more general orientation of a policy field. The propositions analyzed in this particular study are all broad orientations. Prop. 2005/06:112 is about general guidelines and objectives for the licensing period to come for the Swedish PSBs as well as a proposed change in the law on TV and Radio. Both St.meld. and Prop. have the Government as the addresser and serve the purpose of communicating the Government's official viewpoint on the matters at hand to the national parliament. A prop. usually contains a presentation of aspects that have been discussed in a preceding report by an advisory committee to the government (a SOU; "Statens offentliga utredningar"), as well as comments on the report given by consultative bodies ("remissvar"). A St.meld., on the other hand, does not always have a preceding report by an advisory committee (a NOU; "Norges offentlige utredninger") or comments from consultative bodies ("høringsuttalelser").⁶

The St.meld. that makes up the main part of the data for this article – St.meld.nr. 30 (2006-2007) – presents a proposal before the parliament before receiving comments from consultative bodies. St.meld.nr. 6 (2007-2008) about the NRK decree – which "[...] should on a general level express the community's expectations and demands to NRK" (St.meld.nr. 6 (2007-2008): 5) – on the other hand, serves the purpose of presenting the response from consultative bodies (the main Norwegian paper on PSB, St.meld.nr. 30 (2006-2007), is accompanied by two minor supplementary papers: St.meld.nr. 6 (2007-2008) and St.meld.nr. 6 (2008-2009)). The preceding papers on PSB (St.meld. nr. 57 (2001); Prop. 2000/01:94) and overall cultural policy (St.meld. nr. 48 (2002–2003); Prop. 1996/1997:3)⁷ will also be drawn upon in the analysis.

---

⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dok/regpubl/stmeld.html?id=1754> (accessed 26 March 2009).

⁶ Some argue that a SOU is closer to a St.meld. than a Prop., but what makes a Prop. better for comparison with a St.meld. than a SOU is the fact that both a Prop. and a St.meld. have the Government as the addresser.

⁷ As can be seen, there is quite a span of time between these papers, but they are nevertheless the latest papers on overall cultural policy produced before the papers on PSB in question.

As I mentioned in the introduction, I will also present some results from a questionnaire on culture policy and PSB completed by one representative from each of the eight largest political parties in the two countries, who were members of the committees dealing with cultural policy in the national parliaments or otherwise involved with the cultural policy of their respective parties at the time of the completion of the questionnaire (October 2007-March 2008). A third set of data are interviews with program directors, managers and executives in the PSB institutions NRK (four interviews) and SVT (five interviews). I will draw on these to relate the findings from the policy study to the institutional reflexivity of the broadcasting institutions.

Analytical concepts

An important term in this study is rhetoric, which is employed in its classic definition dating back to Aristotle (1925) where it is about persuading others of one's standpoint using the means one has at hand. Another central term is national cultural repertoires (Lamont and Thévenot 2000; also Lamont 1992: 136-9), inspired by repertoire theory (Swidler 1986: 273), which views "[...] culture as a 'tool kit' of symbols, stories, rituals, and world-views, which people may use in varying configurations to solve different kinds of problems". The term national cultural repertoire is launched as an alternative to traditions in comparative sociology that concern political and institutional cross-national differences, as well as simplistic essentialist models of national character.

National cultural or historical repertoires [...] are defined as relatively stable schemas of evaluation that are used in varying proportion across national contexts. Each nation makes more readily available to its members specific sets of tools through historical and institutional channels, which means that members of different national communities are not equally likely to draw on the same cultural tools to construct and assess the world that surrounds them (Lamont and Thévenot 2000: 8-9).

The study at hand focuses on how politicians and bureaucrats portray the public service mission discursively, seen as part of the overall cultural policy. One might see a slightly different rhetoric in the two countries, as the PSB rhetoric is more or less strategically adapted to the national context and its available cultural repertoire. PSB has been adapted to many countries and the national repertoire will then influence the rhetoric that is used to portray the idea and the particular institution's mission in each nation. The national

repertoire limits the rhetorical repertoire to be employed within normative positions – discourses – on PSB.

In support of democracy and the national culture

Let us start out by looking at what the main papers for analysis say about democracy, since democracy is a focal point in the legitimizing rhetoric of PSB (Garnham 2003; Jacka 2003; Larsen 2008; Moe 2008). The method I have used is searching for the word "democracy" in the documents and analyzing the contexts where they are used. I am thus analyzing how the democratic mission of PSB is explicitly articulated, as opposed to its more implicit articulations. What do the documents have in common when articulating PSBs democratic role?

For starters, they both contain "classical" formulations on the role of PSB in democracy.⁸ In a presentation of the term PSB, the Norwegian paper states that the term, amongst other things, entails "[...] a mission to contribute to providing the individuals with sufficient information to take part in democratic processes, and provide programs that can be a source of insight, reflection and knowledge" (St.meld.nr. 30 (2006-2007): 45). And in the Swedish paper, there is an emphasis on democratic values in the description of the most important principles for the licensing period to come: "The PSB companies should monitor their PSB services so they serve the creation of independent attitudes and make room for a plurality of expressions of attitudes and values" (Prop. 2005/06:112: 32).

These formulations are in line with a Habermasian notion of democracy and the public sphere, with its focus on rational argumentation in a universalistic and unitary public sphere, in principle open and by nature inclusive of all fellow citizens, as a cornerstone of any liberal representative democracy (Habermas 1989; 1996). A crucial element in maintaining such a public sphere is the provision of a common set of references to the citizens. This is stressed in the policy documents. In the Norwegian paper, it is related to the creation of a national culture and identity, while the Swedish paper focuses more on common references being central to a well-functioning democracy (the same conclusion was

---

⁸ For a discussion of the notion of PSB, see Carlsson (1999).

drawn in comparing the legitimizing rhetoric of NRK and SVT (Larsen 2010)).⁹ The former is an important cultural policy objective for PSB, while the latter is a vital aspect of the media policy discourse, where democracy, freedom of speech and press freedom are rhetorical focal points.¹⁰ Public service broadcasters are thus considered to be important institutions for securing the continuation of both the imagined communities (Anderson 1991) of their respective countries and a public sphere that is inclusive of all, thus emphasizing the values of the ideal public sphere that Habermas (1989; 1996), Garnham (1992) and Sunstein (2007) describe.¹¹ “[...] [M]any or most citizens should have a range of common experiences [...] Common experiences, emphatically including the common experiences made possible by the media, provide a form of social glue” (Sunstein 2007: 6).

That one puts a strong emphasis on the preservation and creation of a national culture and identity in Norway can be interpreted in light of the Norwegian language (and culture) being practiced by only half as many as there are speakers of the Swedish language. Moreover, Norway has two official forms of written Norwegian – Norwegian Bokmål and Norwegian Nynorsk. The latter was created in the middle of the 1800s by Ivar Aasen, based on a collection of dialects. It was launched as an alternative to the official written language in Norway, which was heavily influenced by Danish as a consequence of Norway having been under the Danish throne for centuries, until 1814.¹² A specific cultural policy objective for NRK is that 25 percent of its program offering should be in Norwegian Nynorsk. The Swedish PSB organizations are also obliged to deliver content in specific minority languages, but the objective is not as specific as that related to NRK. NRK is one of few institutions in Norway where Norwegian Nynorsk is spoken (the language is mostly practiced in writing), so the 25 percent demand is a crucial cultural policy obligation for NRK.

---

⁹ Statements related to both aspects are found in the documents of both countries.

¹⁰ PSB institutions' role as providers of a set of common references in today's digitalized and globalized media landscape was also stressed as an important feature by the politicians responding to the questionnaire on cultural policy.

¹¹ For a further discussion of how the Habermasian ideal of the public sphere can be related to PSB, see Garnham (1986), Scannel (1989) and Moe (2008).

¹² The two languages got their current name from the Storting in 1929.

PSB as a policy tool

The formulations of the democratic mission of the PSB institutions differ in the way the more general principles are operationalized. One difference is that the Norwegian document is closer to the formulations in the European Council's "protocol on public service broadcasting", laid down in Amsterdam in 1997, and its instrumental approach to the democratic function of the national PSB institutions of Europe: "[...] the system of public broadcasting in the Member States is directly related to the democratic, social and cultural *needs* of each society and to the *need* to preserve media pluralism" (EU 1997: 1) [italics added by author]. The expression that PSB should serve "democratic, social and cultural needs" is mentioned a total of 13 times in the three Norwegian papers (St.meld.nr. 30 (2006-2007); St.meld.nr.6 (2007-2008); St.meld.nr.6 (2008-2009)), with the first point in the NRK decree being "NRK's overall public service offering should aim at meeting the democratic, social and cultural needs of society" (St.meld.nr.6 (2008-2009): 2). Also the Norwegian Law on Broadcasting (LOV-1992-12-4-127) was changed in 2009, where one of the new formulations related to NRK was: "Only services that fulfill democratic, social and cultural needs of society can be approved" (§ 6-1a). The Amsterdam protocol (EU 1997) is only referred to one time in the Swedish white paper on PSB (Prop. 2005/06:112), without the appearance of the expression "democratic, social and cultural needs" (the expression does not appear in the previous papers of either country: St.meld.nr. 57 (2000-2001) and Prop. 2000/01:94).¹³

An instrumental approach to PSB is also apparent in the descriptions of digitalization in Norway (there is a stronger focus on digitalization and the changing media landscape in the Norwegian case, which might be a result of the Swedes digitalizing their broadcast media earlier than the Norwegians,¹⁴ resulting in the Swedes being finished with discussing digital television): "NRK emerges as the most important *instrument* in the media sphere. Digitalization involves tougher *competition* for the company. In such a situation of competition, one should not do anything that could weaken NRK's foundation for

---

¹³ One could expect this to be the other way around, considering that Sweden is a member of the European Union (EU), while Norway is not. But because of the European Economic Area Agreement, Norway has to follow the Law of the European Union. A ritual use of phrases from EU documents in Norwegian legislation and policy documents is also evident when it comes to the adaptation of food labeling schemes to Norway (Hegnes 2010).

¹⁴ Digital terrestrial television was launched in Sweden in September 1999 and the analogue switch-off took place in October 2007. In Norway it was launched in the fall of 2007 and the switch-off took place at the end of 2009 (Carlsson 2009: 81).

financing” (St.meld.nr. 30 (2006-2007): 63) [*italics added by author*]. The Norwegians also tend to employ a more economically inspired rhetoric than do the Swedes. Both comparative studies of the public debates about the role of PSB (Larsen 2008), the political debates about digital terrestrial television (Storsul & Sundet 2006), and the institutions legitimizing rhetoric (Enli 2006; Larsen 2010) draw such conclusions. Also, when asked about the importance of ratings for the legitimacy of PSB in the distributed questionnaire, the Norwegian cultural politicians found it to be more important than did their Swedish colleagues.

However, it is not only in the Norwegian paper that PSB is dealt with from an instrumental viewpoint; in the Swedish paper, the PSB institutions are told to work toward the achievement of gender equality, containing formulations like –

[t]he PSB companies can, by avoiding showing stereotypical representations and traditional gender roles and instead focusing on positive examples, contribute to a development towards a more gender equal society. Gender equality should be the starting point in all program production (Prop. 2005/06:112: 116).

Similar statements also appear in the preceding white paper (Prop. 2000/01:94). The gender issue is absent from the Norwegian papers on PSB (St.meld.nr. 57 (2000-2001); St.meld.nr. 30 (2006-2007); St.meld.nr.6 (2007-2008); St.meld.nr.6 (2008-2009)). The Swedish focus on gender equality can be seen in light of the high awareness of this issue in the Swedish society: Being the most gender equal society in the world is very important for the Swedes and feminist issues make up a relatively large part of the public discourse, culminating in the launch of the feminist party *Feministisk Initiativ* [Feministic Initiative] in 2005.

Enlightening the public

With digitalization the importance of flow¹⁵ decreases, since the audience has several options on when and where to consume the content produced by the broadcasters. Despite this, flow is still part of the rhetoric related to PSB as an object for cultural policy in Sweden:

---

¹⁵ “In all developed broadcasting systems the characteristic organisation, and therefore the characteristic experience, is one of sequence of flow. This phenomenon, of planned flow, is then perhaps the defining characteristic of broadcasting, simultaneously as a technology and as a cultural form” (Williams, 1975: 86).

A varied program offering gives the audience the possibility to gain insight into other people's lives, cultures and practices, which can contribute to an enhanced understanding and tolerance that will strengthen the democracy. It is important to provide a broad program offering during prime time in TV and radio (Prop. 2005/06:112: 31-32).

Such an explicit educational approach was opposed by NRK's chairman and former Minister of Culture and Science, Hallvard Bakke, when I interviewed him on March 11 2008: "You cannot force people to watch news or debate programs. It is a matter of free will, and it should be. But these programs have high ratings, so I think NRK is very important in that area". Bakke distances himself from such an approach, but is still satisfied with the fact that people watch the informational programs. This is a good illustration of the differences between the Norwegian and the Swedish rhetoric: the values of PSB are quite similar in both countries, but when arguing for these values in Sweden one uses a more explicit rhetoric, relating it directly to the values, than is the case in Norway.

In general, the Swedish papers contain more formulations of an abstract or philosophical nature than is the case in Norway, as this extract exemplifies:

The value that PSB can create can influence people on several levels. It creates a value or utility for people as individuals, assuming that the program offering is made to address the whole public, the broad segment as well as the narrow interests. In addition, values for human beings as fellow citizens – and through that for society as a whole – are created through program activities dedicated to promoting social, cultural and democratic processes (Prop. 2005/06:112: 108).

The last part of this formulation is inspired by the Amsterdam protocol (EU 1997). But where the Norwegian paper contains formulations treating PSB as an instrument used to fulfill needs considered important for society ("serve democratic, cultural and social needs"), the Swedish statement can rather be viewed as portraying the PSB institutions as contributing to what will be considered important values in society, by "promoting social, cultural and democratic processes".

The specification of the democratic mission of the PSB institutions is more or less identical in both countries, except for the focus on gender equality in Sweden, and the higher focus on new PSB services in Norway (e.g. Internet and mobile phone services). But the rhetoric differs in that the democratic aspects of the policy discourses on PSB are being articulated in more instrumental and concrete terms in Norway and in more philosophical and abstract terms in Sweden (Norwegian cultural policy is often described as being

instrumental from the 1980s onwards; cultural policy being viewed as an instrument used to achieve goals in other policy fields (Røyseng 2008)). This rhetorical difference corresponds to differences in the description given by the program directors, managers and executives of NRK and SVT when interviewed on the role of PSB in the changing media environment (Larsen 2010).

There are different traditions in the two countries for how to write government propositions and reports, where the Swedish documents tend to be longer and contain more principled discussions than the Norwegian documents. This can again be related to differences in the national repertoire, in the sense that the different traditions of writing can be seen as an institutionalization of the historically available repertoire.¹⁶ And the differences in the national repertoire may be ascribed to broader cultural differences between the nations. The egalitarian ideals of the social democratic political tradition are strong in both countries, but the Swedish culture seems more open to breaking out of these ideals, which makes sense when relating it to the different history and nation-building in the countries: whereas Norway was a colony of Denmark and Sweden until 1905, Sweden has been a dominant country in the Nordic region for centuries, basing its nation-building on its great history and traditional nobility (Østerud 1994: 42-3; also Østerud 1987; Rokkan 1987). Although such a tradition is weak compared to continental Europe (Allardt 1992), it is stronger than in Norway. And despite Norway today being a more prosperous country than Sweden (mainly due to oil and gas reserves), and this representing a shift in the power relations between the two, Swedish culture is still more open than Norwegian culture to projects that can be considered formal and elitist – at least by the Norwegian public, which is dominated by a strong sentiment to reject all such projects (see Eriksen (2010) and Witoszek (2010) for a discussion of the shifting power relations between the two

---

¹⁶ The national repertoire may also influence the differences in the usage of the terms "fellow citizen" (which reads *medborger* in Norwegian [NO] and *medborgar* in Swedish [SE]) and "enlightenment (of the people)" (*folkeopplysning*[NO] - see Tøsseland (2004) and Slagstad (2001: 107-110) for a discussion of the term/*folkbildning*[SE] - see Gustavsson (1991) for a discussion of the term): Where these are not mentioned in either the main or supplementary Norwegian papers on PSB (St.meld.nr.30 (2006-2007); St.meld.nr.6 (2007-2008); St.meld.nr.6 (2008-2009)), the former phrase is mentioned 14 times and the latter 11 times in the Swedish paper on PSB (Prop. 2005/06:112). This can be related to Sweden having an own PSB company, UR, dedicated to the production of educational programs. However, the mentioned differences are also found in the annual reports of the PSB institutions (Larsen 2010). A further illustration is the absence of an article on "enlightenment (of the people)" in the Norwegian version of Wikipedia and its presence in the Swedish version, as of May 3rd 2010. (Enlightenment (of the people) is a direct translation of the Norwegian word *folkeopplysning*; the "of the people" is intended to distinguish the term enlightenment from its broader notion, related to the age of enlightenment and enlightenment philosophy, and the use of parentheses to not distance it too far from the definition of enlightenment provided by such philosophers - the phrase "popular education" might give more meaning to an English audience). These terms are quite abstract, and they are important within a Habermas inspired democratic approach to PSB (Larsen 2008; Nolan 2006).

neighboring countries).¹⁷ Let us now move up a rung on the policy ladder and look into how PSB is approached in the white papers on overall cultural policy.

PSB as an object for cultural policy

To begin with, the Swedish paper – Prop. 1996/1997:3 Kulturpolitik [Cultural Policy] – contains a lot more information on PSB than does the Norwegian paper – St.meld.nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014 [Cultural Policy Towards 2014] (they are of approximately the same length). In addition to this being an expression of different traditions for writing policy documents, it might indicate that PSB is given a stronger emphasis from an overall cultural policy perspective in Sweden than in Norway. This can further be related to the Swedes putting a stronger emphasis on the idea of PSB in their rhetoric (Larsen 2008; 2010), considering that the papers on overall cultural policy are more fundamental than the papers on PSB; the latter focuses on a concrete object to which cultural policy is applied, while the former focuses on the ideas and values that should guide the more specific areas of cultural policy.

Both the Norwegian (St.meld.nr. 48 (2002-2003)) and the Swedish (Prop. 1996/1997:3) paper on overall cultural policy contain statements of practical cultural politics related to PSB, concerning such issues as maintaining the national culture by airing programs in the national language, airing theater and opera performances from the national stages and mirroring national cultural life, both urban and rural (it is also stated that they should mirror international cultural life).¹⁸ But the Swedish paper differs from the Norwegian in that it also contains a more principled rhetoric about the importance of PSB

---

¹⁷ This difference is also apparent in the actual programs produced by NRK and SVT, especially in debate and culture programs. In the former category, Swedish politicians tend to be given more room for presenting longer arguments, while in the case of Norway the debates are controlled by the journalists to a larger degree (Håkansson 2001; also Allern 2004, for a discussion of the Norwegian case). When it comes to culture, the Norwegian programs tend to have a stronger focus on entertaining the audience than is the case in Sweden, where experts are given more time to discuss and reflect on developments within the cultural field (see Larsen 2006 for an analysis of one of NRK's culture programs).

¹⁸ The mean value given to the importance of having a broad offering of culture programs and monitoring national as well as international cultural life is the same in each country when comparing the answers from the cultural politicians.

from a cultural policy perspective. It has its own chapter on mass media, which begins as follows:

The mass media are important for the culture in several respects. The most fundamental is that the freedom of speech, which is a precondition for a free and vibrant cultural life, as for our political democracy, is dependent on the existence of free and independent mass media that can host debates and break opinions. [...] There is a risk that mass media that operate on commercial terms will focus on reaching a broad and general public to such a high degree that diversity will suffer and the content become predictable and trivial. On these grounds, it is urgent that there exist public service companies in radio and television that can ensure diversity and quality without being dependent on a commercial market (Prop. 1996/97:3: 162).

The last two sentences are cited in the latest SOU (2009:16: 204) on overall cultural policy, and followed by this passage:

A strategy for the government's cultural policy is then to come up with a new task for PSB. If it in the past was about covering the complete radio and TV offering, it is now about balancing and being a counterweight to the commercial broadcasters. This is an interesting inversion, since the political debate about commercial broadcasting in the 1980s to a high degree was about the need of an alternative to the, at the time, universal media offering from Sveriges Radio AB.

Such an inversion is also found in the public rhetoric of SVT's CEO, Eva Hamilton, as seen on SVT's early morning show "Gomorrön Sverige" (January 25 2007; March 7 2007); she is eager to argue for the importance of SVT as a counterweight to the homogenous commercial offering dominated by the American culture industry and globalized media conglomerates (Larsen 2010). So, both the authors of the Swedish papers and the CEO of SVT are operating within an anti-commercialism discourse, portraying the importance of PSB in relation to the damaging effect that commercial media can have on democracy – "It is important to counter the concentration of power in the media" (Prop. 1996/97:3: 221). Such an opposing rhetoric is not found in the Norwegian documents. This might be due to several reasons: the Norwegians may not feel the need to legitimize the idea of PSB to such a high degree, as NRK has a strong position among the Norwegian public. One of the interviewees at NRK said: "I don't know any [public service broadcaster] that has a similar position among the public [as NRK]". And one at SVT said: "But NRK is the world's leading TV-company, if you talk about market share and the people's support". In 2007, the main PSB channel in Norway, NRK1, had a market share of 38 percent; while the main Swedish PSB channel, SVT1, had a market share of 19 percent (however, the main supplementary channel of SVT has a better market share than the main supplementary

channel at NRK: SVT2 had a share of 13 percent, compared to NRK2's 3 percent) (Carlsson 2009: 92). The Norwegian public may then not demand such an elaborate argument for the need for a public service broadcaster in a digitized and globalized media sphere. And NRK also (pragmatically) bases its legitimacy on the support of the people, to a larger degree than SVT does (Larsen 2010).

Furthermore, the differences in the national repertoire will influence the more abstract rhetoric in Sweden, where the legitimizing rhetoric focuses on *both* the idea and the practical politics of PSB as a tool for cultural policy, while the Norwegian rhetoric is focused on the latter. It is both possible and necessary for the Swedes to activate the kind of rhetoric that is used: the public demands an advanced legitimizing rhetoric (Larsen 2008: 329-332) and the national repertoire makes this rhetoric possible. The repertoire seems to have manifested itself in a tradition for writing principled policy documents, at least in the field of cultural policy. In Norway the public does not demand such rhetoric, and the rhetoric that is activated is to a larger degree related to concrete issues and goals, dealing with practical politics, as philosophical and abstract rhetoric are not a constitutive part of the Norwegian national repertoire.

Conclusion

There are a lot of similarities in the cultural policy related to PSB in Norway and Sweden: the policy documents contain arguments for the key role of PSB for securing an inclusive public sphere and a national culture, and PSB is considered to play an important role in a vibrant democracy. These are arguments that have been activated in the legitimizing rhetoric of PSB throughout its history. The documents in both countries contain practical political obligations, but the Swedish argue in addition for the importance of the *idea* of PSB, basing the argument on an opposition to commercial media, being more in line with the debates going on in other parts of Europe: "The attention focused on the mission of public service broadcasters is greater than ever before, both at the level of European and national regulators, and at the level of the public broadcasting institutions themselves" (Baroel and d'Haenens 2008: 342-3).

The Norwegian rhetoric is characterized by a slightly more instrumental approach to PSB than the Swedish rhetoric. In Norway PSB is portrayed as a tool that can be used for

achieving cultural policy goals (which corresponds to other studies of Norwegian cultural policy (Røyseng 2008; Vestheim 1995)). Where one in Sweden tends to portray PSB as an end in itself, PSB is rather portrayed as a means toward other ends in Norway. There is also greater emphasis on the technical aspects related to PSB in the current media environment in the Norwegian rhetoric, whereas in Sweden one is more occupied with the media content; the effect of digitalization on the media environment is the main aspect of the "new" that gets the most attention in Norway, while the effect of economic globalization and owner concentration on media content is more in focus in Sweden. An aspect of the "traditional" PSB rhetoric that is still part of the Swedish rhetoric, but absent from the Norwegian, is a PSB institution's role as a presenter of supposedly important information and culture to the audience, which can be related to the Swedish cultural repertoire as being more open for the articulation of explicit educational ambitions as well as philosophical rhetoric. Taken together, this becomes an illustration of cultural differences between the two countries; it seems that Swedes are more willing to employ and accept principled rhetoric when discussing cultural policy, whereas Norwegians lean towards a more concrete rhetoric.

References

- Allardt, E. (1992) 'Den nordiska identitetens sociologi', in Karlsson, S. (ed.) *En okänd själ - på jakt efter det nordiska*. Stockholm: Nordiska rådet.
- Allern, S. (2004) 'Fra politiker makt til journalist makt. Programlederroller i fjernsynsvalgkampen 1961-2001', in Aardal, B., Krogstad, A. and Narud, H. M. (eds.) *I valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Anderson, B. (1991) *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. (Revised Edition). London: Verso.
- Aristotle (1926) *The 'Art' of Rhetoric*. Great Britain: The Loeb Classical Library.
- Bardoel, J. and d'Haenens, L. (2008) 'Reinventing Public Service Broadcasting in Europe: Prospects, Promises and Problems', *Media, Culture and Society* 30(3): 337-355.
- Bengtsson, H. A. (2002) 'Aristokratisk eller folkligt demokrati', in Bengtsson, H. A. (ed.) *Folkbildning i vår tid. En antologi om makt og demokrati*. Stockholm: Atlas.
- Carlsson, U. (ed.) (1999) *Public Service-TV*. Göteborg: Nordicom.
- Carlsson, U. (ed.) (2009) 'Naobolands-TV i en digital tidsalder. Rapport från Nordiskt Kulturforum 29. september 2008', *Nordicom Information* 2009 (3).
- Enli, G. S. (2006) 'Redefining Public Service Broadcasting: Audience Participation and Multi-platform Formats'. Paper presented at *the RIPE-conference on Public Service Broadcasting*, Amsterdam November 15-17 2006.
- Eriksen, T. H. (2010) 'Svorge', in Ruth, A. and Lindahl, B. (eds.) *I takt og utakt. Nye historier om Norge og Sverige*. Oslo: Schibsted Forlag.

- Esping-Andersen, G. (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton, N.J. : Princeton University Press.
- Garnham, N. (1986) 'The Media and the Public Sphere', in Golding, P., Murdock, G. and Schlesinger, P. (eds.) *Communicating Politics – Mass Communication and the Political Process*. Leicester: Leicester University Press.
- Garnham, N. (1992) 'The Media and the Public Sphere', in Calhoun, C. (ed.) *Habermas and the public sphere*. Cambridge: The MIT Press.
- Garnham, N. (2003) 'A Response to Elizabeth Jacka's "Democracy as Defeat"', *Television and New Media* 4(2): 193-200.
- Gundelach, P. (2000) 'Joking Relationships and National Identity in Scandinavia', *Acta Sociologica* 43(2): 113-122.
- Gustavsson, B. (1991) *Bildningens väg. Tre bildningsideal i svensk arbetarrörelse 1880-1930*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Habermas, J. (1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press.
- Habermas, J., (1996) *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: The MIT Press.
- Hallin, D. C. and Mancini, P. (2004) *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. New York: Cambridge University Press.

- Hegnes, A. W. (2010) 'Der Schutz der geographischen Nahrungsmittelherkunft in Norwegen als Übersetzung- und Transformationsprozess', in Bauer, S., Bischof, C., Haufe, S. G., Beck, S. and Scholze-Irrlitz, L. (eds.) *Essen in Europa. Kulturelle 'Rückstände' in Nahrung und Körper*. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Hesmondhalgh, D. (2005) 'Media and Cultural Policy as Public Policy', *International Journal of Cultural Policy* 11(1): 95-109.
- Håkansson, N. (2001) 'Argumentative and Symbolic Discourse in Nordic Electoral Debate', in Gomard K. and Krogstad, A. (eds.) *Instead of the Ideal Debate. Doing Politics and Doing Gender in Nordic Political Campaign Discourse*. Århus: Aarhus University Press.
- Jacka, E. (2003) "'Democracy as Defeat". The Importance of Arguments for Public Service Broadcasting', *Television & New Media* 4(2): 177-91.
- Lamont, M. (1992) *Money Morals and Manners*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lamont, M. and Thévenot, L. (2000) 'Introduction: toward a renewed comparative cultural sociology', in Lamont, M. and Thévenot, L. (eds.) *Rethinking Comparative Cultural Sociology: Repertoires of Evaluation in France and the United States*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Larsen, H. (2006) *Kunstdiskurser i en massemedial offentlighet. En analyse av dominerende forståelser av kunst og kultur i NRK Fjernsynets Store Studio*. Thesis (Master). Oslo: University of Oslo.

- Larsen, H. (2008) 'I demokratiets tjeneste. Offentlig debatt om allmennkringkasting i Norge og Sverige', *Tidsskrift for samfunnsforskning* 49(3): 313-342.
- Larsen, H. (2010) 'Legitimation Strategies of Public Service Broadcasters: The Divergent Rhetoric in Norway and Sweden', *Media, Culture & Society* 32(2): 267-283.
- Lund, A. B., Nord, L. and Roppen, J. (2009) *Nye utfordringer for gamle medier. Skandinavisk public service i det 21. århundrede*. Göteborg: Nordicom.
- Moe, H. (2008) *Public Broadcasters, the Internet, and Democracy. Comparing Policy and Exploring Public Service Media Online*. Thesis (PhD). Bergen: University of Bergen.
- Nolan, D. (2006) 'Media, Citizenship and Governmentality: Defining "The Public" of Public Service Broadcasting', *Social Semiotics* 16(2): 225-242.
- Przeworski, A. and Teune, H. (1970) *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: John Wiley & Sons.
- Reith, J. (1924) *Broadcast over Britain*. London: Hodder & Stoughton.
- Rokkan, S. (1987) *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røyseng, S. (2008) 'The Ritual Logic of Cultural Policy', Paper presented at *the Fifth International Conference on Cultural Policy Research*, Istanbul August 20-24.
- Scannell, P. (1989) 'Public Service Broadcasting and Modern Public Life', *Media, Culture & Society* 11(2): 135-66.
- Sejersted, F. (2005) *Sosialdemokratites tidsalder. Norge og Sverige i det 20. Århundre*. Oslo: Pax.

- Slagstad, R. (2001) *De nasjonale strateger*. Oslo: Pax.
- Storsul, T. and Sundet, V. S. (2006) 'Digital Terrestrial Television in Scandinavia', in Colombo, F. and Vittadini, N. (eds.) *Digitising TV. Theoretical Issues and Comparative Studies across Europe*. Milano: Vita e Pensiero.
- Sunstein, C. R. (2007) *Republic.com 2.0*. Princeton: Princeton University Press.
- Syvertsen, T. (2004) *Mediemangfold. Styring av mediene i et globalisert marked*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Tøsse, S. (2004) *Frå folkeopplysning til vaksenopplæring*. Thesis (Dr.philos). Trondheim: Norwegian University of Science and Technology.
- Vestheim, G. (1995) *Kulturpolitikk i det moderne Noreg*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Williams, R. (1975) *Television. Technology and Cultural Form*. New York: Schocken Books.
- Witoszek, N. (2010) 'Kalmarunionen da capo?', in Ruth, A. and Lindahl, B. (eds.) *I takt og utakt. Nye historier om Norge og Sverige*. Oslo: Schibsted Forlag.
- Østerud, Ø. (1987) 'Nationalism och modernitet. Ett skandinaviskt perspektiv', in Therborn, G. (ed.) *Lycksalighetens halvö. Den svenske välfärdsmodellen och Europa*. Stockholm: FRN-Framtidsstudier.
- Østerud, Ø. (1994) *Hva er nasjonalisme?* Oslo: Universitetsforlaget.

Policy documents

EU (1997) *Protocol on the system of public broadcasting in the Member States*. Official Journal C 340, 10/11/1997 P. 0109.

LOV-1992-12-04-127 *Lov om kringkasting*.

Regeringens proposition 1996/97:3 *Kulturpolitikk*.

Regeringens proposition 2000/01:94 *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002-2005*.

Regeringens proposition 2005/06:112 *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012*.

SOU 2009: 16 *Betänkande av Kulturutredningen*.

St.meld. nr. 57 (2000-2001) *I yttringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken*.

St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*.

St.meld.nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital fremtid*.

St.meld.nr. 6 (2007-2008) *NRK-plakaten. 'Noe for alle. Alltid'*.

St.meld.nr. 6 (2008-2009) *NRK-plakaten – NRKs samfunnsoppdrag*.

Other data sources

Bakke, Hallvard. Chairman of NRK 2006-2010, and Norwegian Minister of Culture and Science 1986-1989, representing the Norwegian Labour Party. Interviewed on March 11 2008.

Gomorrön Sverige [Good Morning Sweden]. Early morning TV show. Interview with CEO
of SVT, Eva Hamilton, January 25 and March 7 2007.

Appendikser

Appendiks 1: Liste over analyserte dokumenter

Politiske dokumenter

Norge	Sverige
St.meld. nr. 57 (2000-2001) I ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken	SOU 2005: 1 Radio och TV i allmänhetens tjänst. Riktlinjer för en ny tillståndsperiod
St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014	SOU 2009: 16 Betänkande av Kulturutredningen
St.meld.nr. 30 (2006-2007) Kringkasting i en digital framtid	Regeringens proposition 1996/97:3 Kulturpolitik
St.meld.nr. 6 (2007-2008) NRK-plakaten. «Noe for alle. Alltid»	Regeringens proposition 2000/01:94 Radio ochTV i allmänhetens tjänst 2002-2005
St.meld.nr. 6 (2008-2009) NRK-plakaten - NRKs samfunnsoppdrag	Regeringens proposition 2005/06:112 Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007-2012
St.meld.nr. 18 (2008-2009) NRK-plakaten - dekning av valg	

Institusjonelle dokumenter

NRK	SVT
Noe for alle. Alltid. Overordnet strategi for NRK 2002-2006	Strategier 2005 ... med utblick mot 2006
Noe for alle. Alltid. Overordnet strategi for NRK 2007-2012	SVT. Fri television i världsklass. Strategi mot 2009
Allmennkringkasterregnskap 2006	SVT. Fri television i världsklass. Strategi mot 2012
	SVT 2006 – med årsredovisning

Appendiks 2: Liste over informanter og respondenter

Informanter i NRK og SVT

NRK			SVT		
Navn	Tittel	Dato	Navn	Tittel	Dato
Lars Kristiansen	Sjef for faktaavdelingen	20.12.2007	Johan Lindén	Tidligere biträdande programdirektör, biträdande enhetschef för nyhetsdivisionen i Stockholm och övergripande chef/kringkastare för nyheter- och samhällsprogram	19.09.2007
Arne Helsing	TV-kringkaster	10.03.2008	Jan Petersson	Strategichef	05.10.2007
Nita Kapoor	Tidligere sjef for kulturavdelingen	13.03.2008	Peter O. Nilsson	Biträdande kulturchef	08.11.2007
Hallvard Bakke	Styreleder ¹	11.04.2008	Ingmar Persson	Chef Dokumentär	10.12.2007
			Eva Ginsburg	Samhällschef	10.12.2007 ²

¹ Styreleder velges av generalforsamlingen for to år av gangen

² Persson og Ginsburg ble intervjuet samtidig

Spørreundersøkelsens respondenter: kulturpolitikere

Norge			Sverige		
Navn	Parti	Tittel	Navn	Parti	Tittel
Svein Arne Tinnesand	SV	Politiske rådgiver for SV's representanter i Familie- og kulturkomiteen	Siv Holmā	V	Riksdagsledamot och ordförande i Riksdagens kulturutskott
Britt Hildeng	DnA	Stortingsrepresentant	Lars Wegendal	S	Riksdagsledamot
Trond Lode	Sp	Stortingsrepresentant	Anders Åkesson	C	Riksdagsledamot
Ikke oppgitt	V	Ikke oppgitt	Cecilia Wikström	Fp	Riksdagsledamot och viceordförande kulturutskottet
May Helen Molvær Grimstad	KrF	Leder i Familie- og kulturkomiteen	Dan Kihlström	Kd	Riksdagsledamot
Olemic Thonmessen	H	Kulturpolitisk talsmann	Esabelle Reshdouni	Mp	Riksdagsledamot
Ulf Erik Knudsen	FrP	Kulturpolitisk talsmann	Jimmie Åkesson	Sd	Partiordförande
Beth Hartmann	R	Partisekretær	Cecilia Magnusson	M	Gruppledare i kulturutskottet

Appendiks 3: Intervjuguide ledere i kringkastingsinstitusjonene

Hver intervjuguide har vært tilpasset stillingen og kompetansen til den enkelte informant, men temaene som tas opp her har vært oppe i hvert intervju. Dette er guiden som ble brukt under intervjuet med leder for faktaavdelingen i NRK.

Intervjuguide sjef NRKs faktaavdeling (20. desember 2007)

Bakgrunn/ Avdelingenes virksomhet

Kan du starte med å si litt om hva din nåværende stilling innebærer, i form av hvilke programmer du har ansvaret for?

Kan du gi en kort beskrivelse av de ulike programmene?

Hvor lenge du har hatt din nåværende stilling?

Har du hatt andre stillinger i NRK tidligere?

Hvordan fordeler faktaprogrammen seg på NRK1, NRK2 og NRK3? Hva er intensjonene bak en slik fordeling?

Hva vil du si er hovedforskjellen på de programmer som legges i NRK1, NRK2 og NRK3?

Hvordan er seeropplutningen om NRKs faktaprogrammer? (Spesifiser gjerne i forhold til de ulike programmene?)

- Hvilke programmer har størst opplutning?
- Hvordan er opplutningen om faktaprogrammene, sammenliknet med andre programkategorier?

Føler du at du jobber i en viktig avdeling i NRK, at ledelsen prioriterer avdelingen både i sendeskjema og i midler til disposisjon?

Hva med kollegaene; gir det mer prestisje å jobbe i faktaavdelingen enn i andre avdelinger i NRK?

Programutvikling

Hva vil du si er det vanligste når dere utvikler nye programkonsepter:

- at dere utvikler en egen programidé
- at dere kjøper inn et program produsert av eksterne aktører

Hva vil du si er det vanligste når dere bestemmer hvilke dokumentarer dere vil bruke i NRK:

- at dere selv har laget dem
- at dere kjøper inn en dokumentar produsert av eksterne aktører

Hva vil du fremheve som de viktigste kriteriene når dere avgjør hvilke dokumentarer dere velger å sende på NRK? (gjør i forhold til dimensjoner som form, innhold, tiltaleform)

Hva kjennetegner et godt faktaprogram?

Folkeopplysning og henvendelsesform

Er det viktig for dere i faktaavdelingen at de ulike programmene har folkeopplysningsambisjoner?

- Hvis ja: Hvorfor er det viktig med folkeopplysning i dag, hvor utdanningsnivået og mediemangfoldet er så stort?
- Hvis nei: Hvis opplysningsaspektet faller bort fra allmennkringkasteroppdraget, er dere da lenger en allmennkringkaster? Hvorfor det? Betyr allmennkringkasting noe annet i dag enn det har gjort tidligere?

Kan du si noe om hva du legger i folkeopplysningsbegrepet?

- Speile ulike holdninger og verdier..?
- Så frø til selvstendig kritisk tenkning...?
- Skape en felles kultur og referanserammer...?
- Blir det en annen form for folkeopplysning som en konsekvens av digitaliseringen (da folk ikke lenger ser de samme programmene samtidig, og at allmennkringkasterinstitusjonene slik ikke lenger tilbyr borgerne et sett med felles referanserammer)?

Kan du si noe om hva som kjennetegner et faktaprogram med folkeopplysningsambisjoner i 2007?

Er dere opptatt av at alle skal forstå alt i alle deres programmer, eller har dere også en del programkonsepter som krever en viss forhåndskunnskap?

Hvor i sendeskjemat legges disse ulike programmene?

Den offentlige debatten/debattprogrammer

Er det viktig for dere å forsøke å bringe inn nye nye stemmer i den offentlige debatten?

Kan du si litt om hvordan dere går fram for å rekruttere nye stemmer til debattprogrammer?

Er det viktig for dere å sette dagsorden i den offentlige debatten/ta opp nye temaer til debatt? Eller vil du si at de fleste programmer fokuserer på temaer som allerede er på agendaen?

Snakke litt om hvordan dere anvender mulighetene for *interaktivitet* i debattprogrammene (sms, internett)?

- I hvilke programmer dette anvendes mest?
- Hvordan synes dere at dette fungerer?

Kan du si litt om intensjonene bak bruken av sms i debattprogrammer?

Hvordan velger dere ut hvilke spørsmål og kommentarer som blir vist/tatt opp i sendingen?

NRK har jo konkurranse fra TV2 på debattprogrammer. Hva vil du si er hovedforskjellen på NRK og TV2s debattprogrammer?

Vil du si at dere er opptatt av at NRKs debattprogrammer skal ha flere seere enn TV2s?

Har dere noen strategi i konkurransen med TV2 på dette området?

Offentlig debatt om allmennkringkasting

Hvordan forholder dere i NRK dere til den offentlige debatten om NRK; ønsker dere, og oppfordrer dere til at NRK skal debatteres i offentligheten?

Har dere gitt rom for å debattere allmennkringkasting i NRKs egne debattprogrammer? Hvorfor/hvorfor ikke?

En analyse jeg har gjort av offentlig debatt om allmennkringkasting i Norge og Sverige viser at man i større grad problematiserer SVT i den svenske offentligheten, enn hva som er tilfelle med NRK i Norge. Har du noen tanker om hva dette kan skyldes? (Er man mindre villig til å ta en slik debatt i NRK?)

Oppslutning om allmennkringkasting og NRK

Hvordan ser du på framtiden til allmennkringkastingen i Norge, med utgangspunkt i politisk oppslutning?

Hvordan tror du situasjonen er i Sverige, sammenliknet med Norge?

Hva med folkets oppslutning om allmennkringkasting? Har NRK en lys fremtid i møte? Hva med SVT?

Kulturpolitikk

Har du merket stor forskjell på de siste regjeringenes prioritering av kulturpolitikk generelt, og allmennkringkasting spesielt?

Hva vil du si er de viktigste skillene mellom de ulike politiske leirenes kultur- og mediepolitikk (borgerlig vs sosialdemokratisk/sosialistisk)?

Sammenlikning med SVT:

Har du mye kontakt med SVTs samhällsavdeling/dokumentärvdeling?

Er det noe SVTs samhällsavdeling er spesielt gode på, som dere kan lære noe av?

Hva er dere i NRKs faktasavdeling spesielt gode på?

Sammenlikning med andre:

Har dere et forbilde dere prøver å leve opp til når det kommer til gode faktaprogrammer?

Hvem anser dere som den største konkurrenten i Norden når det kommer til kvalitet på faktaprogrammer?

NRKs prinsipielle grunnlag

Om du skal forsøke å formulere en overordnet idé som styrer NRKs faktaavdeling sin virksomhet, hva vil det være?

Kan du forsøke å formulere faktaavdelingens oppdrag fra en demokratisk synsvinkel?

Framtiden

Jeg er interessert i dine tanker om hva det innebærer å være en allmennkringkasterinstitusjon i en digitalisert tidsalder. Om vi skal holde oss til faktaavdelingens virksomhet:

Hvilken funksjon vil faktaprogrammene ha i dagens og fremtidens allmennkringkastervirksomhet?

Hva anser du som den største utfordringen allmennkringkasterinstitusjonene står ovenfor i dag?

Hvilke tiltak har dere i NRK satt i verk for å overvinne disse utfordringene?

Hvorfor er allmennkringkasting viktig i dagens og fremtidens mediesituasjon?

Appendiks 4: Spørreskjema kulturpolitikere

1. Politisk parti

- 1.1. Hvilket politisk parti er du medlem av? *

- RV/Rødt
- Sosialistisk venstreparti
- Det norske arbeiderparti
- Senterpartiet
- Venstre
- Kristelig folkeparti
- Høyre
- Fremskrittspartiet

- 1.2. Vennligst oppgi navn og politisk stillingstittel

2. Prioritering av kultur- og mediepolitikk

- 2.1. Sett i forhold til andre politikkområder, i hvor stor grad vil du si at kulturpolitikken prioriteres i ditt parti? *

- I meget stor grad
- I ganske stor grad
- I verken stor eller liten grad
- I ganske liten grad
- I meget liten grad

- 2.2. Sett i forhold til kulturpolitikken som helhet, i hvor stor grad vil du si at mediepolitikken prioriteres i ditt parti? *

- I meget stor grad
- I ganske stor grad
- I verken stor eller liten grad
- I ganske liten grad
- I meget liten grad

- 2.3. Sett i forhold til mediepolitikken som helhet, i hvor stor grad vil du si at politikk relatert til allmennkringkasting prioriteres i ditt parti? *

- I meget stor grad
- I ganske stor grad
- I verken stor eller liten grad
- I ganske liten grad
- I meget liten grad

3. Medieutvikling

Over de senere år har mediene blitt mer interaktive, i form av at brukere i større grad kan delta gjennom å kommentere innholdet i mediene. I tillegg har man, hovedsakelig via internett, fått et bredt tilfang av fora hvor borgerne kan ytre seg. Digitaliseringen endrer mediebildet ytterligere gjennom at publikum i økende grad kan bestemme hva de ønsker å se, samt når de vil se det. Jeg vil nå presentere noen påstander om denne medieutviklingen og vil at du skal ta stilling til i hvor stor grad du er enig i disse påstandene, på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = "helt uenig" og 5 = "helt enig".

- **3.1. At stadig fler kan ytre seg i mediene styrker demokratiet og ytringsfriheten. ***

1 2 3 4 5

- **3.2. At stadig fler kan ytre seg i mediene bidrar til en forringelse av kvaliteten på den offentlige debatten. ***

1 2 3 4 5

- **3.3. At man i dag i større grad kan bestemme hva man ønsker å se/høre, samt når man ønsker å gjøre det, er en demokratisk utvikling henimot økende valgfrihet. ***

1 2 3 4 5

- **3.4. Når offentligheten er så fragmentert som den er i dag, er det viktig å ha allmennkringkastere som kan tilby borgerne et sett med felles referanserammer. ***

1 2 3 4 5

- **3.5. Når offentligheten i stor grad domineres av kommersielle aktører, er det viktig å ha allmennkringkastere som kan utgjøre et ikke-kommersielt alternativ. ***

1 2 3 4 5

- **3.6. Når offentligheten i dag består av mye informasjon som det er vanskelig å bedømme kvaliteten på, er det viktig å ha allmennkringkastere som utgjør en sikker kilde til viktig informasjon. ***

1 2 3 4 5

- **3.7. I dagens offentlighet har ikke lenger allmennkringkasting noen funksjon ***

1 2 3 4 5

- **3.8. Om NRK skal fortsette å være en lisensfinansiert allmennkringkaster må de nå mange seere/lyttere. ***

1 2 3 4 5

- **3.9. Om NRK skal fortsette å være en lisensfinansiert allmennkringkaster må de konsentrere seg om å levere det markedet ikke tilbyr. ***

1 2 3 4 5

4. Lisensfinansiering

- **4.1. Er ditt parti for eller imot lisensfinansiering av NRK? ***

- For
- Imot
- Ikke avklart standpunkt
- Vet ikke

- **4.2. Om partiet er imot lisensfinansieringen, hva ser dere da for dere som alternativet til denne ordningen?**

- Vi ønsker at NRK skal finansieres via skatteseddelen
- Vi ønsker å opprette et statlig finansiert allmenkringkasterfond, hvor ulike medieaktører kan søke om støtte
- Vi ønsker å avvikle hele ordningen med offentlig finansiert allmenkringkasting
- Annet

- **4.3. Om du krysset av for kategorien "annet" på spørsmålet 4.2, kan du spesifisere hvilket alternativ dere ser for dere?**

5. NRKs legitimitet som lisensfinansiert allmenkringkaster

Jeg kommer nå til å presentere noen påstander relatert til NRKs legitimitet. Jeg vil at du skal ta stilling til i hvor stor grad du er enig i disse påstandene, på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = "helt uenig" og 5 = "helt enig". For at NRK skal ha legitimitet som en lisensfinansiert allmenkringkaster er det viktig at

- **5.1. NRKs programmer har høye seer- og lyttertall. ***

1 2 3 4 5

- **5.2. NRK tilbyr programmer som ikke ville vært lønnsomme for en kommersiell medieaktør ***

1 2 3 4 5

- **5.3. NRK har et bredt tilbud for hele befolkningen (hva angår kjønn, alder, utdanning og regional tilhørighet) ***

1 2 3 4 5

- **5.4. NRK har et tilbud rettet mot samer, døve og etniske minoriteter. ***

1 2 3 4 5

- **5.5. NRK har et pedagogisk tilbud rettet mot barn. ***

1 2 3 4 5

- **5.6. NRK har en bred nyhets- og faktadekning hvor man fokuserer på politikk, økonomi og internasjonale forhold. ***

1 2 3 4 5

- **5.7. NRK har en bred kulturdekning hvor man fanger inn bredden i norsk og internasjonalt kulturliv. ***

1 2 3 4 5

- 5.8. NRK gjennom sin nyhetsdekning dekker både lokale, nasjonale og internasjonale forhold. *

1 2 3 4 5

- 5.9. NRK bidrar til å sette dagsorden i den offentlige debatten. *

1 2 3 4 5

- 5.10. NRK arbeider for å få frem nye stemmer i offentligheten. *

1 2 3 4 5

- 5.11. NRK forblir reklamefritt på TV og radio. *

1 2 3 4 5

- 5.12. NRK blir reklamefritt på alle plattformer (inklusive tekst-tv og internett). *

1 2 3 4 5

6. Det styrende prinsipp bak kultur- og mediepolitikken

- 6.1. Om du med en setning eller to skulle formulere det overordnede prinsipp for partiets kulturpolitikk, hva skulle det være?

- 6.2. Om du med en setning eller to skulle formulere det overordnede prinsipp for partiets mediepolitikk, hva skulle det være?

- 6.3. Om du med en setning eller to skulle formulere det overordnede prinsipp for partiets allmennkringkasterpolitikk, hva skulle det være?

---

¹ De svenske politikere fikk en svensk versjon av dette skjemaet.

Appendiks 5: Tabell – vurdering av lisensens legitimitet blant kulturpolitikere

Påstander relatert til lisensens legitimitet

- 1 NRKs programmer har høye seer- og lyttertall
- 2 NRK tilbyr programmer som ikke ville vært lønnsomme for en kommersiell medieaktør
- 3 NRK har et bredt tilbud for hele befolkningen (hva angår kjønn, alder, utdanning og regional tilhørighet)
- 4 NRK har et tilbud rettet mot samer, døve og etniske minoriteter
- 5 NRK har et pedagogisk tilbud rettet mot barn
- 6 NRK har en bred nyhets- og faktadekning hvor man fokuserer på politikk, økonomi og internasjonale forhold
- 7 NRK har en bred kulturdekning hvor man fanger inn bredden i norsk og internasjonalt kulturliv
- 8 NRK gjennom sin nyhetsdekning dekker både lokale, nasjonale og internasjonale forhold
- 9 NRK bidrar til å sette dagsorden i den offentlige debatten
- 10 NRK arbeider for å få frem nye stemmer i offentligheten
- 11 NRK forblir reklamefritt på TV og radio
- 12 NRK blir reklamefritt på alle plattformer (inklusive tekst-tv og internett)

Gjennomsnittlig vurdering av dimensjonene

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Norge	4	3,88	4,63	3,88	4,13	4,75	4	4,25	4,13	3,25	4,63	3,75
Sverige	3,13	3,75	4,25	3,88	4,38	4,5	4	4,63	3,38	3,75	4,63	4,5
Differanse	0,88	0,13	0,38	0	0,25	0,25	0	0,38	0,75	0,5	0	0,75

Appendiks 6: Oppdateringer av artikkel 1

Jeg har foretatt nye søk i online-arkivene til DN og SvD og i Retriever for Ap og Db. I sistnevnte arkiv har søkekriteriet vært det samme som i artikkelen, nemlig med ulike former for endringer av ordet allmennkringkasting (indikert ved *) og for ulike stavemåter (de fleste skriver det allmenn, men det er også tillat å skrive almen på norsk; i tillegg eksisterer det feilstavelser som allmen og almen, selv om disse er svært sjeldne).

Oppdaterte databasesøk

Tidsrom	'public service'		allmennkringkast*	
	DN	SvD	Ap	Db
1.1-31.12				
2009	79	121	46	25
2008	160	265	52	20
2007	154	259	58	39
2006	162	275	39	24
2005	75	133	26	27

Som vi ser så øker antallet artikler om temaet i Sverige fra 2007 til 2008, mens den minker i Norge. I 2009 er det derimot en markant nedgang i interesse i Sverige, men ikke i Norge (hvor det er 71 artikler, mot 72 i 2008). NRK fikk i 2007 nye språkregler,¹ noe som ble gjenstand for debatt i Aftenposten høsten 2009 etter at professor Finn Erik Vinje og språkdirektør Sylfest Lomheim kritiserte NRK for ikke å være sitt ansvar bevisst som formidler av korrekt norsk og nynorsk. Kritikken gikk på at det har blitt utbredt å tillate bruk av dialekt, eller ukorrekt bokmål eller nynorsk, i NRKs nyhetsreportasjer. I kjølvannet av dette har det fulgt en interessant debatt om dialektens status i Norge og NRK som integreringsaktør (i form av at det er i NRK innvandrere kan høre korrekt språkbruk).²

Så til en liten nyansering: Jeg sier at ”public service” er et mer utbredt begrep i Sverige enn allmennkringkasting er i Norge. Jeg tilskriver så dette at man i Sverige har høyere forventninger til sine allmennkringkastere og aktiviserer disse forventningene ved å bruke

¹ Se http://www.nrk.no/informasjon/jus_og_etikk/1.6880516 (lesedato 10.1.2011).

² I følge Mann (2005) følte man i Europa på slutten av 1800- begynnelsen av 1900-tallet en sterkere lokal eller regional tilhørighet, enn en nasjonal. ‘I nordvest-Europa oppnådde man religiøs homogenitet og konfliktlinjene gikk i stedet på språk, hvilket er en mindre hatefull konflikt’ (Mann 2005: 57). Mens eliten tilpasset seg ved å lære seg dansk, beholdt resten dialektene som en motstand. Når dette ble et eget språk kan vi si at det er en institusjonalisering av folkeligheten, eller den folkelige motstanden mot den politiske, byråkratiske og kulturelle eliten. Da er det et paradoks at nynorsken i dag har blitt et elitistisk språk som holdes i live ved institusjoner som Det norske teatret og NRK (i tillegg til tidsskrifter og forlag). At 25 prosent av tilbudet til NRK skal være på nynorsk er et konkret kulturpolitisk krav som skal dokumenteres i form av måling av bokmål, nynorsk og dialekt, hvor sistnevnte kategori fordeles 50-50 i de to første.

begrepet "public service" (se fotnote 13 i artikkel 1). En annen faktor som kan påvirke ulik bruk av begrepet kan være at man i Sverige har tre allmennkringkastere og at man derfor bruker public service som et samlebegrep når man snakker om alle tre. Siden vi i Norge bare har NRK (som *lisensfinansiert* allmennkringkaster), kan det tenkes at det oppleves mer naturlig å bruke navnet på institusjonen framfor begrepet som oppsummerer ideen.

Detaljerte nyanseringer til artikkel 1

- I siste setning i andre avsnitt på side 324 sier jeg: 'Kritikerne ønsker heller at allmennkringkasternes selvforståelse skal innleires i en deliberativ eller pluralistisk demokratiforståelse'. Med tanke på det foregående sitatet fra SvD vil det være mer presist å si at 'kritikerne ønsker heller at *kulturpolitikken relatert til PSB* skal innleires i...'
- Den første setningen i andre avsnitt på side 327 lyder som følger: 'I den svenske debatten fremmes det kritikk mot både den borgerlige koalisjonsregjeringen og den nye ledelsen i SVT mot det de omtaler som en nyliberal kulturpolitikk, uttrykt gjennom allmennkringkasternes økende fokus på seertall'. Her kan leddet 'og den nye ledelsen i SVT' sløyfes. Dette er fordi kritikken i hovedsak rettet seg mot den borgerlige koalisjonsregjeringens kulturpolitikk, og kulturminister Cecilia Stegö Chilo spesielt. Noe av kritikken gikk også mot ledelsen i SVT. SVTs nye administrerende direktør (adm.dir.), Eva Hamilton, ble tilsatt den 6. november. Kritikken som går på SVTs ledelse er i større grad rettet mot den forrige ledelsen, ved adm.dir. Christina Jütterstrøm. Dette gikk blant annet på et uttalt mål om å nå de unge seerne. Hamilton har fra dag én som adm.dir. forsøkt å svare på en slik kritikk ved å si at de skal lage program for alle, og ikke være så opptatt av målgrupper. Dette er nok et resultat av mye kritikk mot forslaget om målgruppesatsing, bl.a. i form av en underskriftskampanje og et debattinnlegg signert 45 tv-journalister i SVT.
- På side 319 sier jeg: 'Videre fikk begge tildelt konsesjon til å drive allmennkringkasting fram til 2012 fra Det norske storting (St.meld. nr. 30 (2006–2007)) og Den svenske riksdagen (Prop. 2005/2006:112) [...]'. Det blir noe upresist å si at NRK får konsesjon til å drive allmennkringkasting da de ikke er avhengig av konsesjon på samme måte som man er av "tilstand" i Sverige. I Norge er det de private allmennkringkasterne som har fått tildelt konsesjon fra Kulturdepartementet og Stortinget. NRK er regulert gjennom selskapets vedtekter (da det er et statsaksjeselskap (LOV-1997-06-13-44)), NRK-plakaten (St.meld.nr. 6 (2007-2008)) og Lov om kringkasting (LOV-1992-12-04-127). Vedtekten kan endres i generalforsamling (det vil si av statsråden i Kulturdepartementet), som holdes årlig.

Til sist bør nevnes at disse nyanseringene ikke endrer på de funnene som er gjort i analysen.

Appendiks 7: Godkjenning av prosjektet fra NSD

Håkon Larsen
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Universitetet i Oslo
Postboks 1096 Blindern
0317 OSLO

Vår dato: 17.09.2007

Vår ref :17380 / 2 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.08.2007. Meldingen gjelder prosjektet:

17380 *Allmennkringkasting: demokrati, modernitet, kultur. En komparativ analyse av allmennkringkasterdiskursen i Norge og Sverige*
Behandlingsansvarlig *Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder*
Daglig ansvarlig *Håkon Larsen*

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/melding/pvo_endringsskjema.cfm. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/register/>

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.10.2010, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10
Vedlegg: Prosjektvurdering

Personvernombudet finner at behandlingen kan finne sted med hjemmel i personopplysningsloven § 8 første ledd.

Det skal gis muntlig og skriftlig informasjon til deltakerne om prosjektet. Informasjonen som skal gis vurderes som tilfredstillende jf. e-post 14.09.2007.

Når resultatene presenteres skal ingen enkeltpersoner kunne gjenkjennes med mindre deltakeren har samtykket til at navn og stilling kan publiseres.

Ved prosjektslutt 01.10.2010 skal datamaterialet anonymiseres. Dette innebærer at direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger slettes. Lydopptak slettes.

